

Секція 3. Захист прав інтелектуальної власності: світовий та вітчизняний досвід

УДК 347.77 (477)

ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Р.Є. Еннан

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія» (м. Одеса)
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-4727-1532>*

PROTECTION OF INTELLECTUAL PROPERTY LAW IN THE EUROPEAN UNION

R.E. Ennan

*Ph.D in Law, associated professor
associated professor of the Department of Intellectual Property Law and Patent Justice
National University “Odesa Law Academy” (Odesa)
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-4727-1532>*

Анотація: *Проведено аналіз захисту прав інтелектуальної власності у ЄС з урахуванням положень Директиви ЄС 2004 р. Досліджено положення Директиви ЄС щодо процесуального права на позов, про докази, про запобіжні заходи, а також щодо санкції за порушення прав інтелектуальної власності.*

Ключові слова: *інтелектуальна власність, захист прав, відповідальність за порушення прав, ЄС.*

Annotation: *The thesis analyzes the protection of intellectual property rights in the EU with regard to the provisions of the EU Directive 2004 studied the provisions of the EU Directive on procedural right to bring suit on the law of evidence, interim measures and sanctions for violations of intellectual property rights.*

Keywords: *intellectual property law protection, liability for infringement, EU.*

The results of intellectual activity occupy a special place in the single common market of the European Union (EU), having a significant impact on the development of new technologies and innovations. However, without effective measures to ensure the protection of the rights of copyright holders, there is no need to talk about the

development of innovative activities and new technologies, as well as attracting investments in this area. In this regard, it is necessary that substantive intellectual property law, which is to a large extent an integral part of the *acquis communautaire*, be provided with effective measures of legal protection throughout the EU, which would be a sufficient tool for the successful development of the internal market, to ensure respect for rights to the results of intellectual property activities of all rights holders who would have effective mechanisms for legal protection of their rights.

As is known, EU member countries are parties to the Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS), which contains provisions on ensuring the protection of intellectual property rights (Part 3), which are generally recognized international standards for the protection of rights to the results of intellectual activity, applicable in EU member countries. In addition, EU member states are also parties to a number of international universal agreements in the field of legal protection of intellectual property, containing special provisions to ensure the protection of rights to intellectual property results. Meanwhile, significant differences continue to exist in the legislation of EU member states regarding measures to ensure the protection of intellectual property rights. These include, first of all, issues related to the application of temporary measures used to ensure the safety of evidence, issues of calculating damage caused, and the application of procedures to stop infringement of rights in relation to the results of intellectual activity. These discrepancies in national legislation have a negative impact on the functioning of the EU single market and do not allow for the necessary uniformity of legal protection of intellectual property throughout the EU. This, in turn, leads to a weakening of substantive intellectual property rights and fragmentation of the EU internal market in this area. In turn, infringements of rights in relation to the results of intellectual activity are increasingly associated with organized crime, which is actively involved in the use of the global Internet in order to distribute pirated products around the world. This requires effective measures to bring together measures related to the protection of intellectual property rights across the EU.

In connection with the above, an important step towards the harmonization of the legal protection of intellectual property in the EU is the adoption of Directive 2004/48/EC of April 29, 2004 on the enforcement of intellectual property rights. The significance of the adoption of the Directive on the Protection of Intellectual Property Rights is enormous, since for the first time at the EU level the question of harmonization of the rules of procedural law of EU member states regarding the application of measures to ensure the protection of rights to the results of intellectual activity is being raised. The main objective of the Directive on the Enforcement of Intellectual Property Rights is to bring closer together the legislative provisions of EU Member States concerning measures, procedures and means aimed at ensuring the protection of intellectual property rights.

It must be emphasized that the measures, procedures and intellectual property remedies provided for in the 2004 Directive apply to any infringement of intellectual property rights under both supranational law and the law of the relevant Member State. At the same time, the provisions of the Directive on the protection of intellectual property rights do not exclude the application of special provisions of a number of EU directives relating to the protection of rights to specific objects of intellectual property. Also, the provisions of the Directive on the protection of intellectual property rights do not affect the provisions of other EU acts relating to the legal protection of individuals with regard to access to personal data and the free circulation of this data, electronic digital signature, electronic commerce, etc., as well as the international obligations of states - EU members, including criminal procedures and applicable sanctions arising from the TRIPS Agreement. Member States must provide in their national legislation the measures, procedures and means necessary to ensure the protection of intellectual property rights as provided for in the Intellectual Property Rights Directive.

These measures, procedures and means must be accessible and uniform, must not be overly complex or costly, and must not impose excessive time limits or cause undue delays and delays. In addition, measures, procedures and means must also be effective, proportionate and enforceable and applied in such a way as to avoid creating obstacles

to legitimate trade and provide remedies against possible abuse of these measures (Article 3(2) of the Directive). The legislation of Member States should make provision for the determination of the persons entitled to apply the measures, procedures and remedies for the protection of intellectual property rights provided for in the Intellectual Property Rights Directive, which include, in particular, the following categories persons: 1) copyright holders of intellectual property; 2) any other persons who have received permission to use these rights, in particular licensees, within the limits and under the conditions provided for by applicable law; 3) organizations for the collective management of rights in relation to intellectual property, traditionally recognized as representatives of copyright holders to intellectual property within the limits and under the conditions provided for by applicable law; 4) professional defense organizations traditionally recognized as representatives of copyright holders of intellectual property within the limits and under the conditions provided for by applicable law.

A special presumption of the right to apply measures, procedures and remedies in relation to intellectual property is established, according to which, in order to apply measures, procedures and remedies, the author or the holder of related rights does not have to present evidence of his authorship or the existence of exclusive rights. It will be considered as such if the name of the author or copyright holder is indicated on the work in the usual way, until the contrary is proven (Article 5 of the Directive). Member States shall ensure that, at the request of a party that has provided reasonable and sufficient evidence in support of its claims and has identified evidence in support of its claims that is within the control of the opposing party, the competent judicial authorities may obtain the necessary evidence from the opposing party, subject to security safety of confidential information. In this case, a sufficient number of copies of a work or a protected object of related rights may be considered reasonable and sufficient evidence. Where infringement of intellectual property rights occurs on a commercial scale, Member States shall take the necessary measures to enable the competent judicial authorities, on the basis of an application by the party concerned, to

order the production by the adverse party of banking, financial or commercial documents held by that party subject to ensuring the safety of confidential information.

A special obligation is provided for EU Member States, according to which they must provide in their national legislation that, even before the commencement of consideration of the case on the merits, the competent judicial authorities, at the request of a party that has provided the necessary and reasonable evidence that its rights to intellectual property violated or are likely to be violated, could take prompt and effective interim measures to ensure that the necessary evidence is preserved. Such measures may include detailed descriptions, with or without the seizure of samples of counterfeit goods, seizure of the goods in question, and, where appropriate, the materials and tools used to produce and distribute those goods, as well as related documents.

These measures, if necessary, can be taken without hearing the opposing party if any delay could cause irreparable damage to the copyright holder or there is an obvious risk of destruction of evidence. In the event that measures to preserve evidence were taken without hearing the opposing party, that party must be promptly notified of such measures immediately after their implementation. At the request of the interested party subject to the above interim measures, within a reasonable time after such notification of the applied measures, the said interim measures may be reviewed, canceled or confirmed at a meeting where the party can be heard (clause 1 of Article 7 of the Directive). Preservation measures may be subject to the posting by the applicant of a bond or other equivalent adequate security designed to guarantee compensation for any damages suffered by the defendant as a result of the interim measures.

Member States must provide in their domestic law that measures to preserve evidence must be revoked or otherwise ceased to have effect at the request of the defendant. However, this limits the rights of the defendant to demand compensation for damage if the applicant who requested interim measures did not, within a reasonable period of time, apply to the competent judicial authorities with claims to consider the case on the merits and make a decision on the merits. The time limit for presenting the

above claims may be determined by the competent judicial authority that decided on interim measures, if this is permitted by the law of the relevant Member State. Otherwise, this period should not exceed 20 working days or 31 calendar days (if this period is longer). In the event that interim measures are canceled or no longer apply due to any act or omission of the applicant, and if it is subsequently determined that there has been no violation of the intellectual property right or threat of such violation, the court has the right to order the plaintiff, at the request of the defendant, to provide appropriate compensation for any damage caused by interim measures (clause 4 of article 7 of the Directive). It should also be noted that Member States may take the necessary measures to protect witnesses in cases involving the provision of evidence.

Thus, based on the above, it should be noted that efforts aimed at the effective implementation of EU law have led to the fact that EU legislation increasingly regulates issues of civil procedural law. The 2004 EU Intellectual Property Rights Directive contains detailed provisions on the procedural right of action, the law of evidence, interim measures, and sanctions in cases of infringement of intellectual property rights.

References

1. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee “An intellectual property action plan to support the EU’s recovery and resilience”. Brussels, 25.11.2020 COM (2020) 760 final.
URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52020DC0760>
2. Directive (EU) No. 2015/2436 of the European Parliament and of the Council of 16 December 2015 to approximate the laws of the Member States relating to trade marks. Official Journal L 336, 23.12.2015, P. 1-26.
3. European Observatory / European Union Intellectual Property Office.
URL: <https://euipo.europa.eu/ohimportal/en/web/observatory/about-us>
4. Harhoff D. (2006) Intellectual Property Rights in Europe – Where do We Stand and Where Should We Go. URL: https://www.researchgate.net/publication/240696278_Intellectual_Property_Rights_in_Europe_-_Where_do_We_Stand_and_Where_Should_We_Go
5. Intellectual property: Protecting Europe's know-how and innovation leadership / European Commission.
URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_17_4942

6. IP protection in the European Union / Australian government. URL: <https://www.ipaustralia.gov.au/understanding-ip/taking-your-ip-global/ip-protection-european-union>

7. Protecting intellectual property rights in the EU / European Court of Auditors. URL: https://www.eca.europa.eu/lists/ecadocuments/ap20_13/ap_intellectual_property_rights_en.pdf

УДК 347.773.3

**ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ І ПРАВО НА ПРОМИСЛОВІ ЗРАЗКИ:
МОЖЛИВІСТЬ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ПІДХОДУ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ В
УКРАЇНСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ**

Н. М. Булат

доктор філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського національного
університету імені І. І. Мечникова
ORCID-0000-0001-7162-883X

**ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND RIGHTS TO DESIGNS: THE
POSSIBILITY OF THE UK APPROACH IMPLEMENTATION IN THE
UKRAINIAN LEGISLATION**

N. M. Bulat

Ph.D., associate professor at the Department of Civil-Law Disciplines at Odesa
I. I. Mechnikov National University
ORCID-0000-0001-7162-883X

Анотація: Метою роботи є проаналізувати підхід законодавства Великобританії щодо охорони комп'ютерно-згенерованих дизайнів і визначити можливість його імплементації в українському законодавстві. Стаття аналізує основні положення щодо прав на комп'ютерно-згенеровані дизайни за законодавством Великобританії, а також порівнює положення щодо критеріїв охорони промислових зразків і прав на них у законодавстві України та Великобританії. Автор робить висновок про доцільність охорони майнових прав на промислові зразки, згенеровані комп'ютерною програмою, та неможливість охорони немайнового права авторства на такі об'єкти.

Ключові слова: промисловий зразок, дизайн, штучний інтелект, комп'ютерно-згенерований дизайн.

***Annotation:**The purpose of the article is to analyse the approach of the UK legislation to the protection of computer-generated designs and to determine the possibility of the approach implementation in the Ukrainian legislation. The article analyses the main provisions on the rights to computer-generated designs under the UK legislation and compares the provisions concerning the criteria for protection of industrial designs and rights to them in the legislation of Ukraine and the UK. The author concludes that it is expedient to protect economic rights to computer-generated designs while it is impossible to protect the moral right of authorship to such objects.*

***Keywords:**industrial design, design, artificial intelligence, computer-generated design.*

Можливість програм штучного інтелекту генерувати нові об'єкти породила численні дискусії щодо того, як право інтелектуальної власності має адаптуватися до цієї реальності. Крім того, деякі країни вже зробили спроби врегулювати відносини, що виникають щодо згенерованих об'єктів. Так, Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022 року встановлює режим прав особливого роду (прав *sui generis*) на неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою [1, ст. 33].

Водночас варто зауважити, що не лише авторське право, але й інші сфери права інтелектуальної власності, зокрема право промислових зразків, можуть зазнавати «втручання» штучного інтелекту. Так, законодавство Великобританії дозволяє охороняти як «комп'ютерно-згенеровані твори», так і «комп'ютерно-згенеровані дизайни» [2].

Порівняно з проблематикою авторського права в контексті штучного інтелекту, питання згенерованих промислових зразків отримало значно менше уваги.

Метою роботи є проаналізувати підхід законодавства Великобританії щодо охорони комп'ютерно-згенерованих дизайнів і визначити можливість його імплементації в українському законодавстві.

Відповідно до ст. 263 Copyright, Designs and Patents Act 1988, комп'ютерно-згенерований щодо дизайну означає, що дизайн є згенерованим комп'ютером за обставин, за яких немає людини-дизайнера [2, ст. 263]. При цьому особа, що вжила необхідних заходів для створення дизайну, вважається його автором і дизайнером [2, ст. 214(2); 3, ст. 2(4)]. Законодавство не встановлює додаткових особливостей, окрім наведених положень щодо визначення суб'єкта прав, щодо комп'ютерно-згенерованих дизайнів, фактично охороняючи їх так само, як і дизайни, створені людиною [2; 3]. Іншими словами, на комп'ютерно-згенеровані дизайни поширюється загальний режим дизайнів.

Щодо можливості імплементації такого підходу в українському законодавстві, важливо передусім порівняти основні положення права дизайнів у Великобританії та права промислових зразків в Україні. Пропонуємо це зробити за двома параметрами: критерії охороноздатності об'єктів та права на них.

Відповідно до ст. 1B Registered Designs Act 1949, дизайн охороняється правом на зареєстрований дизайн тією мірою, якою він є новим і має індивідуальний характер [3, ст. 1B(1)]. При цьому дизайн є новим, якщо до відповідної дати публіці не був доступний ідентичний дизайн або дизайн, ознаки якого відрізняються лише несуттєвими деталями [3, ст. 1B(2)]. Дизайн має індивідуальний характер, якщо загальне враження, яке він справляє на обізнаного користувача, відрізняється від загального враження, яке справляє на такого користувача будь-який інший дизайн, що став загальнодоступним до відповідної дати [3, ст. 1B(3)]. При визначенні ступеня індивідуальності дизайну береться до уваги ступінь свободи автора в його створенні [3, ст. 1B(4)].

Щодо охорони незареєстрованих дизайнів, відповідно до Copyright, Designs and Patents Act 1988, вони мають бути оригінальними, тобто не бути звичайними у відповідній галузі дизайну на момент його створення [2, ст. 213(1, 4)].

Критерії охороноздатності промислових зразків, встановлені Законом України «Про охорону прав на промислові зразки», є тотожними критеріям до зареєстрованих дизайнів у Великобританії. Так, відповідно до ст. 6 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки», «промисловий зразок відповідає критеріям охороноздатності, якщо є новим і має індивідуальний характер» [4, ст. 6(1)]. Щодо ознаки новизни, «промисловий зразок визнається новим, якщо жоден ідентичний промисловий зразок не доведено до загального відома» [4, ст. 6(2)]. При цьому «промислові зразки вважаються ідентичними у разі, якщо їхні суттєві ознаки відрізняються лише незначними деталями» [4, ст. 6(2)]. Щодо критерію індивідуального характеру, «промисловий зразок визнається таким, що має індивідуальний характер, якщо загальне враження, яке він справляє на інформованого користувача, відрізняється від загального враження, яке справляє на такого користувача будь-який інший промисловий зразок, доведений до загального відома» [4, ст. 6(3)], де «для оцінки індивідуального характеру береться до уваги ступінь свободи автора під час створення промислового зразка» [4, ст. 6(3)].

Таким чином, критерії охороноздатності, а так само інтерпретація змісту таких критеріїв за Registered Designs Act 1949 та Законом України «Про охорону прав на промислові зразки» співпадають [3, ст. 1В; 4, ст. 6].

Щодо прав, передбачених на промислові зразки, варто зауважити, що й у Великобританії, і в Україні на такі об'єкти існують майнові права [2; 3; 4]. Водночас Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» встановлює також право авторства, «яке є невідчужуваним особистим правом і охороняється безстроково» [4, ст. 7(4)]. Хоча законодавство Великобританії вживає поняття «автор дизайну» [3], проте не встановлює особистих немайнових прав на дизайни безпосередньо [2; 3].

Звісно, особисті немайнові права можуть виникати на такі об'єкти за умови їх охорони авторським правом відповідно до законодавства у сфері авторського права. Проте, як зазначено у ст. 236 Copyright, Designs and Patents Act 1988, «якщо авторське право існує на твір, який складається з дизайну або включає в себе дизайн, в якому існує право надизайн, не є порушенням права на дизайн вчинення

будь-яких дій, які є порушенням авторського права на цей твір» [2, ст. 236]. Тобто, існує розмежування авторського права і права на дизайни, при цьому особисті немайнові права передбачені лише у першому випадку.

З огляду на це постає питання щодо правової природи та особливостей права авторства на промисловий зразок, встановленого Законом України «Про охорону прав на промислові зразки» [4, ст. 7(4)]. Це питання потребує подальшого вивчення.

Водночас очевидно, що особисті немайнові права не можуть виникати на об'єкти, згенеровані штучним інтелектом. З урахуванням цього, з огляду на вищенаведене можна зробити такі висновки.

Законодавство Великобританії охороняє згенеровані дизайни за загальними правилами, тобто за допомогою майнових прав, не встановлюючи додаткових винятків чи обмежень у цьому контексті. З огляду на однаковість критеріїв охоронозданості зареєстрованих дизайнів у Великобританії та промислових зразків в Україні, така охорона видається прийнятною щодо майнових прав, тобто режим майнових прав на промислові зразки доцільно поширити також на промислові зразки, згенеровані комп'ютерною програмою. Водночас на згенерований промисловий зразок не може виникати право авторства як особисте немайнове право.

Література

1. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX зі зм. та доп., внес. зг. із законами України; станом на 15.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20>(дата звернення: 06.03.2024).
2. Copyright, Designs and Patents Act 1988 : up to date with all changes known to be in force on or before 06 March 2024. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/48> (last accessed: 06.03.2024).
3. Registered Designs Act 1949 : up to date with all changes known to be in force on or before 06 March 2024. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo6/12-13-14/88> (last accessed: 06.03.2024).

4. Про охорону прав на промислові зразки : Закон України від 15.12.1993 № 3688-ХІІ зі зм. та доп., внес. зг. із законами України; станом на 31.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12>(дата звернення: 06.03.2024).

УДК 347.7

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ У ГАЛУЗІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

О.І.Васильєва

Студентка групи УС-31 кафедри міжнародної економіки КПІ ім. Ігоря
Сікорського (м. Київ). ORCID-0009-0002-2855-8674

LEGAL PROBLEMS OF PROTECTION IN THE FIELD OF INTELLECTUAL PROPERTY IN UKRAINE

O.I. Vasylieva

Student group US-31 of the department of international economics of Igor Sikorsky
KPI (Kyiv). ORCID-0009-0002-2855-8674

***Анотація:** Метою дослідження є визначення стану інтелектуальної власності в Україні, включаючи її суспільне значення, питання, правові проблеми захисту та деякі шляхи їх вирішення. Важливою складовою цієї праці є розгляд тенденцій розвитку захисту прав інтелектуальної власності в Україні, а також виклики, з якими стикається ця галузь. Особливу увагу приділено проблемам захисту авторського права в контексті інформаційних технологій та необхідності модернізації національного законодавства з урахуванням міжнародного досвіду.*

***Ключові слова:** Інтелектуальна власність, захист прав інтелектуальної власності, авторське право, правове регулювання.*

***Annotation:** The purpose of the research is the state of intellectual property in Ukraine including its significance, issues, legal problems of protection and some ways of solving. An important component of this work is the consideration of the protection of intellectual property rights in Ukraine and the challenges faced by this industry.*

Particular attention is paid to the problems of copyright protection in the context of information technology and the need to upgrade national legislation taking into account international experience.

Key words: Intellectual property, protection of intellectual property rights, copyright, legal regulation.

У сучасному світі, де глобалізація та технологічний розвиток визначають ритм життя, інтелектуальна власність з кожним днем набуває більш важливого значення. Інтелектуальна власність містить у собі права, які виникають внаслідок творчої діяльності людини. Вона може охоплювати все, починаючи від винаходів і закінчуючи торговельними марками, літературними, художніми та науковими творами. Тож, питання захисту інтелектуальної власності стає актуальнішим. Варто відзначити, що захист інтелектуальної власності є одним з ключових пріоритетів української влади.

Станом на сьогодні, інтелектуальна галузь в Україні продемонструвала позитивний розвиток. Згідно з даними Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій, у першому півріччі 2023 року було зафіксовано значне зростання активності у сфері інтелектуальної власності. Це свідчить про тенденцію до поступового відновлення показників до рівня, що був до початку війни. За перші шість місяців 2023 року було подано понад 15 тисяч заявок на об'єкти промислової власності, що на 51,2% більше, ніж у першому півріччі 2022 року [1, с. 3].

Основним документом, що регулює міжнародне право у сфері захисту авторських і суміжних прав, є Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів 1886 року. Інші важливі документи включають Всесвітню (Женевську) конвенцію про авторське право 1952 року та Угоду про співробітництво у сфері охорони авторського права та суміжних прав 1993 року. В Україні розвиток інтелектуальної власності регулюється окремими статтями

Конституції України, положеннями Митного, Цивільного, Кримінального кодексів України, а також спеціальними законами.

Регулювання у сфері інтелектуальної власності може стати складним через різні фактори. Закони можуть мати внутрішні протиріччя або недостатньо конкретизовані положення, що призводять до розбіжностей у їхньому тлумаченні. Колізії часто виникають через невідповідність між деякими положеннями національного законодавства України та європейськими директивами та регламентами, що може призводити до різних судових рішень зі схожих питань. Однак, європейські норми у сфері інтелектуальної власності вже фактично впроваджені в українське законодавство, оскільки міжнародні договори мають перевагу над національними законами. Тому, з часом, положення ЄС мають бути інтегровані в українське законодавство шляхом внесення відповідних змін.

Існує декілька проблем захисту авторського права, викликаних розвитком інформаційних технологій. Перш за все, низка ключових понять залишаються незрозумілими або недостатньо розробленими. До того ж проблема виникає через необмежений характер використання об'єктів авторського права через Інтернет, адже після розміщення об'єкта в Інтернеті немає можливості простежити ким і яким чином цей об'єкт використовуватиметься [2, с. 53].

Існують декілька важливих проблемних питань, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності. Серед них основними є відсутність спеціалізованого органу, який би розглядав справи про порушення прав інтелектуальної власності, а також труднощі при зборі доказів порушення цих прав, що ускладнює їх доведення у суді. Було зафіксовано численні випадки, коли суд відмовляв у задоволенні позовів про захист авторських прав. Окрім того, є проблеми з організаційно-правовими аспектами процедури захисту [3, с. 28].

Отже, з огляду на згадані проблеми та питання доцільно зробити деякі висновки. На світовому рівні спостерігається тенденція до узгодження національних законів у сфері інтелектуальної власності з міжнародними договорами. Проте, ефективність захисту прав інтелектуальної власності в Україні визначається реальною ситуацією. Незважаючи на позитивні прагнення, є проблеми, які потребують невідкладного вирішення. Для подальшого прогресу у галузі інтелектуальної власності в Україні важливо сконцентруватися на оновленні національного законодавства та удосконаленні системи захисту прав інтелектуальної власності з урахуванням міжнародного досвіду.

Література

1. Державна організація “Український нац. офіс інтелектуальної власності та інновацій”. Показники діяльності у сфері інтелектуальної власності за I півріччя 2023 року. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ У ЦИФРАХ. 2023. С. 3. URL: <https://nipo.gov.ua/wp-content/uploads/2023/08/IP-in-Figures-1H-2023-web.pdf> (дата звернення: 28.03.2024).
2. Коваленко І. А. Актуальні проблеми захисту й охорони прав інтелектуальної власності в мережі інтернет в умовах глобалізації суспільства та сучасних технологій. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. 2018. Т. 29(68). С. 2. URL: https://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/3_2018/11.pdf (дата звернення: 28.03.2024).
3. Гришко І. Ю., Уткіна М. С. Проблеми захисту прав інтелектуальної власності в Україні. Прикарпатський юридичний вісник. 2020. № 4(33). С. 3. URL: http://www.pjv.nuoua.od.ua/v4_2020/8.pdf (дата звернення: 31.03.2024).

УДК 349

МЕДІАЦІЯ ПРИ ДОГОВІРНОМУ ПОРУШЕННІ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В УКРАЇНІ ТА ФРАНЦІЇ

Ю.О. Кедя

аспірантка Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності
Національної академії правових наук України

ORCID 0000-0002-9479-8927

MEDIATION IN CONTRACTUAL COPYRIGHT INFRINGEMENT IN UKRAINE AND FRANCE

Yu. Kedy

graduate student of the Intellectual Property Scientific Research Institute of
the National Academy of Legal Sciences of Ukraine

ORCID 0000-0002-9479-8927

Анотація: Актуальність теми дослідження зумовлена внесенням змін до національного законодавства та його вдосконалення, вивченням проблематики захисту при договірному порушенні авторського права, а також необхідністю порівняння законодавства України та Франції.

Ключові слова: інтелектуальна власність, авторське право, медіація, позасудове вирішення спорів, примирення.

Annotation: The relevance of the research is due to the introduction of changes to the national legislation and its improvement, the study of the issues of protection in the case of contractual infringement of copyright, as well as the need to compare the legislation of Ukraine and France.

Keywords: intellectual property, copyright, mediation, out-of-court dispute resolution, reconciliation.

Розглядаючи відповідальність за законодавством України, констатуємо, що змінами до законодавства України було посилено загальну відповідальність за порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності.

Існує дві форми захисту прав інтелектуальної власності: юрисдикційна і неюрисдикційна.

У відповідності до статті 16 ЦКУ кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого особистого немайнового або майнового права та інтересу[1].

За законодавством Франції, як і за законодавством України, передбачено такі види позасудового вирішення спорів як медіація. Медіація врегульована цивільно-процесуальним кодексом Франції та Законом України «Про медіацію» за № 1875 – IX від 16.11.2021 р. У Франції також передбачено примирення.

Медіація – це ресурс, який допомагає задовольнити постійну потребу адаптивності у наш час швидкоплинного розвитку технологій.

Статтею 750-1 ЦПКФ після змін, відповідно до статті 4 Закону № 2016-1547 від 18 листопада 2016 року, юридичному запиту передуює, на вибір сторін, спроба примирення, що здійснюється мировий суддя, спроба медіації або спроба участі у процедурі, коли вона спрямована на виплату суми, яка не перевищує 5000 євро. Є винятки, але медіація та примирення стали офіційним обов'язком сторін за законодавством Франції.

У Франції медіація виникла завдяки прийняттю закону № 95-125 від 8 лютого 1995 року і внесенням відповідних змін до ЦПКФ. Медіація дозволила уникнути звичайного процесу здійснення правосуддя. Правосуддя більше не здійснювалося державою, а було покладене на самі сторони[2].

У статті 1530 ЦПКФ медіація визначається як структурований процес, за допомогою якого дві або більше сторони намагаються досягти угоди поза будь-

якою юридичною процедурою з метою мирного вирішення своїх суперечок за допомогою обраної ними третьої сторони, яка виконує свою місію неупереджено, компетентно та старанно.

Розуміння процесу медіації визначено в статті 131-1 ЦПКФ, згідної якої суддя, який розглядає суперечку, може після отримання згоди сторін призначити медіацію. Завдання медіатора, призначеного суддею, — вислухати сторони та порівняти їх погляди, щоб вони могли знайти вирішення конфлікту між ними.

Посередництво також може бути призначене під час розгляду суддею, який розглядає справу за спрощеним провадженням[3]. Щоб зрозуміти, що таке медіація, необхідно визначити її критерії та відмінності від інших способів захисту.

1) Медіація відрізняється від арбітражу тим, що медіатор не інтерпретує закон, а відновлює зв'язок між сторонами для встановлення справедливості. Він не приймає рішення для сторін.

2) Медіація відрізняється від переговорів тим, що частіше за все метою переговорів є згода, до якої сторони приходять шляхом послідовного викладення обставин, частіше всього без посередника.

3) Медіація відрізняється від експертизи тим, що основною цінністю медіатора є розуміння сторін, а не фактів, які систематизуються експертом.

Що стосується основних базових понять, які відносяться до медіації, то основним елементом є незалежність медіатора по відношенню до сторін спору. Наступною вимогою є конфіденційність, адже сторони повинні на договірній основі забезпечити нерозголошення інформації, щоб могли розкритися і викласти найповніше факти суперечки.

Немаловажливою є свобода вибору, консенсус, адже сама медіація – це вибір сторін.

Видами посередництва в галузі авторського права за законодавством Франції є судова медіація та традиційна медіація.

Традиційною медіацією вважається медіація, що передбачена договором між сторонами. Вона може бути передбачена сторонами як окремий розділ договору, що регулює відносини між сторонами щодо створення чи розпорядження правами авторами. У той же час сторони можуть вирішити звернутися до медіації й після виникнення конфлікту, підписавши угоду щодо медіації.

Традиційна медіація застосовується у відповідності до статей 1531- 1535 ЦПКФ.

Медіатор повинен відповідати наступним вимогам:

- 1) Не повинен бути судимою, недієздатною чи дискваліфікованою, вказаною у бюлетні про судимість.
- 2) Володіти, у відповідності до сьогоденного чи минулої діяльності, необхідної кваліфікації з урахуванням характеру спору чи демонструвати у відповідності ід обставин, підготовку чи досвід, адаптовані до практики посередництва.

Запит щодо затвердження угоди, досягнутого в ході медіації, надається судді на вимогу всіх сторін медіації чи однією з них, але за погодженням інших сторін (ст. 1534 ЦПКФ).

У Франції, для прикладу, візьмемо асоціацію медіації та арбітража спеціалістів аудіовізуальної сфери (АМАРА). Її мета – допомога у вирішенні індивідуальних спорів між авторами та продюсерами. Це має призвести сторони до пошуку спільного вирішення їхньої проблеми. Його проводять два посередники (автор та продюсер), які є нейтральними, компетентними та навченими медіації. Медіатори не вирішують суперечку, а прагнуть полегшити її вирішення. Якщо посередництво не вдається, суперечка передається на розгляд колегії з трьох арбітрів (автор, продюсер та професор права, спеціаліст з авторського права та арбітражу), які приймають рішення.

Таким чином, медіація та арбітраж розрізняються за своїми наслідками. Медіатори працюють зі сторонами, щоб знайти рішення, яке дозволить їм

покласти край суперечці. Тоді це рішення має договірну цінність у відносинах між сторонами. Навпаки, рішення арбітрів є обов'язковим для сторін, як і рішення суду. У посередників є 2 місяці на пошук рішення між сторонами, а у арбітрів – максимум 6 місяців[4].

Яким чином можна передбачити медіацію сторонами у відповідному договорі?

- 1) Додати розділ про медіацію, в якому зазначити всі необхідні умови проведення даного процесу.
- 2) Внести до основного договору у розділ відповідальності інформацію про те, що у випадку, якщо сторони вирішать ввести процес медіації у свої відносини, вони повинні підписати відповідний договір про проведення процедури медіації.
- 3) Укласти окремий договір про медіацію.
- 4) В обов'язковому порядку необхідно передбачити терміни процедури, оплату медіатора, права та обов'язки, а також відповідальність за розголошення інформації для медіатора.

Щодо оплати, то законодавством Франції не передбачена безкоштовна участь медіаторів. Це може бути погодинна оплата чи гонорар, але єдиною вимогою є те, що оплата не повинна бути направлена на отримання результату сторонами. Медіатор повинен зберігати нейтралітет по відношенню до справи.

Примирення вважається ще одним методом відновлення правосуддя. Чому ж взагалі виникла потреба в альтернативному правосудді? Це може бути філософське бачення, за яким все ж таки необхідно надавати сторонам можливість мирного врегулювання спорів. Можливо їм не хватає третьої сторони, яка розсудливо та виважено допоможе розглянути проблематику і допоможе у вирішенні суперечки. Друга причина – це строки. Класичне правосуддя є розтягнутим у часі, тому альтернативне правосуддя передбачає можливість швидшого врегулювання суперечки.

Процедура примирення передбачена статтями 1536 – 1541 ЦПКФ.

Мирові судді, створені Декретом № 78-381 від 20 березня 1978 року, є відносно молодим органом, але їх історія вже є багатою. Від боязких починань до сучасної підтримки примирення через визнання як допоміжний засіб правосуддя, це ілюструється незаперечним прогресом, який потребує, можливо, вдосконалення, але заслуговує на окрему увагу[5].

У відповідності до даного Декрету функції свої судді виконують на громадських засадах. Мирові судді отримують фіксовану допомогу, призначену для покриття невеликих секретарських витрат, комп'ютерного та телекомунікаційного обладнання, документації та поштових витрат, які вони несуть під час виконання своїх функцій. Ця компенсація виплачується щокварталу.

Функції посередника у сфері правосуддя не можуть бути покладені на державних та міністерських посадових осіб та осіб, які в будь-якій якості здійснюють судову діяльність або беруть участь у функціонуванні служби правосуддя. Примирення було відоме ще за часів французької революції, але офіційно воно з'явилося у ЦПКФ. За статтею 21 цього кодексу передбачено, що примирення сторін є частиною мети судді.

У Франції це поняття іноді плутають із поняттям медіації. На думку деяких науковців, таких як Опетіт Б., мировий суддя пропонує рішення, тоді як медіатор веде сторони до пошуку рішення самостійно. Вважаємо, що необхідно розрізняти залежно від мети процесу, де судова медіація вважається особливим видом примирення.

Мировий суддя запрошує, за потреби, зацікавлені сторони на зустріч.

Мировий суддя може за згодою зацікавлених сторін прийти в приміщення і заслухати будь-яку особу, заслуховування якої він вважає за корисне, за умови його згоди. Судовий примирювач може за згодою сторін залучити на допомогу іншого мирового суддю, що у межах юрисдикції апеляційного суду. У ході зустрічі сторін мирові судді можуть обмінюватися інформацією за запитами, що надійшли до них. Акт, який фіксує угоду сторін, підписується двома

мировими суддями. У разі примирення, навіть часткового, може бути встановлена угода, підписана сторонами та мировим суддею. Примирення також може бути зафіксовано у протоколі, в акті.

Складання звіту потрібне, якщо внаслідок примирення відбувається відмова від права. Копія звіту надається кожній зацікавленій стороні. Мировий суддя також негайно передає копію до канцелярії судового суду.

Заява про затвердження угоди, що виникає в результаті примирення, подається судді на вимогу всіх сторін примирення або однієї з них за прямо вираженої згоди інших.

Якщо в Україні медіація врегульована, то інститут мирових суддів ще ні. Було декілька спроб запровадження мирового судочинства в Україні, наприклад, в 2008 році був внесений на розгляд законопроект «Про мирових суддів територіальних громад», але на даний час в економічній стратегії впровадження інституту мирових суддів передбачений до 2030 року.

Таким чином, зважаючи на французький досвід потрібно визначити, що даний інститут є дієвим і потребує впровадження в законодавством України.

ВИСНОВКИ

1. Вважаємо за доцільне у кожному договорі у сфері авторського права вказувати порядок досудового вирішення спору, а саме: на яких умовах і у який термін надсилається претензія та відповідь на неї. Потім сторони можуть передбачити медіацію і, якщо всі способи досудового врегулювання не мали позитивного вирішення, тоді починається захист порушених прав у відповідності до судового розгляду.
2. Розглядаючи цивільно-правову відповідальність, стверджуємо, що позасудове вирішення спорів є вкрай важливим у наш час, тому що користується перевагами не тільки в вартості, а й строках. Яким чином можна передбачити медіацію сторонами у відповідному договорі?

По-перше, необхідно додати відповідний розділ договору про медіацію, в якому зазначити всі необхідні умови проведення даного процесу,

- внести до основного договору у розділ відповідальності інформацію про те, що у випадку, якщо сторони вирішать ввести процес медіації у свої відносини, вони повинні підписати відповідний договір про проведення процедури медіації,

- укласти окремий договір про медіацію.

3. Примирення вважається ще одним методом відновлення правосуддя. Законодавством України не передбачено статус мирових судей, хоча вони передбачені законодавством Франції і разом з медіацією виконують позасудове регулювання спорів. Є недоліки, але переваг набагато більше, тому пропонуємо визначити статус мирових судей, їх повноваження та внести відповідні зміни до законодавства України.

Література:

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 2020 - 2023 рр.).

2. Медіація та інтелектуальна власність. URL: <https://www.gomis-lacker.fr/mediation-propriete-intellectuelle#:~:text=La%20m%C3%A9diation%20n'a%20pas,raison%20et%20qui%20avait%20tort> (дата звернення: 06.01.2024 р.).

3. Цивільно-процесуальний кодекс Франції, URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070716/LEGISCTA000006117227/#LEGISCTA000030360397 (дата звернення: 06.01.2024 р.).

4. Авторські ресурси: законодавство та авторське право: юридичні консультації, URL: <https://www.cnc.fr/professionnels/jeunes-professionnels/ressources-auteurs/legislation-et-droits-d-auteur/conseils-juridiques> (дата звернення: 08.01.2024 р.).

5. Декрет № 78-381 від 20 березня 1978 року щодо мирових суддів, URL:
<https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000307814> (дата звернення:
08.01.2024 р.).

УДК 347.(77+78)

ЩОДО ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА І СУМІЖНИХ ПРАВ

А. В. Шабалін

к.ю.н., старший дослідник, завідувач відділу питань захисту прав інтелектуальної власності Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності Національної академії правових наук України, адвокат
ORCID 0000-0001-8536-5081

REGARDING THE CIVIL-LEGAL PROTECTION OF COPYRIGHT AND RELATED RIGHTS

A. V. Shabalin

PhD in law, assistant professor, senior of the Department of Intellectual Property Rights Protection of the Intellectual Property Scientific Research Institute of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, attorney
ORCID 0000-0001-8536-5081

Анотація: У статті розглядаються питання пов'язані із захистом авторського права і суміжних прав. Зокрема приділено уваги питанням визначення цивільно-правових способів захисту порушеного або невизнаного авторського права або суміжних прав. З цією метою автором проаналізовано спеціальний закон в сфері авторського права, встановлені основні способи захисту порушеного відповідного права. Одночасно автором досліджено питання термінологічного розуміння «вимога» та «способи захисту». Автором вказується, що запровадження у матеріальне право терміну «вимога/ги» не узгоджується із існуючими розумінням способів цивільно-правового захисту, яке міститься у цивільному законодавстві, оскільки термін «вимога/ги» розглядається у процесуальному законодавстві,

як один із елементів позовної заяви. З огляду на викладене автором вказується на необхідність внесення змін у закон в сфері авторського права з метою приведення нормативного акту до єдиного термінологічного розуміння цивільно-правових способів захисту авторського права і суміжних прав в межах існуючої цивільно-правової форми.

Ключові слова: *право інтелектуальної власності, захист права авторського права і суміжних прав, способи захисту, суд, позов, європейські стандарти, ЄС*

Annotation: *The article deals with issues related to the protection of copyright and related rights. In particular, attention was paid to the issue of determining civil law methods of protection of violated or unrecognized copyright or related rights. For this purpose, the author analyzed a special law in the field of copyright, established the main methods of protection of the violated corresponding right. At the same time, the author investigated the issue of terminological understanding of "requirement" and "methods of protection". The author points out that the introduction of the term "claim/s" into the substantive law is not consistent with the existing understanding of the methods of civil legal protection contained in civil legislation, since the term "claim/s" is considered in the procedural legislation as one of the elements of a claim statement. In view of what has been stated by the author, it is pointed out the need to amend the law in the field of copyright in order to bring the normative act to a unified terminological understanding of civil law methods of protection of copyright and related rights within the existing civil law form.*

Keywords: *intellectual property law, protection of copyright and related rights, methods of protection, court, lawsuit, European standards, EU*

Як відомо судова форма захисту порушеного права або/чи невизнаного інтересу є найбільш універсальною та демократичною.

Зазначене стосується всіх правовідносин, не виключенням є правовідносин, які виникають з приводу авторського права.

У 2023 році в Україні набув чинності Закон України «Про авторське право і суміжні права» у новій редакції (надалі – Закон) [1]. Вказаний нормативний акт було прийнято в рамках реформування національної системи інтелектуальної власності.

Закон містить низку новацій, які, стосуються різних аспектів авторського права і суміжних прав, у тому числі й питань захисту.

У межах цієї роботи ми б хотіли би звернути увагу на деякі питання щодо правового захисту авторських і суміжних прав.

Статтями 53, 54 Закону закріплено право на захист відповідних суб'єктів авторського права і суміжних прав [1]. Одночасно із тим Закон України «Про авторське право і суміжні права» регулює питання цивільно-правового захисту, у разі порушення авторського права і суміжних прав (ст. 55) [1].

У ч. 2 ст. 55 Закону законодавцем визначені вимоги, за якими може звернутися до суду заінтересована особа. Ще раз хочемо наголосити, що у вказаній нормі міститься термі саме «вимоги (звернутися з вимогами)».

У той же час комплексний аналіз ст. 16 ЦК України [2] та ст. 52 вже недійсного Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 1993 року (зі змінами) [3] свідчить, що законодавець вживає словосполучення «способи захисту», коли мова йде про захист порушених цивільних прав.

Натомість термін «вимога/вимоги» в контексті судового захисту вживається у процесуальному законодавстві.

До прикладу, у п. 4 ч. 3 ст. 175 ЦПК України, яка визначає зміст позовної заяви, вказується, що у позовна заява повинна містити: «зміст

позовних вимог: спосіб (способи) захисту прав або інтересів, передбачений законом чи договором, або інший спосіб (способи) захисту прав та інтересів, який не суперечить закону і який позивач просить суд визначити у рішенні; якщо позов подано до кількох відповідачів - зміст позовних вимог щодо кожного з них..» [4] (аналогічні положення містяться і в ГПК України – п. 4 ч. 3 ст. 162).

Отже, як бачимо в процесуальному законодавстві позовні вимоги розглядаються як елемент позову, у якому знаходять своє відображення способи захисту (універсальні, спеціальні) спрямовані на захист порушеного або невизнаного права чи інтересу.

З приводу вищезазначеного М. Й. Штефан вказував, що «змістом позову є звернена до суду вимога позивача про здійснення судом певних дій із зазначенням способу судового захисту..» [5, с. 324].

Вищевикладене вказує на те, що також процесуальний термін «вимога(ги)» розглядається більш широко, а ніж «способи захисту».

Якщо звернутися до ч. 2 ст. 55 Закону, то можна побачити, що у нормі міститься перелік саме способів захисту порушеного авторського права і суміжних прав, наприклад, у документі вказується, що «особи, зазначені в частині першій цієї статті, мають право звертатися за захистом авторського права та/або суміжних прав до суду з будь-якими вимогами, не забороненими законом, зокрема про визнання авторського права або суміжних прав...» [1].

Отже, існує необхідність внесення змін у ч. 2 ст. 55 чинного Закону України «Про авторське право і суміжні права» з метою приведення нормативу до єдиного термінологічного розуміння цивільно-правових способів захисту авторського права і суміжних прав в межах існуючої цивільно-правової форми.

Формування єдиних правових підходів сприяє ефективності правового захисту, що кореспондується із європейськими стандартами (правових стандартів ЄС) до яких прагне Україна [6].

Література

1. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20/print> (дата звернення: 25.03.2024).

2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/print> дата звернення: 25.03.2024).

3. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 № 3792-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text> (дата звернення: 25.03.2024).

4. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15/print> дата звернення: 25.03.2024).

5. Штефан М.Й. Цивільне процесуальне право України: Академічний курс: Підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. К.: Концерн "Видавничий Дім "Ін Юре". 2005. 624 с.

6. Шабалін А. В. Щодо загальних засад діяльності європейського суду з прав людини. Актуальні питання юридичної науки в дослідженнях молодих вчених: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Європейський потенціал розвитку юридичної науки та законодавства». Навчально-науковий гуманітарний інститут, кафедра публічного та приватного права Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. (м. Київ, 25 жовтня 2023 р.). Видавництво «Юридика», 2023. С. 293-242 (загальний обсяг збірника: 1168). С. 72-74.

УДК 339.9:347.7

ДО ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ ПАРАДИГМИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

К.С. Гетьман

магістрант кафедри інтелектуальної власності та управління проектами
Українського державного університету науки і технологій, м. Дніпро

В.О. Петренко

доктор технічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України,
академік Академії наук вищої школи України, завідувач кафедри
інтелектуальної власності та управління проектами Українського державного
університету науки і технологій, м. Дніпро
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5017-1674>

ON THE QUESTION OF THE MODERN PARADIGM OF DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS IN THE SPHERE OF INTELLECTUAL PROPERTY

K.S. Hetman

Master's student of the Department of Intellectual Property and Project Management
Ukrainian State University of Science and Technology, Dnipro

V.O. Petrenko

Doctor of Technical Sciences, Professor, Honored Worker of Science and
Technology of Ukraine, Academician of the Academy of Sciences of the Higher
School of Ukraine, Head of the Department of Intellectual Property and Project
Management of the Ukrainian State University of Science and Technology, Dnipro
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5017-1674>

***Анотація:** В статті досліджені питання сучасної парадигми розвитку міжнародних економічних відносин у сфері інтелектуальної власності як ключового ресурсу в розвитку економіки та стимулювання інновацій. Наголошено, що однією із важливих складових цієї парадигми є укладання міжнародних угод та договорів щодо захисту інтелектуальної власності, які*

сприяють співпраці між країнами. Розглянуті особливості деяких міжнародних стандартів. Створення єдиних міжнародних правил дозволяє забезпечити взаємну відповідність та уніфікацію підходів у захисті інтелектуальної власності. Наведені статистичні дані щодо поданих заявок на об'єкти інтелектуальної власності українських та іноземних заявників. Звернуто увагу на розвиток цифрової економіки та загрози порушення прав інтелектуальної власності в кіберпросторі.

Ключові слова: *інтелектуальна власність, міжнародні економічні відносини, стандарти, міжнародні угоди, захист прав інтелектуальної власності, нова економіка, цифрова економіка, кіберпростір*

Abstract: *The article examines the issues of the modern paradigm of the development of international economic relations in the field of intellectual property as a key resource in the development of the economy and stimulation of innovation. It was emphasized that one of the important components of this paradigm is the conclusion of international agreements and treaties on the protection of intellectual property, which promote cooperation between countries. Features of some international standards are considered. The creation of uniform international rules allows for mutual compliance and unification of approaches in the protection of intellectual property. Statistical data on the submitted applications for intellectual property objects of Ukrainian and foreign applicants are given. Attention was drawn to the development of the digital economy and the threat of infringement of intellectual property rights in cyberspace.*

Keywords: *intellectual property, international economic relations, standards, international agreements, protection of intellectual property rights, new economy, digital economy, cyberspace*

Швидким технологічним прогресом, зростаючою глобалізацією та постійними змінами в законодавстві визначена сучасна парадигма розвитку

міжнародних економічних відносин у сфері інтелектуальної власності. Інтелектуальна власність стала ключовим ресурсом для розвитку економіки та стимулювання інновацій, що вимагає нових підходів у міжнародних економічних відносинах.

Однією з важливих складових цієї парадигми є укладання міжнародних угод та договорів щодо захисту інтелектуальної власності. Наприклад, Торговельна Угода Тресторонньої Угоди про Партнерство між Японією, США та Європейським Союзом встановлює міжнародні стандарти щодо захисту авторських прав, патентів та інших об'єктів інтелектуальної власності. Ці документи сприяють співпраці між країнами та забезпечують взаємне визнання прав на інтелектуальну власність.

Ще однією важливою складовою є розвиток міжнародних стандартів та правил у галузі інтелектуальної власності. Наприклад, Всесвітня Організація Інтелектуальної Власності (WIPO) встановлює стандарти та рекомендації щодо захисту інтелектуальної власності та сприяє співпраці між країнами у цій сфері. Створення єдиних міжнародних правил дозволяє забезпечити взаємну відповідність та уніфікацію підходів у захисті інтелектуальної власності.

Угода TRIPS (Договір про торгові аспекти прав на інтелектуальну власність) є частиною Загальної угоди про тарифи та торгівлю (GATT) та встановлює мінімальні стандарти для захисту прав на інтелектуальну власність. Ця угода включає правила щодо авторських прав, патентів, торговельних марок, промислових зразків та інших об'єктів інтелектуальної власності.

Бернська конвенція встановлює мінімальні стандарти захисту авторських прав. Вона включає правила щодо термінів авторських прав, взаємного визнання авторських прав між країнами.

Паризька конвенція стосується захисту промислової власності, зокрема торговельних марок. Вона встановлює правила щодо реєстрації торговельних марок, взаємного визнання марок між країнами та правила використання торговельних марок.

Мадридська угода стосується міжнародної реєстрації та захисту торговельних марок. Вона спрощує процедури реєстрації марок у різних країнах-учасницях та забезпечує однаковий рівень захисту для марок у цих країнах.

Ці міжнародні стандарти та угоди грають важливу роль у забезпеченні захисту прав інтелектуальної власності на міжнародному рівні та сприяють співпраці між країнами у цій сфері.

Зростання кількості патентів, винаходів та торговельних марок, які перетинають національні кордони, свідчить про необхідність удосконалення міжнародних економічних відносин у сфері інтелектуальної власності. Глобальні компанії та інноватори потребують захисту своїх прав у різних країнах, що вимагає співпраці між державами та встановлення єдиних стандартів у цій сфері.

За даними Державної організації «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій» (УКРНОІВІ) за показниками діяльності 2023 року в сфері інтелектуальної власності наголошено «...Ситуація у сфері інтелектуальної власності закономірно віддзеркалює загальні макроекономічні тенденції. Так, відносно показників 2022 року, сумарна кількість заявок на об'єкти промислової власності зросла на 47,6% та склала 32759 заявок. Ця сума перевищує показник 2022 року (22195 заявок) більш ніж на 10,5 тисяч заявок, проте поступається обсягам довоєнного 2021 року (41003)» [1, с. 3].

Як зазначається у звіті УКРНОІВІ, ...«Протягом декількох останніх років лідерами у поданні заявок на винаходи серед іноземних заявників є: Сполучені Штати Америки, Швейцарія, Німеччина та Велика Британія. Деякі з цих країн дещо знизили патентну активність в Україні, проте інші країни, такі як Республіка Корея, Люксембург, Японія, Нідерланди, Швеція, навпаки, демонструють значне зростання кількості поданих заявок. При цьому, Китай, який ще у 2021 році входив до п'ятірки лідерів, значно знизив показники заявок, поданих у 2022-2023 роках» [1, с. 7].

Крім того, розвиток цифрової економіки та зростання кількості онлайн-транзакцій становлять перед учасниками міжнародних економічних відносин нові завдання щодо захисту цифрових прав на інтелектуальну власність.

У дослідженнях В.В. Білоцерківця наголошено, що «...Сучасна інтерпретація нової економіки має багатоваріативний характер, охоплюючи високотехнологічне виробництво, мережеву, цифрову, інформаційну, знаннєву, меритократичну економіку і т.п. Втім, загальним знаменником усіх підходів є розуміння під новою економікою насамперед явищ, що є незвичними, яким притаманна відносна новизна стосовно звичного загалу традиційної «старої» економіки» [2, с. 12].

На думку науковця О.Б. Бутнік-Сіверського «...у контексті нової економіки здійснюється подальше її оновлення та життєздатність під впливом процесу трансформації сучасної економіки в економіку цифрового типу, у який головним каталізатором стає інтелектуальна власність» [3, с. 12].

Крадіжки даних, порушення авторських прав та кібератаки стають дедалі більшою загрозою, що вимагає розробки нових міжнародних стандартів та заходів щодо кібербезпеки в галузі інтелектуальної власності.

Як зазначає О. Бакалінська, «...загрози порушення прав інтелектуальної власності в кіберпросторі (кіберзагрози) пов'язані з певними ризиками і можуть впливати саме на існування об'єкта виключних прав інтелектуальної власності. Зокрема в результаті кібератак можуть бути втрачені бази даних, що містять певну інформацію, яка є важливою для розвитку окремого суб'єкта господарювання та держави загалом, або можуть бути розголошені відомості, що містять комерційну таємницю. Отож, ефективна система захисту прав інтелектуальної власності є частиною кібербезпеки та національної безпеки, оскільки саме наукова творчість є основою інновацій, які дають змогу державам перемагати в конкурентній боротьбі та закладають підвалини економічного і соціального прориву» [4, с. 86].

Важливим аспектом сучасної парадигми розвитку міжнародних економічних відносин у сфері інтелектуальної власності є сприяння інноваціям та технологічному прогресу. Міжнародні угоди та співпраця між країнами мають сприяти обміну знаннями та технологіями для стимулювання інновацій та розвитку нових продуктів та послуг. Заохочення творчості та інновацій є ключовим для подальшого розвитку економіки та підвищення конкурентоспроможності країн.

Таким чином, сучасна парадигма розвитку міжнародних економічних відносин у сфері інтелектуальної власності вимагає нових підходів, співпраці та узгодженості між країнами. Забезпечення захисту прав на інтелектуальну власність, стимулювання інновацій та кібербезпека стають ключовими завданнями для досягнення сталого розвитку та успішної інтеграції країн у глобальну економіку.

Література

1. Інтелектуальна власність у цифрах. Показники діяльності у сфері інтелектуальної власності за 2023 рік. УКРНОІВІ. Київ. 2024. URL: ukrpatent.org/atachs/IP-in-Figures-2023-web-.pdf
2. Білоцерківець В.В. Нова економіка: історія та сучасність у дефінітивному вимірі. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 5. С. 9-13. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/5_2015/3.pdf
3. Бутнік-Сіверський О.Б. Теоретичний погляд переходу економіки від традиційного формату до цифрового огляду інтелектуальної власності. Цифрова економіка: зростання ролі інтелектуальної власності: збірник наук. праць / за науковою редакцією к.е.н., доц. Г. О. Андрощука; д.е.н., проф. О. Б. Бутнік-Сіверського; НДІ ІВ НАПрН України. К.: Інтер-сервіс, 2023. 218 с.
4. Бакалінська О. Сучасні тенденції правового регулювання кібербезпеки та інтелектуальна власність. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2022. № 5. С. 82-92.

УДК 347.77

КІБЕРСКВОТИНГ ЯК ПОРУШЕННЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

О.Е. Корнієнко

магістр права, начальник юридичного управління Державної організації
«Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій»,
м. Київ

В.О. Петренко

доктор технічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України,
академік Академії наук вищої школи України, завідувач кафедри
інтелектуальної власності та управління проектами Українського державного
університету науки і технологій, м. Дніпро
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5017-1674>

PROTECTION OF VIOLATED INTELLECTUAL RIGHTS DOMAIN NAME OWNERSHIP

O.E. Korniienko

master of law, head of the legal department of the State Organization "Ukrainian
National Office of Intellectual Property and Innovations", Kyiv

V.O.Petrenko

Doctor of Technical Sciences, Professor, Honored Worker of Science and
Technology of Ukraine, Academician of the Academy of Sciences of the Higher
School of Ukraine, Head of the Department of Intellectual Property and Project
Management of the Ukrainian State University of Science and Technology, Dnipro
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5017-1674>

***Анотація:** В статті порушені питання захисту прав на торговельну марку, яку незаконно використали в доменному імені. Описані види кіберсквотингу. Наголошено, що в Україні судова практика у сфері захисту доменних імен перебуває на стадії формування. Відзначено, що в Україні немає офіційно сформованого та публічно доступного переліку зареєстрованих доменів. Законодавством України не передбачено який саме спосіб захисту має бути застосований в справі про порушення прав інтелектуальної власності на торговельну марку в доменному імені.*

Ключові слова: об'єкти права інтелектуальної власності, торговельні марки, доменне ім'я, загарбники доменних імен, недобросовісна реєстрація, доменні спори

Abstract: The article deals with the protection of rights to a trademark that was illegally used in a domain name. Described types of cybersquatting. It was emphasized that in Ukraine, judicial practice in the field of domain name protection is at the stage of formation. It was noted that there is no officially formed and publicly available list of registered domains in Ukraine. The legislation of Ukraine does not provide which method of protection should be applied in the case of infringement of intellectual property rights to a trademark in a domain name.

Keywords: objects of intellectual property rights, trademarks, domain name, domain name invaders, bad faith registration, domain disputes

Кіберсквотинг є видом порушення права інтелектуальної власності, який полягає у незаконному використанні або копіюванні творів, що захищені авторським правом у мережі Інтернет.

Доменне ім'я – унікальний (неповторний) набір символів (букв, цифр), розташований на сервері (тобто своєрідна Інтернет-адреса), за допомогою якого будь-який користувач мережі Інтернет може знайти необхідний ресурс.

У разі, якщо виникає спір щодо невиконання зобов'язань із делегування домену, порушення прав на доменне ім'я (його незаконне використання) тощо ситуацію, яка в результаті цього складається між правоволодільцем та порушником прийнято називати доменним спором.

Світова практика врегулювання такого роду спорів представлена, в основному, їх позасудовим вирішенням (адміністративні процедури, арбітраж, медіація, тощо). Практика вирішення доменних спорів в Україні на разі перебуває на етапі свого розвитку. [1, с. 84]

Найпоширенішими позовними вимогами в справах про доменні спори (захист прав на торгівельну марку, яку використали незаконно у доменному імені) науковці О.В. Сидоренко та І.В. Шубаназивають: вимоги про заборону використання торгівельної марки в доменному імені та вимога переделегувати доменне ім'я на користь позивача; вимоги про скасування делегування доменного імені; вимоги про визнання права попереднього користувача торгівельної марки, яка зазначена у доменному імені (а відтак, - відсутності порушення прав правовласника). [1, с. 87]

У зв'язку з простотою передачі інформації через Інтернет компанії стикаються з крадіжками інтелектуальної власності, з її недобросовісним використанням. Це може призвести до значних втрат для авторів у вигляді втрати прибутку, псування репутації та навіть втрати контролю над своїми творами.

На думку науковців С.Б. Булеци та А.В. Тегзи «...кіберсквотинг полягає в недобросовісній реєстрації, продажі або використанні доменного імені чужої торгової марки з наміром отримання прибутку. Кіберсквотинг може приймати різні форми, алейого мета завжди одна - крадіжка грошей або цінної особистої інформації у користувачів мережі Інтернет». [2, с. 60]

Використовуючи торговельну марку відомих компаній, які вже зарекомендували себе на ринку, кіберсквотери «...(загарбники доменних імен) реєструють на себе доменне ім'я, аналогічне торговельній марці якої-небудь широковідомої фірми для подальшого продажу зареєстрованого доменного імені цій самій фірмі». [1, с. 87-88]

Кіберсквотинг може привести до поширення підроблених або недостовірних матеріалів, що шкодить як авторам, так і споживачам.

Найпоширенішими видами сучасного кіберсквотингу є:

- галузевий кіберсквотинг - реєстрація доменів за назвою видів діяльності, товарів, послуг тощо. Галузеве кіберсквотерство є одним з найприбутковіших,

оскільки володіння доменом, що точно відповідає назві галузі або товару, це вже запорука успіху. Перевагами бізнесу є прямий потік цільових користувачів, брендовість і престижність, легкість запам'ятовування домену на слух і візуально, релевантність для пошукових систем, відсутність можливості того, що домен відсудять за порушення чийх-небудь прав. Проте всі основні імена в мережі вже давно зайняті. Залишається шанс перекупити певне ім'я на аукціоні, але це потребує значних капіталовкладень; [1, с. 88-89]

- брендовий кіберсквотинг - реєстрація доменних імен, що містять популярні торговельні марки, фірмові найменування, тобто засоби індивідуалізації, охоронювані законом. В даному бізнесі існує ризик понести відповідальність за неправомірні дії і позбавитися домена. Проте, якщо судові витрати значно перевищують ціну, яку запросив кіберсквотер, то зрозуміло, що законним власникам товарних знаків набагато простіше і вигідніше викупити доменне ім'я, ніж займатися судовими позовами;

- іменний кіберсквотинг - реєстрація доменів, що збігаються з прізвищами знаменитих людей. Іменний кіберсквотинг перетинається з брендовим, проте є законним видом бізнесу, оскільки домен, співзвучний з будь-яким прізвищем, не може викликати прецеденту порушення прав. Наприклад, galkin.ua та ін.

- географічний кіберсквотинг - реєстрація доменних імен у вигляді географічних назв (назви міста, місцевості, країни, острову і т.п.). Володіння географічним доменним ім'ям дозволяє отримувати постійний приплив відвідувачів на ресурс (місцевих жителів, туристів тощо). Проте база доменних імен географічного кіберсквотингу вкрай обмежена. Наприклад, kyiv.ua., egypt.ua та ін.

- захисний кіберсквотинг - реєстрація легальним власником популярного сайту (торговельної марки) доменних імен близьких, співзвучних, схожих, зв'язаних за змістом з його власним доменним ім'ям. Процедура використовується для того, щоб не стати жертвою кіберсквотерів;

- тайпсквотинг - реєстрація доменних імен, близьких за написанням з адресами популярних сайтів у розрахунку на помилку частини користувачів. Тайпсквотерський URL-локатор буде, як правило, схожим на адресу сайту «жертви» за одним із наступних критеріїв:

- загальні помилки або написання іноземною мовою назви домену(example.com);

- орфографічні помилки на основі друкарських (xample.com або examlpe.com);

- по-іншому сформульоване доменне ім'я examples.com або інший домен найвищого рівня (example.org). [1, с. 89-90]

Для запобігання кіберсквокінгу важливо дотримуватися законодавства про авторське право, використовувати лише легальне програмне забезпечення, а також звертатися до правових засобів захисту своїх прав у випадку, якщо вони були порушені через кіберсквокінг.

Слушною є думка С.Б. Булеци та А.В. Тегзи, що «...брендів кіберсквотинг і тайпсквотинг є найбільш небезпечними видами кіберсквотинга, так як вони направлені на отримання переваг в економічній діяльності, можуть заподіяти серйозні збитки і підірвати ділову репутацію. [2, с. 60]

Треба зазначити, що в Україні немає офіційно сформованого та публічно доступного переліку зареєстрованих доменів, але такий перелік потрібно запровадити.

В Україні судова практика у сфері захисту доменних імен перебуває на стадії формування, проте кількість таких справ стрімко збільшується зі зростанням ролі мережі Інтернет у суспільному житті.

Законодавством України не передбачено який саме спосіб захисту має бути застосований в справі про порушення прав інтелектуальної власності на торговельну марку в доменному імені.

На сьогоднішній день одним з найбільш ефективних методів боротьби з кіберсквотерами є звернення до одного з акредитованих центрів з вирішення доменних спорів Інтернет корпорації з присвоєння імен та номерів (англ. Internet Corporation for Assigned Names and Numbers, далі – «ICANN»). [1, с. 90]

Як повідомляє пресслужба Мінекономіки, Україна розширила інструменти захисту авторських прав Інтернет-просторі та приєдналася до низки держав, які будуть наповнювати платформу WIPO ALERT для протидії роботі вебсайтів, на яких порушуються права інтелектуальної власності. Мінекономіки ухвалило наказ про затвердження порядку формування та ведення національного переліку вебсайтів, що викликають занепокоєння щодо дотримання прав інтелектуальної власності, 21 березня 2024 року. [3]

WIPO ALERT Database — це адміністрована World Intellectual Property Organization захищена онлайн платформа, на яку Уповноважені учасники держави-членів ВОІВ можуть завантажувати списки з детальною інформацією про вебсайти (а також мобільні додатки), які обґрунтовано підозрюються в порушенні прав інтелектуальної власності.

Завдяки взаємодії Мінекономіки з WIPO через платформу обміну даними WIPO Alert країни-учасники можуть обмінюватися інформацією про потенційні порушення прав інтелектуальної власності у міжнародному масштабі. Відтепер суб'єкти авторського права та/або суміжних прав можуть подавати до IP офісу звернення про включення вебсайту, який викликає занепокоєння щодо дотримання прав інтелектуальної власності, до національного переліку таких вебсайтів. [3]

Висновки. Законодавством України не передбачено який саме спосіб захисту має бути застосований в справі про порушення прав інтелектуальної власності на торговельну марку в доменному імені. Необхідно переглянути на законодавчому рівні існуючі правові положення у сфері захисту прав інтелектуальної власності в Інтернет-просторі.

Література

1. Регулювання та захист прав цифрової інтелектуальної власності. Конспект лекцій з дисципліни «Регулювання та захист прав цифрової інтелектуальної власності» / укладачі Сидоренко О.В., Шуба І.В. Харків. ХПІ. 2019. 166 с.
2. Булеца С.Б., Тегза А.В. Кіберсквотинг як порушення права інтелектуальної власності. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. 2021. Вип. 67. С. 59-63.
3. Україна розширила інструменти захисту авторських правв Інтернет-просторі URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=9a03f906-731f-4288-a0a6-4b45fbc1e192&title=> (дата звернення 29.03.2024)

УДК 342.92: 342.7

**ПРИВОДИ ДЛЯ ПОЧАТКУ ПРОВАДЖЕННЯ В СПРАВАХ
ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ІР-ПРАВООПОРУШЕННЯ**

Р.С. Кірін

д.ю.н., доцент, головний судовий експерт Дніпропетровського науково-
дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України (м. Дніпро)

ORCID-0000-0003-0089-4086

**REASONS FOR COMMENCEMENT OF PROCEEDINGS
IN CASES OF ADMINISTRATIVE IP-OFFENSES**

R.S. Kirin

Doctor of Law, Associate Professor, Chief Forensic Expert of the Dnipro Scientific
Research Forensic Center of the MIA of Ukraine (Dnipro)

ORCID-0000-0003-0089-4086

***Анотація:** В статті розглядаються особливості початкової стадії провадження в справах про адміністративні ІР-правопорушення. Наголошується на необхідності окремого врегулювання відносин щодо приводів для початку провадження в ІР-справах.*

***Ключові слова:** привід, підстави, провадження в справі, адміністративне ІР-правопорушення, виявлення особи, протокол*

***Annotation:** The article examines the peculiarities of the initial stage of proceedings in cases of administrative IP infringements. The author emphasizes the need for a separate regulation of relations regarding the reasons for initiating proceedings in IP cases.*

***Keywords:** reason, grounds, proceedings, administrative IP-offense, identification, protocol*

Конституційна гарантія громадянам свободи їх літературної, художньої, наукової і технічної творчості, а також захист **інтелектуальної власності (далі – ІР)**, їхніх авторських прав, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності, вимагає створення та функціонування в Україні ефективної системи охорони ІР-прав.

Взаємозв'язок ланки «держава – економіка – ІР» може бути розкритий наступними твердженнями: 1) держава не може бути незалежною без розвинутою економіки; 2) розвинута економіка держави неможлива без розвинутої державної політики захисту ІР-права.

Зокрема, ст. 54 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [1] встановлює, що захист особистих немайнових і майнових прав суб'єктів авторського права та/або суб'єктів суміжних прав здійснюється в порядку, встановленому адміністративним, цивільним і кримінальним законодавством. При цьому варто зауважити, що саме адміністративний захист ІР-прав є не лише складовою частиною загально-правового механізму захисту цих прав, а й найбільш поширеною його юрисдикційною формою.

Водночас, на фоні достатньо високого рівня латентності адміністративних ІР-правопорушень, дослідники не приділяють необхідної уваги приводам для початку провадження у подібних справах, зосереджуючись переважно на підставах адміністративної відповідальності за порушення ІР-прав.

Відправними положеннями чинного Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) [2, 3], з якими слід пов'язувати момент початку провадження в справі про адміністративне ІР-правопорушення, є наступні:

1) судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів розглядають справи про адміністративні ІР-правопорушення, передбачені ст. 51-2 КУпАП (ст. 221 КУпАП);

2) адміністративне стягнення може бути накладено не пізніше як через три місяці з дня вчинення ІР-правопорушення, а при триваючому ІР-правопорушенні - не пізніше як через три місяці з дня його виявлення (ч. 2 ст. 38 КУпАП);

3) протокол про адміністративне ІР-правопорушення складається не пізніше 24 годин з моменту виявлення особи, яка вчинила правопорушення, у двох примірниках, один із яких під розписку вручається особі, яка притягається до адміністративної відповідальності (ч. 2 ст. 254 КУпАП).

Тож, можна констатувати, що КУпАП виділяє: а) підставу для накладення адміністративного стягнення – виявлення ІР-правопорушення; б) підставу для складання протоколу про адміністративне ІР-правопорушення – виявлення особи, яка вчинила ІР-правопорушення.

Втім така правова конструкція навряд чи логічною, адже, по-перше, не може існувати безсуб'єктне адміністративне ІР-правопорушення. Так само не може бути накладено адміністративне стягнення, якщо не встановлена особа, яка вчинила це правопорушення. Встановлення суб'єктного складу, функцій окремих суб'єктів делікту, дозволяє визначити та виокремити й ті суспільні відносини, які виступають об'єктом відповідного адміністративного правопорушення.

По-друге, процедура складання протоколу про адміністративне ІР-правопорушення є однією з початкових етапів провадження в справі. Протокол про адміністративне ІР-правопорушення складається в присутності особи, яка притягається до адміністративної відповідальності. При цьому, слід враховувати, що поняття «особа, щодо якої складено протокол», «особа, яка притягується до адміністративної відповідальності» та «особа, яка вчинила ІР-правопорушення» від початку провадженні в справі про адміністративне правопорушення до закінчення провадження по виконанню постанови про накладення адміністративного стягнення не завжди можуть мати повний цикл

такої послідовності щодо певної особи.

Відтак, приводом для початку провадження в справі про адміністративне ІР-правопорушення слід вважати саме факт виявлення особи, яка вчинила ІР-правопорушення.

Також слід враховувати часову послідовність стадій провадження у справах про адміністративне ІР-правопорушення, адже кожна з них має власні, внутрішні підстави для проведення. Теорія і практика свідчать про те, що в структурі та черговості першою стадією слід вважати виявлення, фіксацію факту ІР-правопорушення та попередній аналіз ситуації.

Отже, факт виявлення особи, яка вчинила ІР-правопорушення не може бути одномоментним, адже особі, яка має право складати протокол про адміністративні ІР-правопорушення, необхідно встановити наявність події і складу адміністративного ІР-правопорушення. Крім того, саме на осіб, уповноважених на складання протоколів про адміністративні ІР-правопорушення, ст. 251 КУпАП покладає обов'язок щодо збирання доказів в справі. Останніми можуть бути будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку посадова особа встановлює:

- а) наявність чи відсутність адміністративного ІР-правопорушення;
- б) винність даної особи в його вчиненні;
- в) інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

Ці дані можуть бути встановлені:

- протоколом про адміністративне ІР-правопорушення;
- поясненнями особи, яка притягається до адміністративної відповідальності;
- поясненнями потерпілих, свідків (за наявності);
- висновком експерта (при призначенні та/або замовленні);
- речовими доказами;
- показаннями технічних приладів та технічних засобів, що мають функції

фото- і кінозйомки, відеозапису, у тому числі тими, що використовуються особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, або свідками;

- протоколом про вилучення речей і документів;
- іншими документами.

Дійсно початок адміністративного провадження в ІР-справі передбачає комплекс першочергових процесуальних дій, що забезпечують: - встановлення події (факту) протиправної, винної дії (дій), яка посягає на ІР-права; - встановлення особи, що вчинила такі дії; - встановлення інших фактичних обставин у справі, їх фіксацію та кваліфікацію; - збір і аналіз доказів; - надання первинної правової оцінки скоєному.

Тобто, вчинення особою вказаної протиправної дії, яка містить склад адміністративного ІР-правопорушення, передбаченого КУпАП, є підставою адміністративної відповідальності. Так само наявність у діях особи складу адміністративного ІР-правопорушення є підставою розпочати (порушити) провадження в ІР-справі. Натомість для того, щоб виявити подію і склад адміністративного ІР-правопорушення необхідно мати привід, тобто відповідну інформацію, аналіз і оцінка якої підтверджували б чи спростовували факт протиправної дії певною особою. Тобто привід слід розглядати як джерело, що може або не може стати підставою.

Відношення до такої позиції наразі неоднозначне. Деякі вчені їх ототожнюють, іноді, визнаючи наявність, взагалі не виокремлюють, але здебільше – розрізняють. Наприклад, відповідно до ч. 1 ст. 214 Кримінального процесуального кодексу України «Початок досудового розслідування» [4] слідчий, дізнавач, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин зобов'язаний внести відомості про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Ці «відомості», що власне і є приводом для початку досудового розслідування, сторона кримінального провадження з боку обвинувачення

отримує з наступних джерел: - заява про вчинене кримінальне правопорушення;
- повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення; - самостійне виявлення з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення.

Зазвичай приводом до порушення і розслідування адміністративних справ можуть бути: - заяви (письмові або усні) свідків, потерпілих або інших громадян; - повідомлення представників громадських організацій, посадових осіб підприємств, установ і організацій, судових та правоохоронних органів; - повідомлення преси та інших засобів масової інформації; - безпосереднє виявлення порушення уповноваженою особою спеціально уповноваженого органу.

Також, в якості прикладу, можна навести й положення ч. 1 ст. 36 Закону України «Про адміністративну процедуру» [4], яким врегульовано підстави для початку адміністративного провадження, а саме - адміністративне провадження відповідно до цього закону розпочинається:

- 1) за ініціативою особи (осіб) щодо забезпечення реалізації її (їх) права, свободи чи законного інтересу у порядку подання індивідуальної чи колективної заяви в усній чи письмовій (електронній або паперовій) формі;
- 2) за ініціативою адміністративного органу, у тому числі у порядку здійснення ним інспекційного (контрольного, наглядового) повноваження.

Таким чином, наразі є необхідність окремого врегулювання відносин щодо приводів для початку провадження в ІР-справах.

Література

1. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 1 грудня 2022 р. № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення 11.04.2024).
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня

- 1984 р. № 8073-X (статті 1-212-24). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення 11.04.2024).
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. № 8073-X (статті 213-330). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#Text> (дата звернення 11.04.2024).
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення 11.04.2024).
5. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17 лютого 2022 р. № 2073-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text> (дата звернення 11.04.2024).

УДК 347.77.03:341.241

ЗАХИСТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ПРОЕКТІВ

С. В. Войтко

д.е.н., професор, завідувач кафедри міжнародної економіки
КПІ ім. Ігоря Сікорського (Україна)
ORCID 0000-0002-2488-3210

PROTECTION OF INTELLECTUAL PROPERTY IN THE IMPLEMENTATION OF INTERNATIONAL PROJECTS

S. V. Voitko

Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of International Economics
Igor Sikorskyi KPI (Ukraine)
ORCID 0000-0002-2488-3210

***Анотація.** Окреслена проблематика закордонної підтримки науковців і викладачів у частині захисту об'єктів права інтелектуальної власності у процесі надання грантової підтримки та реалізації міжнародних проектів. Наведено можливості реалізації права розпоряджатися цією власністю авторам і стороні, яка фінансує. Охарактеризовано різновиди інтелектуальної власності при оформленні угод співробітництва. Описано варіанти стосовно використання об'єктів після завершення проекту. Надано перелік грантів, які виконувалися командою.*

***Ключові слова:** захист інтелектуальної власності, міжнародні проекти*

***Annotation:** The problems of foreign support of scientists and teachers in terms of protection of objects of intellectual property rights in the process of grant support and implementation of international projects are outlined. The possibilities of exercising the right to dispose of this property to the authors and the party that finances are presented. The varieties of intellectual property in the design of*

cooperation agreements are characterized. The options for using objects after the project is completed are described. A list of grants that were executed by the team is provided.

Keywords: *Protection of intellectual property, international projects*

З метою підтримки науковців і викладачів низка закордонних організацій у пріоритет поставили надання грантів і фінансової підтримки для реалізації проектів саме українськими вченими. Під час російсько-української війни, яка триває вже понад 10 років, така підтримка особливо важлива, адже здійснюється не тільки підтримка вчених, а й додаткове «вливання» валюти в економіку України, а також здійснюється розвиток науки та техніки, створюється інтелектуальна власність.

Заявлена проблематика ще розглядалася науковцями понад 37 років тому. У роботі «Зростаюче значення міжнародного захисту інтелектуальної власності» [1, с. 638] зазначається про таке: «Існує одна основна вимога для прогресу на будь-якому з цих фронтів – це розуміння та підтримка звичайних людей». У більш новій роботі (1996 р.) «Проблеми міжнародної охорони прав інтелектуальної власності» зазначається про «...права інтелектуальної власності є суперечливими, оскільки їхній сильніший міжнародний захист може відбуватися за рахунок вищих цін і меншої доступності продуктів, особливо в країнах, що розвиваються». України наразі знаходиться серед країн, що розвиваються. У міжнародному співробітництві важливим питанням автори роботи [3] зазначили «захистідеї, технології та ноу-хау у співпраці щодо різних етапів процесу NPD(NewProductDevelopment – розвиток нового продукту)».

У кожній з організацій-грантодавців є свої підходи до захисту об'єктів права інтелектуальної власності, отриманої у результаті реалізації проекту: від повного надання права розпоряджатися цією власністю авторам до випадків, коли ця власність належить грантодавцю. У будь-якому випадку результати

проведених досліджень будуть застосовані на користь як сторін, так і суспільства у цілому.

У багатьох випадках виконавець, який отримує грантові кошти, відмовляється від будь-яких претензій на володіння правами інтелектуальної власності на об'єкти, які отримані у процесі досліджень. Це, у свою чергу, вносить обмеження на доходи, які можуть бути отримані від використання зазначених прав на об'єкти інтелектуальної власності у майбутньому.

До інтелектуальної власності, як правило, включають винаходи (патентоспроможні чи ні), патенти, патентні заявки, зареєстровані промислові зразки та їх непромислове застосування, нові матеріали, що захищені авторським правом, включаючи комп'ютерне програмне забезпечення, технічну інформацію, а також ноу-хау. Звичайно, це стосується інтелектуальної власності, яка виникає у результаті досліджень і розробок, що здійснені у межах грантового проекту. Тут варто зазначити про те, що розподіл прав виникає після підписання угоди та діє до того часу, який вказаний в угоді, яку підписано обома сторонами.

Проте, в угоді може йти мова й про так звану «попередню інтелектуальну власність», яка містить такі об'єкти права інтелектуальної власності, що вже належить грантодавцю та виконавцям до початку виконання грантового проекту та буде активно використовуватися під час виконання етапів цього проекту. Умови їхнього використання можуть бути додатково обговорені та зафіксовані в угоді. Інша назва, яка стосується вже існуючої інтелектуальної власності, може бути така: «історична інтелектуальна власність». Як правило, такі об'єкти надаються у вільний доступ для всіх учасників гранту з метою більш якісного його виконання. В угоді може бути зазначена тривалість використання цієї чи інших різновидів інтелектуальної власності.

У рамках виконання проекту можуть бути запропоновані права доступу до програмного забезпечення. Це надає змогу зменшити обсяги коштів, які

надаються виконавцям з метою придбання ліцензій на спеціалізоване програмне забезпечення, без зниження якісного рівня кінцевих результатів за грантом, адже виконавець користується передбаченими грантом програмами, які є ліцензійні, що гарантує їхню справну роботу.

Існують випадки, у яких може бути залишена ліцензія на програмний продукт й після строку реалізації проекту на певний час чи назавжди. Це ж саме стосується обладнання. Грантодавець в окремих випадках залишає за собою право контролювати використання програмного продукту чи обладнання ще певний час. Це надає змогу, при необхідності, продовжувати співробітництво з виконавцями у майбутньому, в нових проектах, використовуючи вже наявні продукти.

До речі, угоди можуть містити пункти про розподіл права інтелектуальної власності у випадках залучення найнятих осіб додатково поза переліком учасників. Може розмежовуватися створення інтелектуальної власності для таких осіб додатковою угодою чи у межах існуючої, якщо положення її влаштовують сторони.

Окремими пунктами в угодах може затверджуватися надання додаткових ліцензій вже після початку виконання проекту. Це зумовлюється тим, що прогрес надає додаткові можливості у використанні досягнень людського генія у царині штучного інтелекту, доповненої реальності, інших інструментів Індустрії 4.0. Значна тривалість проекту саме у сфері високих технологій може зустрітися зі зміною інструментарію досліджень і тому всі можливі досягнення людства в угоді не можуть бути передбачені. А от використання новітнього інструментарію вже при реалізації проекту покращить отримані результати.

Замість висновків хочу від себе і від народу моєї країни подякувати цивілізованим країнам за активну підтримку нас у боротьбі проти російської агресії та за грантове фінансування науковців і викладачів. Зокрема, особисто дякую за підтримку нашої команди при виконанні таких проектів як «NTNU-

KPI Collaboration within Industry 4.0» Education за програмою EURASIA (CPEA-LT-2017-10047-Eurasia, 2018-2022 pp.), «Improving Energy Efficiency in the Utility Sector of the Economy on an Innovative Basis in the Context of Industry 4.0 and Green Economy» та «The mechanism of smart city development in the context of the Society 5.0 transition» (Guangzhou International Sister-City Universities, 2022–2024 pp.), «Increasing the capacity of local communities to counteract crisis situations» (SPS.MYP.G6119 NATO, 2024–2027 pp.), «Danube Wetlands and flood plains Restoration through systemic, community engaged and sustainable innovative actions» (DaWetRest, HORIZON-MISS-2022-OCEAN-01, 2023–2027 pp.) та інші проекти. На основі документації з цих проектів, в основному, було сформовано цей матеріал.

Література

1. Kenneth W. Dam. The Growing Importance of International Protection of Intellectual Property/ W. D.Kenneth// International Lawyar, 1987. – Vol. 21.,Num. 3. – P. 627–638.
2. Subhash C. Jain. Problems in International Protection of Intellectual Property Rights / C. J. Subhash// Journal of International Marketing, 1996. – Vol. 4, Issue 1. – P. 9–32.
3. Manzini R. Intellectual Property Protection Mechanisms in Collaborative New Product Development / R. Manzini, V. Lazzarotti // R&D Management [Special Issue: Funding, protection and commercialization of R&D], 2016. – Vol. 46, Issue S2. – P. 579–595.

УДК 004.8:347.1

**АНТИНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ:
ВИКЛИКИ ДЛЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ**

О.Р. Шиць

Викладач кафедри теорії та практики управління КПІ ім. Ігоря Сікорського
(м. Київ).

ORCID-0000-0001-9829-0218

**ANTINOMICAL DEVELOPMENT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE:
CHALLENGES FOR INTELLECTUAL PROPERTY RELATIONS**

O.R. Shyts

Lecturer of the department of theory and practice of management of
Igor Sikorsky KPI (Kyiv).

ORCID-0000-0001-9829-0218

***Анотація:** дослідження присвячене вивченню впливу штучного інтелекту на права людини в сфері інтелектуальної власності. Аналізується розвиток ШІ як каталізатора інновацій та його потенційні ризики використання. Визначені основні вектори використання ШІ у сфері інтелектуальної власності. Досліджуються правові аспекти авторства та оригінальності творів у контексті використання ШІ.*

Ключові слова: штучний інтелект, інтелектуальна власність, авторське право, машинне навчання, інновації, ризики.

***Abstract:** the study is devoted to exploring the impact of artificial intelligence on human rights in the field of intellectual property. The development of AI is analyzed as a catalyst for innovation and its potential risks. The main vectors of AI*

usage in the field of intellectual property are identified. Legal aspects of authorship and originality of works in the context of AI usage are investigated.

Keywords: artificial intelligence, intellectual property, copyright, machine learning, innovation, risks.

Стрімкий розвиток штучного інтелекту (далі — ШІ) в контексті заданих рамок результатів розвитку прав людини і громадянина та техніки набув антиномічних ознак. Що означає те, що ШІ одночасно може бути каталізатором розвитку науки, техніки, захисту прав, але поряд з тим, може бути інструментом порушення цих прав і становити загрозу, зокрема у сфері захисту прав інтелектуальної власності. Варто зазначити, що на нашу думку, сам по собі ШІ не несе ніякої загрози ні для авторів, ні для власників даних, тощо. На сьогоднішній день, розвиток ШІ все ще не дозволяє говорити про автономність прийняття рішень. Тому можемо зробити висновок про його характеристику як засобу, тобто певної діяльності для досягнення мети. В даному випадку ця діяльність передбачає не продукування результатів ШІ, а дії людини спрямовані на комунікацію з ШІ для досягнення певної мети.

В контексті розвитку ШІ та його впливу на відносини у сфері інтелектуальної власності, можемо говорити про вичерпні, на сьогоднішній день, три вектори його використання:

- 1) діяльність, пов'язана з продукуванням творів чи частин творів;
- 2) діяльність, пов'язана зі створенням технологічних засобів з використанням ШІ;
- 3) діяльність, пов'язана з використанням ШІ для захисту прав інтелектуальної власності.

Згідно з законом України «Про авторське право і суміжна права» автором може вважатися фізична особа, яка в результаті творчої діяльності створила твір [1]. На нашу думку, тут важливими є два моменти, по-перше, це обов'язковість ознаки фізичної особи, тобто суб'єкт, який може вступати в

правові відносини, згідно з чинного законодавства, учасником є людина [2]. Та другий момент, ознака творчої діяльності, тобто діяльності, яка пов'язана з створенням, інтерпретацією та виконанням творів [3]. На нашу думку, це поняття сьогодні розмите, через відсутність доказової бази для встановлення факту використання ШІ під час творіння автора, а також через можливість симбіозу теоретично можливої ролі ШІ як джерела натхнення та розвитку процесів творчої діяльності, і такого роду симбіозу можуть набувати більшого розповсюдження.

В нормативно-правових актах визначено поняття оригінальності твору, і важливим є встановлення власної діяльності автора та творчі рішення, які застосовував автор під час створення твору [1]. Фактично, використання ШІ під час творіння автора не суперечить чинній нормативно-правовій базі, через можливість використання унікальних сценаріїв, та творчих рішень для формування запитів під час комунікацій з ШІ, проте згідно чинного законодавства це скоріше може вважатися неоригінальним об'єктом, згенерованим комп'ютерною програмою.

Сьогодні дискусійним є питання щодо унікальності отримання даних в результаті формування запитів ШІ та забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності, це питання пов'язано з ціллю використання ШІ під час процесу творення.

Також важливим є питання законодавчого вирішення власника результатів діяльності ШІ, фактично мова йде про три потенційні групи законних власників: користувач, власник даних, на котрих відбувається машинне навчання (можливі варіанти відсутності такого роду власності) та розробник технологічного засобу з використання ШІ.

Існує тонка межа між об'єктом інтелектуальної власності, що утворений у результаті функціонування комп'ютерної програми та об'єктом, що створений фізичними особами з використанням комп'ютерних технологій. Якщо ШІ

застосовується як частина функціоналу комп'ютерної програми, на нашу думку, за таких обставин результат діяльності не може вважатися як неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою. Результат діяльності ШІ значною мірою залежить від якості та обсягу даних, на яких відбувалося машинне навчання, також. Це робить проблематичним визначення того, хто саме вніс більший вклад у створення кінцевого результату. Але, ми говоримо про те, що творчість – це інтелектуальна діяльність, що зокрема може проявлятися у виборі та застосуванні ідей, форм, методів та засобів вираження. ШІ хоча й може генерувати нові результати, не володіє свідомістю, особистим досвідом та емоціями. Тому тема кінцевого власника твору є законодавчо незахищеною.

Що стосується діяльності, яка пов'язана зі створення технологічних засобів з використання ШІ. Розвиток ШІ сприяє створенню нових технологій і інструментів, які використовуються, зокрема і в секторі публічного управління та адміністрування, для аналізу та обробки великих обсягів даних. Ці технологічні засоби дозволяють підвищити продуктивність та забезпечити точність аналізу.

Також ШІ може використовуватися для виявлення порушень прав інтелектуальної власності, моніторингу захисту авторських прав. Алгоритми машинного навчання можуть автоматизувати процеси виявлення порушень і забезпечити ефективний захист прав власності на твори.

Отже, ШІ має значний вплив на сферу інтелектуальної власності, створюючи нові можливості та виклики. ШІ може бути потужним інструментом для стимулювання інновацій, захисту творчості та забезпечення дотримання прав людини і громадянина. Проте, важливо усвідомлювати й ризики, пов'язані з ШІ, такі як можливість порушення прав інтелектуальної власності.

На нашу думку, сьогодні, пріоритетом розвитку законодавства у сфері інтелектуальної власності щодо ШІ має бути регулювання етичного

використання ІІІ, та розроблення чітких правових механізмів для регулювання використання ІІІ, що включає норми, які регулюють авторство, володіння та захист прав.

Література

1. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 р. № 2811-ІХ. Дата оновлення: 15.04.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення: 19.04.2024).
2. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-ІV. Дата оновлення: 08.03.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 19.04.2024).
3. Про культуру : Закон України від 14.12.2010 р. № 2778-VI. Дата оновлення: 21.09.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text> (дата звернення: 19.04.2024).

УДК347.775:342.7

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО ЗАХИСТУ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ ТА ЗАХИСТУ ВИКРИВАЧІВ

Ю.Є. Ленго

науковий співробітник НДІ інтелектуальної власності НАПрН України (м.Київ)
ORCID-0000-0003-4368-1793

SOME QUESTIONS ABOUT PROTECTION OF TRADE SECRETS AND PROTECTION OF WHISTLEBLOWERS

Y.E. Lenho

scientific researcher of the Intellectual Property SRI of NALS of Ukraine (Kyiv)
ORCID-0000-0003-4368-1793

Анотація: В роботі проаналізовано взаємозв'язок між захистом комерційної таємниці та захистом викривачів. Зроблені висновки, що викривач, який повідомляє про виявлення неправомірної поведінки, протиправних дій або незаконної діяльності з метою захисту інтересів суспільства, звільняється від відповідальності за розкриття комерційної таємниці, якщо мав обґрунтовані підстави вважати, що таке розкриття було необхідним для виявлення правопорушення.

Ключові слова: комерційна таємниця; викривач; розкриття комерційної таємниці; захист осіб, які повідомляють неправомірну поведінку.

Abstract: The article analyzes the relationship between the protection of trade secrets and the protection of whistleblowers. It is concluded that the whistleblower who reports the discovery of misconduct, illegal actions or illegal activities in order to protect the interests of society is exempted from liability for disclosure of trade secrets if he had reasonable grounds to believe that such disclosure was necessary to identify the offense.

Keywords: trade secret; whistleblower; disclosure of trade secrets; protection of persons who report misconduct.

Комерційна таємниця є активом компанії, яка приділяє комерційній таємниці таке ж значення, як і об'єктам інтелектуальної власності. З прийняттям Директиви (ЄС) 2016/943 про захист нерозкритих ноу-хау та бізнес-інформації (комерційної таємниці) проти їх неправомірного придбання, використання та розкриття [1] гармонізовано законодавство країн ЄС про комерційну таємницю, зокрема шляхом уніфікованого визначення поняття

«комерційна таємниця», забезпечення однакового захисту комерційної таємниці в усіх країнах ЄС, надання спільних заходів захисту від незаконного придбання, використання та розголошення комерційної таємниці [2].

Хоча ця Директива передбачає заходи та засоби правового захисту, які полягають у запобіганні розкриттю інформації з метою захисту конфіденційності комерційної таємниці, вона містить нові для європейського законодавства винятки, які виключають відповідальність у разі придбання, використання або розкриття комерційної таємниці.

Право на свободу вираження поглядів і переконань є важливим для демократичного суспільства та гарантується Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод [3, ст. 10]. Повідомлення про виявлення неправомірної поведінки, протиправних дій або незаконної діяльності, в інтересах суспільства тісно пов'язане із свободою вираження поглядів працівників та є винятком із захисту комерційної таємниці (ст. 5 Директиви (ЄС) 2016/943). Інформацію про загрози чи шкоду суспільним інтересам можуть отримати працівники в контексті своєї професійної та трудової діяльності, які зазвичай першими пізнають про правопорушення з боку роботодавців. Тому у таких працівників є можливість повідомляти про незаконну діяльність при цьому є ризик розкрити комерційну таємницю, з якою працюють/працювали працівники (викривачі).

Таким чином, особи (викривачі), які повідомляють про виявлення неправомірної поведінки, протиправних дій або незаконної діяльності з метою захисту суспільних інтересів, заслуговують на правовий захист від будь-якої форми помсти, у тому числі погрози помсти та спроби помсти.

Хоча Директива (ЄС) 2016/943 передбачає заходи та засоби правового захисту, які полягають в запобіганні розголошенню інформації з метою захисту конфіденційності комерційної таємниці, важливо, щоб здійснення права на свободу вираження поглядів та інформації, що охоплює свободу ЗМІ та

плюралізм, як це відображено у статті 11 Хартії основних прав ЄС [4], не обмежувалось, зокрема щодо журналістських розслідувань та захисту журналістських джерел(п. 19 преамбули Директиви (ЄС) 2016/943, п. 31 преамбули Директиви 2019/1937). Заходи, процедури та засоби правового захисту, передбачені Директивою (ЄС) 2016/943, не повинні перешкоджати діяльності викривачів. Таким чином, захист комерційної таємниці не повинен поширюватися на випадки, коли розкриття комерційної таємниці служить суспільним інтересам, якщо виявлено безпосередньо відповідну неправомірну поведінку, правопорушення або незаконну діяльність [1, п. 20 преамбули].

Аналіз Директиви (ЄС) 2016/943 щодо захисту осіб, які повідомляють неправомірну поведінку, правопорушення або незаконну діяльність, яка має суспільний інтерес і яка має місце в діяльності роботодавця, свідчить про те, що ця директива є фрагментованою та нерозвиненою. Виняток щодо захисту викривачів, передбачений ст. 5 Директиви 2016/943, є першим кроком до того, що має бути спеціальним та вдосконаленим правовим захистом ЄС для викривачів. Окремий законодавчий акт про захист викривачів забезпечить робоче середовище, яке не перешкоджатиме особам викривати (підозрювані) правопорушення, корупцію, неправомірну поведінку, шахрайство та інші подібні дії, що а свою чергу, може зробити підприємства більш прибутковими та конкурентоспроможними [5].

У 2019 році прийнято Директиву (ЄС) 2019/1937 Європейського Парламенту та Ради від 23.10.2019р. про захист осіб, які повідомляють про порушення законодавства Союзу [6], яка, спрямована на захист осіб (викривачів), які повідомляють або розкривають інформацію, у тому числі інформацію, що становить комерційну таємницю, про неправомірну поведінку, правопорушення або незаконну діяльність на робочому місці, які можуть завдати шкоди суспільним інтересам.

Згідно п. (98) преамбули Директиви (ЄС) 2019/1937 особи, які розкривають комерційну таємницю, отриману в результаті своєї трудової діяльності, повинні користуватися захистом, наданим цією директивою, у тому числі з точки зору відсутності цивільної відповідальності, лише за умови, що вони відповідають умовам, викладеним Директивою (ЄС) 2019/1937, включаючи те, що розкриття було необхідним щоб виявити порушення, що підпадає під матеріальну сферу дії цієї Директиви. Якщо ці умови виконуються, розкриття комерційної таємниці вважається дозволеним законодавством Союзу у значенні статті 3(2) Директиви (ЄС) 2016/943. Крім того, обидві Директиви слід розглядати як такі, що доповнюють одна одну, а заходи цивільного захисту, процедури та засоби правового захисту, а також винятки, передбачені в Директиві (ЄС) 2016/943, повинні залишатися застосовними для всіх випадків розкриття комерційної таємниці, що виходить за межі Директиви (ЄС) 2019/1937. Компетентні органи, які отримують інформацію про порушення, яка включає комерційну таємницю, повинні гарантувати, що вона не використовується або не розголошується з метою, що виходить за межі того, що необхідно для належного розгляду звітів [6].

Отже, Директива (ЄС) 2019/1937 є доповненням до Директиви (ЄС) 2016/943 щодо винятків із системи захисту комерційної таємниці, які виключають відповідальність у разі неправомірного розкриття комерційної таємниці за умови, що розголошення відповідає певним вимогам відповідно до п. (б) ст. 5 Директиви (ЄС) 2016/943: по перше, викривач повинен довести, що повідомлення інформації, що розкриває комерційну таємницю, стосується «неправомірної поведінки, протиправних дій або незаконної діяльності»; по друге, розкриття інформації, що містить комерційну таємницю, здійснюється «з метою захисту інтересів суспільства».

Щоб бути захищеним від відповідальності та мати імунітет викривача за розкриття комерційної таємниці викривач повинен довести, що інформація на

момент повідомлення про правопорушення є достовірною, а комерційна таємниця, як невід'ємна частина інформації про правопорушення, отримана та використана правомірно та розкривається в тому об'ємі, який необхідний для виявлення правопорушення. Ця вимога є важливою гарантією проти зловмисних, легковажних чи образливих повідомлень, оскільки Директива (ЄС) 2019/1937 гарантує, що той, хто під час інформування навмисно та свідомо повідомив неправильну або оманливу інформацію з метою наклепу на роботодавця, не користується захистом та підпадають під штрафні санкції (ст. 23(1) Директиви 2019/1937). Викривач несе тягар доведення для встановлення ідентифікації викривача і невиконання цього може призвести до висновку про неправомірне отримання, використання та розкриття комерційної таємниці та буде недобросовісним порушенням Угоди про нерозголошення. Водночас ця вимога гарантує, що захист не буде втрачено, якщо викривач повідомив недостовірну інформацію про порушення через чесну помилку (п. (32) преамбули Директиви 2019/1937). У такому випадку недостовірна інформація спростовується викривачем у порядку визначеному законодавством.

У випадку розкриття комерційної таємниці у зв'язку із неумисною помилкою викривача може завдати істотної шкоди власнику комерційної таємниці (роботодавцю). Тому подання до суду на ймовірного викривача за розкриття комерційної таємниці є найпоширенішою стратегією захисту, прийнятою роботодавцями для усунення ефекту викривачів і запобігання шкоди їхній репутації. Роботодавець може погрожувати позовом і стверджувати, що розголошення комерційної таємниці є порушенням Угоди про нерозголошення (NDA). Однак існує межа між законним захистом комерційної таємниці та зловживанням Угодою про нерозголошення для приховування корпоративних правопорушень [7].

Викривач звільняється від відповідальності за розкриття комерційної таємниці, якщо він мав обґрунтовані підстави вважати, що таке розкриття було

необхідним для виявлення правопорушення. До таких викривачів заборонено застосовувати будь-яку яку форму відплати та помсти, включаючи погрози помсти та способи помсти.

Таким чином, європейське законодавство про захист викривачів доповнює законодавство про захист комерційної таємниці щодо винятків із системи захисту комерційної таємниці, які виключають відповідальність у разі неправомірного розкриття комерційної таємниці. Викривач, який повідомляє про виявлення неправомірної поведінки, протиправних дій або незаконної діяльності з метою захисту інтересів суспільства, звільняється від відповідальності за розкриття комерційної таємниці, якщо мав обґрунтовані підстави вважати, що таке розкриття було необхідним для виявлення правопорушення. Повідомлення про виявлення правопорушення з метою захисту суспільних інтересів викривачем, який підпадає під дію Угоди про нерозголошення, не може розглядатися як порушення умов конфіденційності, крім випадків здійснення завідомо неправдивого повідомлення.

Література

1. Directive (EU) 2016/943 of the European Parliament and of the Council of 8 June 2016 on the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/text/474499> (дата звернення 08.04.2024).

2. Ленго Ю. Правове регулювання комерційної таємниці за законодавством України та ЄС. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2023. № 4-5. С. 61-72.

3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення 08.04.2024).

4. Charter of fundamental rights of the European Union (2000/C 364/01).

URL: https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf (дата звернення 08.04.2024).

5. Abazi, V. (2016).

Trade Secrets and Whistleblower Protection in the European Union. *European Papers :a journal on law and integration*, 1(3), 1061-1072. URL: <https://www.europeanpapers.eu/en/europeanforum/trade-secrets-and-whistleblower-protection-in-the-eu> (дата звернення 08.04.2024).

6. Directive (EU) 2019/1937 of the European Parliament and of the Council of 23.10.2019 on the protection of persons who report breaches of Union law. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32019L1937> (дата звернення 08.04.2024).

7. Niall Mc Carthy. *Non-DisclosureAgreementsandWhistleblowing. Integrityline*. Updated: 28.11.2023. URL: <https://www.integrityline.com/expertise/blog/non-disclosure-agreements-and-whistleblowing/> (дата звернення 08.04.2024).

УДК:343.98

**РОЛЬ ФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА ПРАКТИЧНОГО ДОСВІДУ У
ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СУДОВИХ
ЕКСПЕРТІВ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ**

Н.В. Кісіль

к.с.-г.н, с.н.с, судовий експерт, доцент кафедри інтелектуальної власності та приватного права КПІ ім. Ігоря Сікорського, провідний науковий співробітник Київського відділення ННЦ «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України(м. Київ)

ORCID 0000-0003-1097-360X

Н.В. Бегуш

судовий експерт, директор ТОВ «Глобал Експерт ЮА», старший викладач кафедри цивільного та кримінального права ЮР ІУТП Державного університету інфраструктури та технологій (м. Київ).

ORCID 0009-0002-7524-6251

**THE ROLE OF FORMAL EDUCATION AND PRACTICAL EXPERIENCE
IN FORMING OF PROFESSIONAL COMPETENCES OF FORENSIC
EXPERTS IN THE FIELD OF INTELLECTUAL PROPERTY**

N. Kisil

candidate of agricultural sciences, senior researcher, associate professor of the department of intellectual property and private law of Igor Sikorsky KPI, leading researcher of the National Scientific Center "Hon. Prof. M.S. Bokarius Forensic Science Institute" of the Ministry of Justice of Ukraine(Kyiv)

ORCID 0000-0003-1097-360X

N. Behush

judicial expert, director "Global Expert UA", senior lecturer of the Department of Civil and Criminal Law DUIT (Kyiv).

ORCID 0009-0002-7524-6251

Анотація: розглянуто роль формальної освіти та практичного досвіду у формуванні професійних компетентностей, якими мають володіти експерти, що залучаються до проведення судових експертиз у сфері інтелектуальної власності.

Ключові слова: експерт, професійні компетентності, освіта практичний досвід, підготовка експертів, судова експертиза.

Annotation: the role of formal education and practical experience in the formation of professional competences, which should be possessed by experts involved in conducting forensic examinations in the field of intellectual property, is considered.

Keywords: expert, intellectual property, training of forensic experts, practical experience, professional competencies of forensic experts, forensic science.

При розгляді спорів про визнання або порушення прав інтелектуальної власності в судовому порядку з метою встановлення фактичних даних та обставин справи, що підлягають доказуванню, призначаються відповідні судові експертизи. У цій публікації приділимо увагу підходам до визначення професійних компетентностей, якими мають володіти експерти, що залучаються до проведення судових експертиз у сфері інтелектуальної власності, а також звернемо увагу на роль формальної освіти та практичного досвіду у формуванні професійних компетентностей судових експертів.

У КПК України у ч. 1 ст.69 визначено основні вимоги до експерта, а саме: «експертом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, має право відповідно до Закону України «Про судову експертизу» на проведення експертизи і якій доручено провести дослідження об'єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення, та дати висновок з питань, які виникають під час кримінального провадження і стосуються сфери її знань».

У ч. 1 ст. 69 ГПКУ, ч. 1 ст. 72 ЦПКУ, ч. 1 ст. 68 КАСУ вимоги до експертів, які можуть призначатися судом або залучатися учасником справи визначні наступним чином: *«експертом може бути особа, яка володіє спеціальними знаннями, необхідними для з'ясування відповідних обставин справи»*. Отже, однією з ключових вимог відповідності експерта (фахівця) вимогам процесуальних кодексів є наявність відповідних спеціальних знань для надання обґрунтованого та об'єктивного висновку.

У статті 10 Закону «Про судову експертизу» зокрема зазначено, що судовими експертами можуть бути особи, які мають необхідні знання для надання висновку з досліджуваних питань, мають відповідну вищу освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста, пройшли відповідну підготовку та отримали кваліфікацію судового експерта з певної спеціальності. Тобто серед вимог Закону чітко передбачено необхідність наявності в судового експерта відповідної вищої освіти. Між тим, в діючих нормативних актах, що регулюють судово-експертну діяльність, не встановлено, яка освіта вважається відповідною для отримання кваліфікації за певним експертним напрямком. При вирішенні цього питання нині враховується найменування спеціальності згідно Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, що затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 № 266 [1], та навчальний час із відповідних дисциплін, зазначених у додатку до диплому про вищу освіту.

У зв'язку тим, що до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, час від часу вносяться зміни, а також можливістю набуття особами, які мають намір здійснювати судово-експертну діяльність, практичного досвіду роботи в певній галузі та/або наукового ступеню, час від часу виникають бурхливі дискусії щодо наявності об'єктивних підстав для відмови у проходженні стажування та присвоєння кваліфікації фахівцям на підставі не відповідності вищої освіти.

Згідно інформації викладеної у звіті «Судово-експертна діяльність: практики іноземних країн », що наданий Проєктом Європейського Союзу «Право-Justice» на запит Мін'юсту [2], у більшості європейських країн для доступу до професії судового експерта особа має підтвердити свою професійну кваліфікацію (освіту, науковий ступінь, публікації тощо). Усі необхідні навички для ефективного проведення певного виду експертизи зазвичай набуваються шляхом поєднання формальної освіти, спеціального навчання та досвіду роботи (на робочому місці).

На території країн ЄС, згідно Директиви ЄС про визнання професійних кваліфікацій 2005/36/ЄС [3], при підтвердженні кваліфікації експертів визнаються дипломи про освіту, які були видані однією із країн ЄС, сертифікати, ліцензії, інші документи, а також підлягає визнанню професійний досвід.

Тому виникає потреба дослідити чи тільки документи про вищу освіту можуть свідчити про наявність відповідних спеціальних знань для надання висновку з питань, що мають значення для об'єктивного розгляду справи, та здобуття особами, яких можуть залучати до проведення судових експертиз у сфері інтелектуальної власності, необхідних професійних компетентностей. Можливо нині назріла потреба переглянути вимоги до підготовки осіб, які мають намір стати судовими експертами, зокрема щодо наявності відповідної вищої освіти, яка при цьому не розкривається в жодному з нормативних актів, та не враховує наявний практичний або науковий досвід.

Статтею 34 Закону України «Про освіту» у редакції Закону № 2179-ІХ від 01.04.2022 встановлено, що результати навчання та компетентності, необхідні для присудження освітніх та/або присвоєння професійних та часткових професійних кваліфікацій, можуть досягатися шляхом здобуття формальної, неформальної чи інформальної освіти.

У статті 8 Закону «Про освіту» встановлено: «1. *Особа реалізує своє право на освіту впродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти. Держава визнає ці види освіти, створює умови для розвитку суб'єктів освітньої діяльності, що надають відповідні освітні послуги, а також заохочує до здобуття освіти всіх видів*». Також у п. 2-4 Закону дано визначення видів освіти, зокрема, «*формальна освіта – це освіта, яка здобувається за освітніми програмами відповідно до визначених законодавством рівнів освіти, галузей знань, спеціальностей (професій) і передбачає досягнення здобувачами освіти визначених стандартами освіти результатів навчання відповідного рівня освіти та здобуття кваліфікацій, що визнаються державою*».

При розгляді змісту професійних компетентностей, якими мають володіти судові експерти у сфері інтелектуальної власності, доцільно звернути увагу на вимоги, що пред'являються до патентних повірених.

Згідно п. 4 розділу I Положення про представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених), що затверджене наказом Міністерства економіки України від 29.12.2023 р. № 20599 та набрало чинності 11.03.2024 р. [4], патентним повіреним може бути фізична особа, яка: є громадянином України; володіє державною мовою; має вищу освіту у сфері інтелектуальної власності; має вищу освіту у сфері технічних наук або не менше ніж п'ятирічний досвід практичної роботи в цій сфері – додатково для спеціалізації діяльності «винаходи та корисні моделі»; має вищу освіту в галузі права – додатково для спеціалізації діяльності «юридичні послуги»; має не менше ніж п'ятирічний досвід практичної роботи у сфері інтелектуальної власності.

Також вищезазначене Положення дає роз'яснення, що розуміється під досвідом практичної роботи у сфері інтелектуальної власності, а саме: «*досвід особи, набутий нею після здобуття вищої освіти не нижче ступеня бакалавра*

у процесі виконання трудової функції або надання послуг, пов'язаних з набуттям, здійсненням та захистом прав на об'єкти інтелектуальної власності, надання правової допомоги у сфері інтелектуальної власності, здійснення викладацької, наукової, науково-технічної діяльності та/або експертної діяльності у сфері інтелектуальної власності».

Враховуючи суттєве зміщення формату навчання з традиційного офлайн до онлайн, яке відбулося за роки пандемії та воєнних дій на території України, нині ми спостерігаємо збільшення можливостей отримання професійних знань та навичок шляхом проходження навчання та підвищення кваліфікації на різних курсах та тренінгах. Тому стару парадигму підготовки судових експертів та визначення вимог щодо наявності відповідної вищої освіти, на нашу думку, доцільно переглянути. Практичний досвід у певній галузі науки, техніки, мистецтва або ремесла, яка є базовою для вирішення відповідних експертних завдань, також має бути врахований при вирішенні питання щодо наявності відповідних професійних компетентностей для отримання кваліфікації судового експерта у сфері інтелектуальної власності.

Література

1. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 18.03.2024)
2. Міністерство юстиції України. Директорат правосуддя та кримінальної юстиції. Моніторинговий звіт за 2021 рік / відпов. ред. к. ю. н. О. М. Олійник. 662 с. URL: <https://minjust.gov.ua/files/general/2022/01/26/20220126163347-81.pdf> (дата звернення: 20.03.2024).
3. Директива про визнання професійних кваліфікацій Directive

2005/36/EC of the European Parliament and of the Council of 7 September 2005 on the recognition of professional qualifications. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32005L0036> (дата звернення: 20.03.2024).

4. Про затвердження Положення про представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених) та внесення змін до положень з питань атестації та ведення державного реєстру представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених) : наказ Міністерства економіки України від 29 грудня 2023 року № 20599. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/RE41608?an=37> (дата звернення: 18.04.2024).

УДК: 342.9:347.7

**МИТНІ ФОРМАЛЬНОСТІ ТА МИТНІ ПРОЦЕДУРИ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СПРИЯННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЗА ДАНИМИ
МИТНОГО РЕЄСТРУ ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ:
ПИТАННЯ РЕЄСТРАЦІЇ В МИТНОМУ РЕЄСТРІ**

I.M.Korostashova

к.ю.н., доцент, доцент кафедри публічного управління та митного адміністрування

Університету митної справи та фінансів (Дніпро, Україна).

ORCID 0000-0003-4024-802X

**CUSTOMS FORMALITIES AND CUSTOMS PROCEDURES TO PROVIDE SUPPORT
FOR THE PROTECTION OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS ACCORDING
TO THE DATA OF THE CUSTOMS REGISTER OF OBJECTS OF INTELLECTUAL
PROPERTY RIGHTS: THE ISSUE OF REGISTRATION IN THE CUSTOMS
REGISTER**

I.M.Korostashova

Associate Professor, Doctor of Philosophy in Law, Associate Professor at the Department of Public Administration and Customs Administration, University of customs and finance, (Dnipro, Ukraine),

ORCID 0000-0003-4024-802X

Анотація: Статтю присвячено митним формальностям, що забезпечують сприяння захисту прав інтелектуальної власності за даними митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності. Проведено аналіз генези митного законодавства України щодо реєстрації об'єктів права інтелектуальної власності у митному реєстрі в євроінтеграційному процесі України.

Ключові слова: митні формальності, митні процедури, митні заходи, митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності, сприяння захисту прав інтелектуальної власності, митне законодавство.

Annotation: *The article is devoted to customs formalities and procedures that ensure the protection of intellectual property rights according to the data of the customs register of objects of intellectual property rights. The analysis of the genesis of the customs legislation of Ukraine regarding the registration of objects of intellectual property rights in the customs register in the European integration process of Ukraine was carried out.*

Key words: *customs formalities, customs procedures customs measures, customs register of objects of intellectual property rights, promotion of protection of intellectual property rights, customs legislation.*

Одним із базових митних заходів із сприяння захисту прав інтелектуальної власності, що передбачений міжнародними стандартами, зокрема Угодою про торговельні аспекти інтелектуальної власності (ТРИПС) [1], вторинним законодавством ЄС (Регламентами Ради ЄС) та національним митним законодавством, є процедура призупинення митного оформлення товарів на підставі даних митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності [2, Ст.399]. Для забезпечення застосування митними органами цієї базової процедури, у вторинному законодавстві ЄС та відповідно в митному законодавстві України, передбачено попереднє здійснення митних формальностей, а саме - реєстрація заяви власника об'єкта права інтелектуальної власності (далі-ОПІВ) в «Митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності» (далі- митний реєстр).

Ведення такого реєстру в Україні впроваджено у 2001 році. Поняття та зміст терміну «митний реєстр ОПІВ», а також порядок реєстрації ОПІВ в цьому реєстрі неодноразово змінювалися. Так, згідно з постановою Кабінету Міністрів України (далі – КМУ) від 28 квітня 2001 р. N 412, якою затверджено «Порядок реєстрації та переміщення через митний кордон України товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності», реєстрація ОПІВ в реєстрі була

платною, а реєстр мав назву «Реєстр об'єктів інтелектуальної власності» та визначався, як перелік об'єктів інтелектуальної власності, який складається Держмитслужбою для митного контролю на основі заяв правовласників або їх представників і містить інформацію, що дає змогу митним органам запобігати переміщенню товарів через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності [3]. І така реєстрація була платною. З 2007 року згідно з постановою КМУ від 13 квітня 2007 р. №622 «Питання реєстрації об'єктів права інтелектуальної власності у митному реєстрі, отримання інформації та взаємодії митних органів з іншими правоохоронними і контролюючими органами та власниками прав на об'єкти права інтелектуальної власності у разі призупинення митного оформлення товарів за ініціативи митного органу» [4], вищевказаний реєстр отримав його нинішню назву. Однак, вказаний порядок втратив чинність у 2012 році у зв'язку з прийняттям Митного Кодексу України від 13.03.2012 № 4495-VI. Наказом Міністерства фінансів України від 30 травня 2012 року №648 було затверджено нині чинний «Порядок реєстрації у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону» [5].

У 2020 році на підставі низки імплементаційних Регламентів ЄС (№ 608/2013 від 12 червня 2013 р.; № 1352/2013 від 4 грудня 2013 р.; № 608/2013 р.; № 2018/582 від 12 квітня 2018 р.) впроваджено нову форму митного реєстру. Тому, у червні 2020 року завершено ведення старого митного реєстру, який налічував 4504 реєстраційні записи й відповідно розпочато ведення нового митного реєстру [6, С.119]. Однак, нормативне визначення поняття митного реєстру ОПВ у митному законодавстві сьогодні відсутнє.

Згідно із ч.1 ст.398 МК України, реєстрації в митному реєстрі ОПВ підлягають об'єкти права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону. Згідно з п.46 ч.1 ст.4 МКУ: «об'єкти права інтелектуальної власності - об'єкти авторського права і суміжних прав,

винаходи, промислові зразки, торговельні марки, географічні зазначення, сорти рослин, компонування напівпровідникових виробів» [2]. Слід звернути увагу на те, що у цьому переліку ОПВ не згадуються такий об'єкт промислової власності, як корисна модель. Тому, корисна модель сьогодні є виключенням щодо застосування до цього ОПВ заходів сприяння захисту прав інтелектуальної власності на митному кордоні, що не є випадковим, оскільки саме цей вид ОПВ, частіше за всі інші ОПВ реєструвався правовласниками в старому митному реєстрі, і саме щодо цього об'єкту найчастіше у митних органів виникали проблеми з ідентифікацією в процесі застосування заходів сприяння захисту прав інтелектуальної власності.

Реєстрація ОПВ у митному реєстрі здійснюється з використанням програмно-інформаційного комплексу «Митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності» Єдиної автоматизованої інформаційної системи Держмитслужби (далі - ПК «Митний реєстр») [5, п.п.9]. Інформація про зареєстровані ОПВ, доводиться до митних органів через Єдину автоматизовану інформаційну систему Держмитслужби України (далі - ЄАІС). Для забезпечення ідентифікації товарів, що підозрюються у порушенні прав інтелектуальної власності, митні органи можуть використовувати додаткові інформаційні ресурси в межах, що не суперечать законодавству [2, ч.4 ст.398].

Реєстрація в митному реєстрі ОПВ здійснюється Держмитслужбою України на безоплатній основі [2, ч.2 ст.398] та на підставі інформації і документів, які надає правовласник ОПВ.

Заява про реєстрацію ОПВ у митному реєстрі ОПВ може бути подана в паперовій формі або у вигляді сканованої копії засобами електронного зв'язку. До заяви про реєстрацію ОПВ у митному реєстрі ОПВ додаються: 1) копія документа, який підтверджує реєстрацію в Україні ПВ, або копія документа, який підтверджує дію в Україні правової охорони ПВ на об'єкт, що має міжнародну реєстрацію, та засвідчує майнові права на ОПВ у відповідного

правовласника (далі - охоронний документ); 2) належним чином оформлена довіреність або її завірена копія у разі, коли заявником є уповноважений правовласником представник, який подає таку заяву від імені правовласника; 3) опис ОПВ, опис та фотографічне зображення кожного окремого виду оригінальних товарів, що містять такий ОПВ та щодо яких подана заява про реєстрацію об'єкта ПВ у митному реєстрі, для цілей ідентифікації митними органами товарів, що містять такий ОПВ; 4) опис методу ідентифікації наявності ОПВ у кожному окремому товарі, щодо якого подана заява про реєстрацію ОПВ у митному реєстрі ОПВ - у разі якщо для реєстрації у митному реєстрі подається винахід, промисловий зразок, сорт рослин або komponування напівпровідникових виробів; 5) фотографічне зображення товарів, що підозрюються у порушенні ПВ, контрафактних, піратських товарів тощо (за наявності). За бажанням заявник може додати до заяви про реєстрацію ОПВ у митному реєстрі зразки оригінальних товарів та/або товарів, що підозрюються у порушенні прав інтелектуальної власності, контрафактних, піратських товарів тощо.

У разі якщо заява про реєстрацію ОПВ у митному реєстрі подається щодо ОПВ, майнові права на який належать особі - резиденту України, та виробником оригінальних товарів, що містять такий об'єкт, є нерезидент, розташований за межами України, заявник має разом із заявою про реєстрацію ОПВ у митному реєстрі подати копії документів, на підставі яких такий виробник товарів використовує ОПВ, майнові права на який належать особі - резиденту України. Для реєстрації торговельної марки у митному реєстрі. заява про реєстрацію ОПВ подається щодо товарів, які відповідають класам товарів згідно з Міжнародною класифікацією товарів і послуг, зазначених в поданому охоронному документі на таку торговельну марку [5].

Процедура реєстрації ОПВ у митному реєстрі та його ведення передбачає: реєстрацію заяви та її розгляд; реєстрацію ОПВ у митному реєстрі

шляхом внесення до митного реєстру наданої інформації та документів; надання відмови в реєстрації ОПІВ у митному реєстрі; виключення ОПІВ з митного реєстру; внесення змін та/або доповнень до інформації та/або документів у митному реєстрі; продовження строку реєстрації ОПІВ у митному реєстрі; оприлюднення інформації щодо ОПІВ, зареєстрованих у митному реєстрі.

Строк реєстрації ОПІВ у митному реєстрі визначається з урахуванням строку, зазначеного у заяві про реєстрацію ОПІВ у митному реєстрі, але такий строк не може перевищувати 1 року з дня реєстрації ОПІВ у митному реєстрі та обчислюється з 00:00 дня, наступного за днем завершення реєстрації ОПІВ у митному реєстрі. У разі подання однієї заяви про реєстрацію ОПІВ у митному реєстрі для реєстрації двох або більше ОПІВ у митному реєстрі визначається один загальний строк реєстрації для всіх об'єктів права інтелектуальної власності [5, п.п.26,27,28].

Держмитслужба України повідомляє заявника про реєстрацію ОПІВ у митному реєстрі засобами електронного зв'язку (сканкопія примірника заяви або електронним повідомленням – в залежності від способу подання правовласником заяви на реєстрацію ОПІВ) не пізніше наступного робочого дня з дня завершення такої реєстрації ОПІВ у митному реєстрі із зазначенням дати реєстрації ОПІВ, його порядкового номера в митному реєстрі та строку, на який здійснено реєстрацію ОПІВ [5, п.29]. Держмитслужба України забезпечує оприлюднення інформації про реєстрацію ОПІВ у митному реєстрі та щотижневе її оновлення на своєму офіційному сайті [2, ч.6 ст.388].

Строк реєстрації ОПІВ у митному реєстрі може бути продовжений на підставі заяви про продовження строку реєстрації ОПІВ у митному реєстрі [5, п.п.38,39]. Однак, тимчасово на період дії воєнного, надзвичайного стану на території України продовження строку реєстрації ОПІВ у митному реєстрі здійснюється відповідним програмно-інформаційним комплексом єдиної

автоматизованої інформаційної системи митних органів України в автоматичному режимі [2, п.9¹³ Р.ХХІ].

Підсумовуючи, слід зазначити, що митні формальності із реєстрації ОПВ в митному реєстрі, безпосередньо стосуються забезпечення сприяння захисту прав інтелектуальної власності за одною із базових процедур сприяння – призупинення митного оформлення товарів за даними митного реєстру ОПВ. Аналіз норм митного законодавства, дозволяє зробити висновок, що митний реєстр ОПВ, являє собою спеціалізовану базу даних, що містить інформацію про ОПВ, стосовно яких їх правовласниками, які мають підстави вважати, що під час переміщення товарів через митний кордон України порушуються чи можуть бути порушені їх права інтелектуальної власності, що охороняються відповідно до закону, до Держмитслужби України подано заяву відповідної форми про реєстрацію ОПВ.

Впровадження законодавцем на період дії воєнного, надзвичайного стану на території України продовження строку реєстрації ОПВ в митному реєстрі в автоматичному режимі суттєво спрощує відповідні митні формальності для правовласників ОПВ і забезпечує продовження сприяння захисту прав інтелектуальної власності на відповідні ОПВ митними органами.

Література:

1. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності: Угода, Міжнародний документ, Світова Організація торгівлі від 15.04.1994 981_018. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text . (дата звернення 16.04.2024);
2. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 44-45, № 46-47, № 48, ст.552 (в редакції ЗУ № 2142-IX від 24.03.2022);(дата звернення 16.04.2024);
3. Порядок реєстрації та переміщення через митний кордон України товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності: Постанова Кабінету Міністрів

України від 28 квітня 2001 р. N 412 (втрата чинності від 19.04.2007, підстава-622-2007-п). URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/412-2001-%D0%BF#Text>.

(дата звернення 16.04.2024);

4. Питання реєстрації об'єктів права інтелектуальної власності у митному реєстрі, отримання інформації та взаємодії митних органів з іншими правоохоронними і контролюючими органами та власниками прав на об'єкти права інтелектуальної власності у разі призупинення митного оформлення товарів за ініціативи митного органу: Постанова Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2007 р. N622 (втрата чинності від 01.09.2012, підстава - 432-2012-п).

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/622-2007-%D0%BF#Text> . (дата звернення 16.04.2024);

5. Порядок реєстрації у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно: наказ Міністерства фінансів України 30 травня 2012 року № 648. (у редакції наказу Міністерства фінансів України від 09 червня 2020 року № 282. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1034-12#n20>. (дата звернення 16.04.2024);

6. Korostashova I.M. (2023) Implementation of norms of EU customs legislation in the European integration process of Ukraine: EU experience and features customs procedures and customs formalities for the protection of intellectual property rights in international trade. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-278-4-5> P.109-129. Development of Ukraine's customs policy in the context of European integration: Scientific monograph. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2023. 276 p. ISBN: 978-9934-26-278-4 DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-278-4>.

Секція 4. Розпорядження правами інтелектуальної власності, комерціалізація та трансфер технологій

УДК 347.77:330

РЕЗУЛЬТАТИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВІ СКЛАДОВІ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

Н.П. Корогод

к.пед.н., професор кафедри інтелектуальної власності та
управління проектами

Українського державного університету науки і технологій (м. Дніпро)
ORCID 0000-0002-0242-5497

RESULTS OF INNOVATION ACTIVITY AND INTELLECTUAL PROPERTY AS IMPORTANT COMPONENTS OF MODERN EDUCATIONAL TECHNOLOGIES

N. P. Korogod

Ph.D., professor of the department of intellectual property and project management of
The Ukrainian State University of Science and Technologies (Dnipro)
ORCID 0000-0002-0242-5497

Анотація: розглянуто особливості освітніх технологій та їх важливої складової – інтелектуальної власності та інших результатів інноваційної діяльності. В ході розробки і реалізації освітніх технологій і проектів формуються необхідні компетенції, поширюються знання, розробляються нові методики, створюються об'єкти права інтелектуальної власності – зазвичай, об'єкти авторського права (підручники, навчальні посібники, монографії, наукові статті, комп'ютерні програми та інші об'єкти). Визначено, що одним із основних питань, від якого залежить ефективність освітньої діяльності у ринкових умовах, є підвищення рівня їх конкурентоспроможності за рахунок вдосконалення інноваційної сфери, управління інтелектуальною власністю та трансферу освітніх технологій.

Ключові слова: освітні технології, якість освіти, інтелектуальна власність, інноваційна діяльність, методи, наука, освітній проект, трансфер технологій, розвиток.

Annotation: The features of educational technologies and their important component – intellectual property and other results of innovation activity – are considered. In the course of the development and implementation of educational technologies and projects, the necessary competencies are formed, knowledge is disseminated, new methods are developed, objects of intellectual property rights are created – usually, objects of copyright (textbooks, manuals, monographs, scientific articles, computer programs and other objects). It is determined that one of the main issues, on which the efficiency of educational activities in market conditions depends, is to increase the level of their competitiveness in due to the improvement of the innovation sphere, intellectual property management and transfer of educational technologies.

Keywords: *educational technologies, quality of education, intellectual property, innovation, methods, science, educational project, technology transfer, development.*

В умовах обмежених ресурсів одним з інструментів управління розвитком системи освіти відповідно до вимог інноваційної економіки є підвищення ефективності та результативності діяльності через впровадження нових освітніх технологій. Завдяки освітнім технологіям заклади освіти забезпечують навчання, виховання та професійну підготовку осіб відповідно до їх покликання, інтересів, здібностей та нормативних вимог у галузі освіти, а також проводять активну наукову діяльність. Результатами такої діяльності можуть бути об'єкти інтелектуальної власності – об'єкти промислової власності (винаходи, корисні моделі, промислові зразки) та об'єкти авторського права (підручники, навчальні посібники, монографії, наукові статті, комп'ютерні програми та інші об'єкти). Тому й не дивно, що одним із основних питань, від якого залежить ефективність освітньої діяльності у ринкових умовах, є підвищення рівня їх конкурентоспроможності за рахунок вдосконалення сфери інтелектуальної власності. Актуальність цього визначається тією роллю, яку відіграє інтелектуальна діяльність в сфері освіти в сучасному світі, яка є основоположним фактором розвитку освіти, формування нової якості людського капіталу. Це проявляється і в тому, що в ході реалізації освітніх технологій і проєктів формуються необхідні компетенції, поширюються знання, розробляються нові методики. Освітні інноваційні технології управління якістю освіти є пріоритетними в сучасних умовах фінансування за результатами в українській освіті.

Основу сучасних освітніх трансформацій становить інноваційна діяльність, сутність якої полягає в оновленні педагогічного процесу, внесенні новоутворень у традиційну систему підготовки підростаючого покоління країни. Отже, освіта повинна задовольняти, з одного боку, потреби особистості в одержанні знань, умінь та навичок, а з іншого – суспільства у підготовці кваліфікованих кадрів. До змісту професійної діяльності педагога професійного

навчання входять: організаційно-управлінська, викладацька, соціально-педагогічна, виховна, культурно-просвітницька, корекційно-розвиваюча та науково-методична діяльність. Тому, відповідно, такого ж спрямування можуть бути освітні технології, зокрема, концепції освіти, освітні закони, освітні системи. Сучасна вища освіта спирається на ряд основних принципів, серед них принципи професійності; фундаментальності; інтегрованості; інноваційності; інтелектуальності та ін. Варто також запроваджувати практико-орієнтовані методи роботи з урахуванням рівня готовності майбутніх фахівців до їхнього опанування, застосовувати інноваційні технології та раціонально поєднувати їх із традиційними, забезпечуючи в такий спосіб набуття, поряд із ґрунтовними фундаментальними знаннями, професійно важливих якостей майбутніх спеціалістів-підприємців [1].

Найповніше реалізувати ці вимоги можливо при комбінуванні традиційних, інформаційних і новітніх соціально-психологічних методів, «народжених» у царині бізнес-освіти, а саме: тренінгів, коучингів, кейсів, проєктів, креативних методів (мозкова атака, мозковий штурм, пошук ідей, банк ідей, метод фокальних об'єктів, сенектика тощо). З-поміж новітніх технологій (інтерактивних, продуктивних, комп'ютерно-орієнтованих) організації навчально-пізнавальної діяльності студентів, досить результативною для позааудиторної роботи з розвитку підприємницької компетентності є дистанційні технології і побудовані на їх базі такі види дистанційних занять: лекція, консультація, семінар, дискусія, практичне заняття, лабораторне заняття. У змісті методики можуть бути використані: дистанційні курси підприємництва, мультимедійні презентації, заняття з використанням Інтернет-ресурсів (електронні бібліотеки, відеотеки, Skype-зв'язок, електронна пошта), електронні навчальні й довідкові видання для майбутніх підприємців, мультимедійні методичні рекомендації, теле-конференції та телекомунікації зі сферою підприємництва й бізнесу [1].

Поняття «технологія» визначається у законі України «Про державне

регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», відповідно до якого технологія розглядається як результат інтелектуальної діяльності, сукупність систематизованих наукових знань, технічних, організаційних та інших рішень про перелік, строк, порядок та послідовність виконання операцій, процесу виробництва та/або реалізації і зберігання продукції, надання послуг [2]. На наш погляд заслуговує на увагу й таке визначення технології: «Складний результат інтелектуальної діяльності, що включає в себе сукупність систематизованих науково-технічних знань (або науково-технічних результатів), виражених у формі ОПВ чи інших не охоронюваних законом результатів інтелектуальної діяльності, які застосовуються при організації й функціонуванні конкретного виробничого процесу, виконанні робіт чи наданні послуг, під час збуту або споживанні. Таким чином, технологія – це певний інтегрований результат, який вміщує в собі інші результати, завдяки чому їх поєднання дозволяє вирішувати завдання, які не можуть бути вирішені окремим, самостійним використанням об'єктів, що входять до складу технології [3]. В свою чергу, категорія інтелектуальної власності розглядається як права на результати розумової діяльності людини у науковій, художній, виробничій та інших галузях, які є об'єктами цивільних правовідносин у частині права кожного громадянина володіти, користуватись і розпоряджатись результатами своєї інтелектуальної творчої діяльності. Також поняття «технологія» використовується у нерозривній єдності з поняттям «інновації». Так, відповідно до положень статті 1 Закону України «Про інноваційну діяльність»: «...інновації - новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери» [4].

Водночас, слід враховувати особливості освітніх технологій. На наш погляд, в сучасних умовах існує взаємопов'язаність понять «освітня

технологія», «освітній проект», які в свою чергу нерозривно пов'язані з поняттям «педагогічне проектування». Останнє направлено на створення нового способу вирішення проблеми, який в педагогічній сфері має статус інновації. Під педагогічним проектуванням розуміється цілеспрямована діяльність педагогів по створенню проекту, який представляє собою інноваційну модель педагогічної системи, орієнтовану на масове використання [5]. Щоб отримати найкращі результати в розробці і впровадження освітніх технологій, необхідна ефективна система управління ними, організаційна структура управління ними, матеріальні, кадрові, інтелектуальні ресурси. Інтелектуальний ресурс має на увазі під собою рівень знань, інтелектуальних здібностей та вміння людей організувати заходи. Основою освітньої технології є освітня ініціатива, задум для спільної діяльності суб'єкта та об'єкта освітнього процесу. Сама по собі технологія без її реалізації або впровадження не має жодної цінності. Наразі постає актуальне питання щодо пошуку ефективних шляхів її реалізації або впровадження. При цьому шляхи такої реалізації або впровадження напряму залежать від суб'єктів, які створюють технології [6].

Для успішного просування освітніх технологій необхідні, щонайменше, три складові: аналіз ринку освітніх послуг, розробка плану маркетингу освітнього закладу і його реалізація. В таблиці 1 представлено визначення базових понять щодо управління освітніми технологіями

Таблиця 1 - Базові поняття щодо управління освітніми технологіями

Термін	Визначення
Освітня технологія	показує загальну стратегію розвитку освіти, єдиного освітнього простору. Її призначення в розв'язанні стратегічних завдань для системи освіти (прогнозування розвитку освіти, проектування і планування цілей, результатів, основних етапів, способів, організаційних форм освітнього процесу) [1]
Модель освіти	реалізація певного наукового підходу, як особливий спосіб організації освітнього простору, взаємодії різних освітніх організацій і побудови системи освіти [7]

Освітній проєкт	це комплекс впорядкованих дій та операцій, які мають тимчасовий характер та в межах виділених ресурсів направлені на створення унікального продукту у вигляді сформованих знань, умінь та навичок користувача проєкту; це форма організації занять, яка передбачає комплексний характер діяльності всіх його учасників з отримання освітньої продукції за певний проміжок часу - від одного уроку до декількох місяців або років[8]
-----------------	--

Водночас, реальне управління освітніми технологіями потребує систематизації цілей, завдань і методів зазначеного процесу з метою ефективного представлення освітніх технологій на ринку освітніх послуг. Доцільно постійно проводити вивчення наявних пропозицій, так як володіння інформацією допомагає виробляти правильну стратегію розвитку і стимулює до підвищення якості пропонованих освітніх послуг. Зазвичай, основним джерелом інформації служать Інтернет-сайти установ та реклама освітніх послуг будь-якого виду (газета, журнал, ЗМІ, радіо, телебачення тощо). В даний час ринок освітніх послуг впритул підійшов до ситуації, коли:

- сформувався диференційований попит на освітні послуги;
- склалася розвинена структура ринку освітніх послуг;
- обсяг пропозиції став перевершувати платоспроможний попит;
- установам освіти доводиться розширювати перелік пропонованих на ринку освітніх послуг з метою «виживання».

Отже, аналіз ринку освітніх послуг дає можливість використовувати нові ринкові перспективи, відшукувати нові напрямки для створення і розвитку освітніх технологій. У ході маркетингових досліджень можуть використовуватись ряд стратегій, наприклад:

- стратегія сегментування, яка дозволить з'ясувати, скільки сегментів ринку необхідно охопити при реалізації **освітніх технологій**;
- стратегія розвитку та просування послуг, яка передбачає вирішення завдань зростання за рахунок надання нових послуг, які будуть реалізовуватися

на вже освоєному ринку;

- стратегія інновацій.

Висновки. У наш час освітньому процесу приділяється багато часу, так як однією з важливих характеристик рівня розвитку національної економіки є якість освітнього інтелектуального потенціалу країни. Для його підтримки на ринку освітніх послуг з'являються нові учасники з пропозицією сучасних освітніх технологій, програм і проєктів. Водночас, в Україні особливої уваги потребують процеси реформування системи освіти, зокрема, з питань інноваційної діяльності, використання інтелектуальної власності у складі освітніх технологій, трансферу освітніх технологій і створення умов, за яких інтелектуальний потенціал держави буде скеровано на досягнення відчутного сталого поступу в інноваційному розвитку.

Література

1. Управління якістю освіти: досвід та інновації: колективна монографія/ за заг. редакцією Л.Л. Сушенцевої, Л.М. Петренко, Н.В. Житник.- Павлоград: ІМА- прес, 2018.-276 с.

2. Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 14.09.2006 р. 143-V.

3. Адамюк Д.І. Поняття технології: встановлення змісту та співвідношення з іншими суміжними поняттями. Право та інноваційне суспільство, № 1 (4), 2015. С. 34-41.

4. Закон України «Про інноваційну діяльність». N 40-IV від 04.07.2002 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.

5. ШЕВЧЕНКО, Інга. Педагогічне проектування та його складові. *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія: Педагогічні науки*, 2010, 91: 256-260.

6. Інтелектуальна власність в інноваційній економіці України/ [Г. О. Андрощук, О. В. Дем'яненко, І. Б. Жилияєв та ін.]/ упоряд. С. В. Таран. - К: Парламентське вид-во, 2008. - 448 с.

7. Биков, В.Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти / В.Ю. Биков // Монографія. – К.: Атака, 2009. – 684 с.

8. Карпюк, О.А. Аналіз та оцінка рівня освітніх послуг в Україні // Вісник ЖДТУ. – 2012. – № 3. – С. 74–79.

УДК 338.2:347.7

КОМПЛАСНС-РИЗИКИ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Д.А. ОПЕНЬКО

магістр права, начальник управління внутрішнього контролю Державної організації «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій», м. Київ

В.О. ПЕТРЕНКО

доктор технічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, академік Академії наук вищої школи України, завідувач кафедри інтелектуальної власності та управління проектами Українського державного університету науки і технологій, м. Дніпро
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5017-1674>

М.О. ЧЕРКАШИН

магістрант кафедри інтелектуальної власності та управління проектами Українського державного університету науки і технологій, м. Дніпро

COMPLIANCE RISKS IN THE FIELD INTELLECTUAL PROPERTY

Д.А. OPENKO

Master of Laws, Head of the Internal Control Department of the State Organization "Ukrainian National Office of Intellectual Property and Innovations", Kyiv

V.O.PETRENKO

Doctor of Technical Sciences, Professor, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine, Academician of the Academy of Sciences of the Higher School of Ukraine, Head of the Department of Intellectual Property and Project Management of the Ukrainian State University of Science and Technology, Dnipro
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5017-1674>

M.O. CHERKASHYN

Master's student of the Department of Intellectual Property and Project Management Ukrainian State University of Science and Technology, Dnipro

Анотація: В статті розглянуті питання комплаєнс –ризиків у сфері інтелектуальної власності. Наголошено, що комплаєнс у сфері інтелектуальної

власності включає в себе дотримання всіх законодавчих вимог, правил та норм, що стосуються охорони та захисту інтелектуальної власності, патентів, авторських прав тощо. Відзначено, що компанії повинні розробляти та впроваджувати власні політики та процедури щодо захисту інновацій та власних розробок, щоб запобігти їхньому незаконному використанню або копіюванню. Керівництво компанії повинно встановити механізми контролю та внутрішнього аудиту для виявлення порушень та комплаєнс-ризиків, їх оцінки та механізмів управління ризиками. Приведені стандарти ISO, які допоможуть комплаєнс-підрозділам компаній організувати роботу по управлінню комплаєнс-ризиками з метою їх мінімізації.

Ключові слова: *інтелектуальна власність, комплаєнс, стандарти ISO, комплаєнс-ризиків, оцінка ризиків, кіберкрадіжка, кодекс корпоративної етики, кодекс ділової етики, комплаєнс-підрозділ*

Abstract: *The article deals with issues of compliance - risks in the field of intellectual property. It was emphasized that compliance in the field of intellectual property includes compliance with all legal requirements, rules and norms related to the protection and protection of intellectual property, patents, copyrights, etc. It was noted that companies should develop and implement their own policies and procedures for the protection of innovations and proprietary developments to prevent their illegal use or copying. The company's management must establish control and internal audit mechanisms to identify violations and compliance risks, their assessment and risk management mechanisms. The ISO standards are given, which will help the compliance departments of companies to organize work on managing compliance risks with the aim of minimizing them.*

Keywords: *intellectual property, compliance, ISO standards, compliance-risks, risk assessment, cyber theft, code of corporate ethics, code of business ethics, compliance department*

Зростання рівня невизначеності та нестабільності бізнес-середовища, поглиблення глобалізаційних процесів, інтеграція фінансових систем привели до широкого впровадження комплаєнсу в світі і розповсюдження такої практики управління і в Україні.

Термін «Комплаєнс» походить (від англ. compliance-відповідність, виконання вимог, правил). Комплаєнс - це дотримання законодавства України та міжнародних законодавчих актів; стандартів, нормативних документів, в тому числі галузевих; внутрішніх корпоративних документів (Кодекс корпоративної етики, Кодекс ділової етики, Положення про комплаєнс).

Комплаєнс-ризик це імовірність виникнення збитків, санкцій, втрати репутації, інших втрат.

В 2014 році був введений в дію стандарт ISO 19600:2014 «Compliancemanagementsystems» (CMS), який використовувався в якості керівництва. В 2021 році на зміну цьому стандарту ввели в дію новий стандарт ISO 37301:2021. «Система управління відповідністю. Вимоги з керівництвом по застосуванню».

На думку Володимира Науменка новий стандарт ISO 37301:2021 це «...комплексне керівництво і сертифікація комплаєнс культури та методології. Стандарт покликаний служити керівництвом (і сертифікатом) для моніторингу ризиків управління, сприяти боротьбі з шахрайством, розділяти ролі й зони відповідальності. Стандарт 37301: 2021 починається з визначення потреб організацій. Новий ISO може стати для компанії відправною точкою на шляху до відповідності необхідним вимогам». [1]

В дослідженнях Т.О. Кобелевої відмічається «...що наявність в структурі підприємства комплаєнс-підрозділів дозволяє виявити такі негативні явища, як корупція, шахрайство, відмивання грошей, порушення правил корпоративної етики, а також потенційні та реальні комплаєнс-ризики на підприємстві». [2, с. 50]

Комплаєнс у сфері інтелектуальної власності включає в себе дотримання всіх законодавчих вимог, правил та норм, що стосуються охорони та захисту інтелектуальної власності, патентів, авторських прав тощо. Крім того, компанії повинні розробляти та впроваджувати власні політики та процедури щодо захисту інновацій та власних розробок, щоб запобігти їхньому незаконному використанню або копіюванню. Відповідальність за відповідність комплаєнсу у сфері інтелектуальної власності лежить на керівництві компанії, яке повинно забезпечити відповідну освіту та навчання працівників, а також встановити механізми контролю та внутрішнього аудиту для виявлення порушень. Господарюючі суб'єкти стикаються у своїй діяльності з ризиками, які є невід'ємною частиною бізнесу.

У дослідженні науковців Перерви П.Г., Шаульської Л.В. та Кобелевої Т.О. розглянуто теоретико-методичні питання моніторингу підприємницьких ризиків. Науковці зазначили, що «...використання алгоритму моніторингу підприємницьких ризиків в бізнес-структурах дозволяє досягнути наступних цілей:

- інтегрувати процеси стратегічного і оперативного управління підприємницькими ризиками;
- зробити їх доступними та об'єктивними, на практиці започаткувати роботу механізму зворотних зв'язків в системі управління підприємницькими ризиками;
- суттєво підвищивши якість управління бізнес-структурою в цілому за рахунок зменшення негативного впливу підприємницьких ризиків на результати виробничо-комерційної діяльності підприємства».[3, с. 41]

У сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності можна відзначити наступні ризики: порушення прав інтелектуальної власності третіми особами; використання позначень які можуть ввести в оману щодо послуги, товару чи виробника або продавця; визнання недійсними свідоцтв на знаки для товарів і послуг; відсутність патентоздатності винаходу; визначення початку

перебігу строку позовної давності у справах про визнання недійсними свідоцтв України на знаки для товарів і послуг та інші.

Як зазначають науковці Кобелева Т.О., Витвицька О.Д., Перерва П.Г. та Ковальчук С.В. «...Стратегічними завданнями інтелектуальної власності є:

- захист від конкуренції: наявність патенту забезпечує підприємству монопольне становище на своєму цільовому ринку на протязі достатньо довгого періоду часу (до 20 років);

- додатковий захист: деякі патенти авторами розробляються не з метою прямої комерціалізації. Додаткові патентні групи (зона технологічної однорідності), які сформовані навколо ключового патенту, мають вищий ступінь правової охорони та правового захисту;

- уникнення комерційних (ринкових) суперечок: підприємства мають можливість комерціалізувати свої інтелектуально-інноваційні технології на протязі тривалого терміну без наявних загроз зловживання його правами інтелектуальної власності конкурентами;

- основи для комерційних союзів: знайти ділових партнерів по даній бізнес-діяльності значно легше, коли підприємство має в своєму розпорядженні конкурентоспроможний патентний портфель». [4, с. 55-56]

Комплаєнс-підрозділ компанії спрямований, в першу чергу, на виявлення ризиків, які здатні привести до втрат. Він з'ясовує причини, які призвели до виникнення ризиків, проводить аналіз ризиків, оцінює рівень комплаєнс-ризиків, виявляє корупційні складові в діяльності працівників компанії, використання чи розкриття конфіденційної інформації, виявляє факти конфлікту інтересів та шукає шляхи подолання ризиків та управління ризиками.

Комплаєнс-підрозділ оцінює кібер-ризик порушення прав інтелектуальної власності, так як кіберкрадіжка приводить до втрати інтелектуальної власності. Існують ризики у сфері захисту персональних даних, ризики судової практики. Тому потрібно проводити внутрішні розслідування

службових злочинів. Цим забезпечується вчасна оцінка та зниження потенційних ризиків.

Для виконання своїх функцій комплаєнс-підрозділ компанії розробляє і впроваджує в компанії Кодекс корпоративної етики, Кодекс ділової етики, Положення про «Комплаєнс-підрозділ». В нагоді стануть: стандарт ISO 37301-стандарт ISO 31000:2018 «Менеджмент ризиків. Принципи та настанови»; ІЕС 31010:2019 «Ризик-менеджмент. Методи оцінки ризику»; ISO 19011:2018 «Настанови щодо проведення аудитів систем управління» - проведення внутрішніх аудитів, які можуть допомогти комплаєнс-підрозділам компаній організувати роботу по управлінню комплаєнс-ризиками з метою їх мінімізації.

Висновки. Проаналізовано та визначено, що комплаєнс у сфері інтелектуальної власності включає в себе дотримання всіх законодавчих вимог, правил та норм, що стосуються охорони та захисту інтелектуальної власності, патентів, авторських прав тощо. Вказано, що компанії повинні розробляти та впроваджувати власні політики та процедури щодо захисту інновацій та власних розробок, щоб запобігти їхньому незаконному використанню або копіюванню. Відповідальність за дотримання норм комплаєнсу у сфері інтелектуальної власності лежить на керівництві компанії, яке повинно забезпечити відповідну освіту та навчання працівників, а також встановити механізми контролю та внутрішнього аудиту для виявлення порушень та комплаєнс-ризиків, їх оцінки та механізмів управління ними. Наведені стандарти ISO, які можуть допомогти комплаєнс-підрозділам компаній організувати роботу по управлінню комплаєнс-ризиками з метою їх мінімізації.

Література

1. Володимир Науменко. Вітаємо ISO 37301:2021. 23 квітня 2021 р.
URL:<https://ethicontrol.com/uk/blog/welcome-iso-37301-2021-uk> (30.03.2024)
2. Кобелева Т.О. Розробка рекомендацій по формуванню інтегрального показника комплаєнс-безпеки промислового підприємства.

Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Економічні науки: зб. наук. пр. Харків: НТУ «ХПІ». 2018. № 48(1324).С. 46-52.

3. Перерва П.Г., Шаульська Л.В., Кобелева Т.О. Формування та використання системи моніторингу підприємницьких ризиків як запорука сталого розвитку бізнес-структур. *Економіка і організація управління*. 2023. № 1(49). С. 34-44.

4. Кобелева Т.О., Витвицька О.Д., Перерва П.Г., Ковальчук С.В. Стратегічне управління розвитком підприємства на засадах інтелектуальної власності. *Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Економічні науки: зб. наук. пр. Харків:НТУ «ХПІ». 2022. № 1. С. 52-57.*

УДК 347.77

**ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ОБ'ЄКТІВ
АВТОРСЬКОГО ПРАВА ЩОДО ЯКИХ СТВОРЕНО
NFT – НЕВЗАЄМОЗАМІННИЙ ТОКЕН**

В.О. Петренко

доктор технічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України,
академік Академії наук вищої школи України, завідувач кафедри
інтелектуальної власності та управління проєктами Українського державного
університету науки і технологій, м. Дніпро
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5017-1674>

Т.А. Фонарьова

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри
інтелектуальної власності та управління проєктами Українського
державного університету науки і технологій, м. Дніпро
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7726-6999>

**FEATURES OF THE LEGAL STATUS OF THE OBJECTS
COPYRIGHT REGARDING WHICH IS CREATED
NFT is a NON-EXCHANGEABLE TOKEN**

V.O.Petrenko

Doctor of Technical Sciences, Professor, Honored Worker of Science and Technology
of Ukraine, Academician of the Academy of Sciences of the Higher School of
Ukraine, Head of the Department of Intellectual Property and Project Management of
the Ukrainian State University of Science and Technology, Dnipro
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5017-1674>

T.A. Fonarova

candidate of economic sciences, associate professor, associate professor of the
department of intellectual property and project management of Ukrainian
State University of Science and Technology, Dnipro
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7726-6999>

Анотація: В статті розглянуті питання щодо правового статусу
об'єктів авторського права щодо яких створено NFT – невзаємозамінний токен.

Приведені дослідження науковців про можливість набуття авторських прав, передачі майнових авторських прав на об'єкт щодо якого створений NFT, захисту авторських прав, комерціалізації об'єктів авторського права, питання неправомірного використання об'єкта авторського права у NFT та вирішення спорів щодо прав інтелектуальної власності на мистецьких платформах. Думки науковців сходяться на тому, що об'єктом авторського права є не сам NFT, а саме NFT-твір, тобто твір, зафіксований у специфічній цифровій токенизованій формі.

Ключові слова: *об'єкти авторського права, NFT, набуття авторських прав, передача майнових авторських прав, захист авторських прав, неправомірне використання авторських прав, комерціалізація, мистецькі платформи, цифрова токенизована форма, NFT-твір*

Abstract: *The article deals with the legal status of copyright objects for which an NFT - a non-fungible token - has been created. Research by scientists on the possibility of acquiring copyrights, transferring property copyrights to the object for which NFT was created, protecting copyrights, commercializing copyright objects, the issue of improper use of copyright objects in NFT, and resolving disputes regarding intellectual property rights are given. on artistic platforms. Scholars agree that the object of copyright is not the NFT itself, but rather the NFT-work, i.e., a work fixed in a specific digital tokenized form.*

Keywords: *copyright objects, NFT, copyright acquisition, property copyright transfer, copyright protection, copyright misuse, commercialization, art platforms, digital tokenized form, NFT work*

Невзаємозамінні токени або NFT (англ. *non-fungible token*) – це особливий тип криптовалюти, який є невзаємозамінним, на відміну від більшості криптовалют та багатьох мережевих або службових токенів. Це активи, що існують лише у власних криптосистемах, тобто це криптографічний токен, який не можна обміняти на інший. Такі токени повністю різняться між собою, є

унікальними, а їхня кількість обмежена. NFT — це одиниця даних у цифровій книзі, що називається блокчейном, де кожен NFT може представляти унікальний цифровий елемент, і тому кожен з них невзаємозамінний. [1]

Науковець Л. Майданик обґрунтовує позицію про можливу зобов'язальну природу NFT, досліджує можливість набуття авторських прав на твір, у зв'язку з яким NFT створено, а також виникнення права слідування. Вона зробила висновок про те, що NFT не є об'єктом авторського права, однак можливе використання творів щодо NFT у розумінні авторського права. [2, с. 16]

Правовий статус об'єктів авторського права, які становлять основу для створення NFT є складним і вимагає уважного вивчення з боку юристів, творчих працівників та технічних спеціалістів.

Л. Майданик розглянула можливість передачі майнових авторських прав на об'єкт щодо якого створений NFT. У випадку з продажем токена, забезпеченого правом вимоги стосовно передачі у власність оригіналу твору образотворчого мистецтва, додатково виникають питання щодо можливості використання зображення такого твору, тобто потенційної передачі майнових авторських прав на такий твір, а також виплати винагороди спадкоємцям художника в межах права слідування. Неповне розуміння ролі NFT стосовно прав інтелектуальної власності іноді призводить до того, що покупці розраховують набути більший обсяг прав, ніж дозволено законодавством. [2, с. 21]

Слушним є бачення Л. Тарасенко щодо наукового аналізу правового режиму NFT та NFT-твору. Він зазначає: «... теза, що NFT є новим цифровим об'єктом авторського права, є доволі цікавим, проте спірним твердженням. У науковій літературі по-різному ставляться до NFT як об'єкта авторського права». [3, с. 91]

Як зазначає Л. Майданик, будь-яке використання об'єктів авторського права можливе лише з дозволу правоволодільця або на підставі прямої вказівки у законі (випадки вільного використання, наприклад), тому на використання

зображення в цифровій формі для створення NFT не суб'єктом такого права тому потрібен окремий дозвіл. Однак, однозначно стверджувати про порушення майнових авторських прав можна лише за умови, що використання таки відбулося. З цього приводу однозначної позиції немає, що обумовлено в тому числі відсутністю судової практики. [2, с. 22]

Для використання зображень щодо NFT потрібен окремий дозвіл на таке використання від правоволодільця. Окрім того, навіть за наявності ліцензійного договору щодо використання об'єкта авторського права певними способами, однак без охоплення використання щодо NFT, може бути розцінене як неправомірне з урахуванням положень українського законодавства.

Як зазначає Л.І. Мачулін, власники творів мистецтва зберігають право власності навіть після того, як будь-які NFT викарбувані та продані. Отже, персоналізовані продажі можуть бути свого роду роялті для художника, які будуть надходити щоразу, коли продається NFT, прив'язаний до однієї з їхніх робіт.[4, с. 74]

Як справедливо зауважує Л. Майданик, з практичної точки зору у випадку неправомірного використання об'єкта авторського права у NFT правоволоділець може звернутися із запитом до мистецької платформи, на якій відображається зображення чи аудіофайл із проханням заблокувати до нього доступ, оскільки повне видалення NFT неможливе з урахуванням технології блокчейн. [2, с. 23]

Основною особливістю правового статусу об'єктів авторського права, щодо яких створено NFT, є необхідність чіткого визначення права власності та питань використання цих об'єктів. При цьому варто враховувати, що технічно NFT може бути створено для будь-якого об'єкта, але це не означає, що воно автоматично надає право власності на цей об'єкт або право використання без дозволу власника авторських прав.

Л. Майданик зазначає, що NFT не є окремим об'єктом авторського права, оскільки з технічної точки зору це лише метадані пов'язані з цифровим файлом — цифровим примірником об'єкта авторського права чи суміжних прав. Разом з

тим, перспективи використання цього інструменту у якості криптоактиву є, про що свідчить динаміка зацікавленості у практичному застосуванні великими компаніями. [2, с. 24]

Як зауважує Л. Тарасенко, NFT сприяє розвитку цифрового мистецтва, трансформації усталеної форми вираження творів мистецтва у не просто цифрову форму, а у форму, яка є водночас і способом фіксації об'єкта, і доказом засвідчення прав на нього, і формою правової та технічної охорони цих авторських прав. Тому дискусійним вважається питання про те, чи NFT є: самостійним об'єктом авторського права; способом використання об'єкта авторського права (зокрема, у разі перетворення художньої картини чи звичайного файлу з фотографією у цифрову токенизовану форму); об'єктивною формою вираження твору (цифрова токенизована форма); охоронним цифровим документом; способом технічного захисту об'єкта авторського права від посягань на нього. Окрім того, Л. Тарасенко вважає, переведення твору у NFT-форму є способом (намаганням) комерціалізації об'єкта авторського права. З технічної точки зору NFT є невзаємозамінним токеном (non-fungible token). Невзаємозамінність означає унікальність. [3, с. 91]

Л. Тарасенко зазначає, що NFT — це форма вираження (існування) об'єкта авторського права. Власне це є однією з ознак об'єкта авторського права — об'єктивна форма вираження. Відтак, токенизований твір (фотографія, відео, картина, малюнок, музика тощо) за наявності оригінальності (творчого характеру) є об'єктом авторського права. Однак, об'єктом авторського права є не сам NFT, а саме NFT-твір, тобто твір, зафіксований у специфічній цифровій токенизованій формі. [3, с. 91]

В дослідженнях науковців стверджується, що NFT допомагає авторам зареєструвати свої роботи для подальшого продажу за допомогою системи смарт-контрактів.

Твір у формі файлу можна створити одразу як NFT-твір або перевести у цифрову-NFT форму. Окрім того, щоб відтворити цей NFT-твір, слід володіти

відповідними навичками, технічними знаннями, відповідним програмним забезпеченням та, інколи, фінансовими ресурсами. Розвиток NFT-мистецтва є сучасним способом монетизації об'єктів авторського права. Токенізація творів також надає додаткові можливості й щодо захисту авторських прав на такі об'єкти завдяки блокчейн-технології, на якій функціонує NFT. [3, с. 92]

Л. Тарасенко відмічає, що NFT — не є об'єктом авторського права, а є об'єктивною цифровою формою вираження твору. NFT-твір, тобто твір, який токенизовано автором (іншим володільцем майнових авторських прав), може охоронятися як новітній об'єкт авторського права, що існує у специфічній цифровій формі. NFT-твори мають не визначений правовий режим.[3, с. 95]

Ми підтримуємо думку Л. Майданик та Л. Тарасенка, що об'єктом авторського права є не сам NFT, а саме NFT-твір, тобто твір, зафіксований у специфічній цифровій токенизованій формі.

Настала нагальна необхідність реформування законодавства України у сфері авторського права у цифровому середовищі.

Висновки. Узагальнюючи, потрібно відмітити, що особливості правового статусу об'єктів авторського права щодо яких створено NFT, необхідно розглядати з урахуванням законодавства про авторське право, прав власності та питань використання творів, а також можливих наслідків порушення авторських прав. Важливо мати чіткий юридичний фундамент для створення та обігу NFT щоб уникнути правових проблем та забезпечити захист авторських прав.

Література

1. Невзаємозамінний токен, або NFT. URL:<https://uk.wikipedia.org/wiki>.
2. Майданик Л. NFT: приватноправовий погляд через зв'язок з авторським правом. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2022. № 1. С. 16-27.

3. Тарасенко Л. NFT – новітній цифровий об'єкт авторського права чи форма вираження твору. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2022. № 2. С.90-97.

4. Мачулін Л.І. Вплив NFT (невзаємозамінних токенів) на світ мистецтва. *Культура України*. 2022. № 75. С. 67-77.

УДК: 65.016

ФІНАНСОВІ БАР'ЄРИ УТВОРЕННЯ СТАРТАПІВ ЗАКЛАДАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА НАУКОВИМИ УСТАНОВАМИ В УКРАЇНІ

Ю.М. Капіца

д.ю.н., директор Центру досліджень інтелектуальної власності та
трансферу технологій НАН України

ORCID-0000-0002-9449-8422

FINANCIAL BARRIERS TO CREATION OF STARTUPS BY UNIVERSITIES AND SCIENTIFIC INSTITUTIONS IN UKRAINE

Y.M. Kapitsa

Dr. of Legal Sciences (habil.), J.S.D, Director of the Centre for Intellectual
Property Studies and Technology Transfer, National Academy of Sciences of Ukraine

***Анотація:** З 2006 р. в Україні встановлено несприятливий режим утворення стартапів науковими установами та закладами вищої освіти, що призвело до нерозповсюдження використання такої форми комерціалізації результатів досліджень в Україні у порівнянні з ЄС. Потребують зміни нормативні акти, які передбачають перерахування до бюджету 70% дивідендів стартапів, встановлюючи в Україні по суті 70% податок на діяльність стартапів.*

Ключові слова: стартапи, університети, наукові установи.

***Annotation:** Since 2006, an unfavourable regime for the formation of start-ups by scientific organizations and universities has been established in Ukraine, which has led to the non-distribution of the use of this form of commercialization of research results in Ukraine compared to the EU. Regulatory acts that provide for the transfer of 70% of start-up dividends to the budget need to be changed, essentially establishing a 70% tax on start-up activities in Ukraine.*

Keywords: start-ups, universities, scientific organizations, intellectual property.

Утворення стартапів університетами та науковими установами в ЄС є один з провідних засобів комерціалізації результатів наукових досліджень й залучення інвестицій.

З 2006 р. протягом 17 років в Україні мають місце законодавчі бар'єри утворення стартапів закладами вищої освіти, науковими установами. Вказане є одним із бар'єрів інтеграції у сфері науки і технологій України та ЄС та вступу України до ЄС.

У 1991–2005 рр. утворення науковими установами та ЗВО господарських товариств та інших організацій для впровадження результатів досліджень широко застосовувався в Україні. Вказану діяльність було зупинено у 2006 р. у зв'язку з прийняттям Закону України «Про управління об'єктами державної власності», згідно якого було заборонено бюджетним установам безпосередньо виступати засновниками господарських товариств. Наслідком цього стала ліквідація десятків стартапів, утворених науковими установами та ЗВО.

У 2015 р. були прийняті зміни до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» із запровадження спрощеного порядку утворення бюджетними установами господарських товариств з наданням права державним науковим установам та ЗВО бути засновниками та співзасновниками господарських товариств та брати участь у формуванні статутного капіталу такого господарського товариства виключно шляхом внесення до нього майнових прав інтелектуальної власності (ст. 60 Закону), розроблені Центром досліджень інтелектуальної власності та трансферу технологій НАН України.

Проте, у зв'язку з невиконанням положень зазначеного Закону щодо внесення змін до Бюджетного кодексу України стосовно віднесення дивідендів від діяльності господарських товариств до власних надходжень бюджетних установ та **стовідсоткового зарахування їх до бюджету (фактично застосування стовідсоткового податку на прибуток)**, вказана форми комерціалізації результатів досліджень на відміну від держав-членів ЄС, в Україні не отримала розвитку.

Так, частиною третьою ст. 60 Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність” встановлювалося, що «доходи, отримані у вигляді частини прибутку від діяльності господарського товариства (дивіденди), а також доходи, отримані від розпорядження частками (акціями) у статутних капіталах господарських товариств, отримані державною науковою установою, державним університетом, академією, інститутом, що повністю фінансується за

рахунок коштів державного бюджету, є власними надходженнями такої наукової установи, вищого навчального закладу та використовуються ними на виконання своїх статутних завдань та виплату винагороди творцям об'єктів права інтелектуальної власності».

Згідно з абзацом 6 пункту першого Прикінцевих та перехідних положень цього ж Закону вказані положення набирають чинності з дня введення в дію змін до Бюджетного кодексу України щодо віднесення до власних надходжень та визначення напрямів використання доходів, отриманих державною науковою установою, вищими навчальними закладами, що повністю фінансуються за рахунок коштів державного бюджету, у вигляді частини прибутку від діяльності господарського товариства (дивідендів), а також доходів, отриманих ними від розпорядження частками (акціями) у статутних капіталах господарських товариств.

Проте до 2021 р. протягом 5 років з дня прийняття Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність” Кабінетом Міністрів України не було внесено до Верховної Ради України відповідного законопроекту. У 2021 Кабінетом Міністрів України було внесено до Верховної Ради України розроблений МОН України проєкт Закону про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо стимулювання інноваційної діяльності бюджетних установ (реєстр. № 5529 від 20.05.2021).

Цей законопроект передбачав зарахування до власних надходжень бюджетних наукових установ та ЗВО лише 30% дивідендів від діяльності господарських товариств, з перерахуванням до бюджету 70% дивідендів, встановлюючи, таким чином, *аналог податку на прибуток у розмірі 70%*

У листі НАН України від 03.06.21 №58/886-3 до Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій Національна академія наук України зазначила, що такий підхід до перерахування дивідендів суперечить частині третій ст. 60 та Прикінцевим положенням Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», а також практиці держав-членів ЄС, де університети, наукові установи *мають можливість отримувати в повному обсязі дивіденди* від діяльності створених ними стартапів. Також зазначений підхід не враховує потребу стимулювання в Україні вказаної форми трансферу технологій та не сприяє утворенню бюджетними установами господарських

товариств з метою використання об'єктів права інтелектуальної власності. У зв'язку з чим НАН України було запропоновано передбачити у законопроекті зарахування на рахунки державних наукових установ та ЗВО ста відсотків дивідендів, нарахованих на акції (частки) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна власність.

Не зважаючи на зазначене, Законом України “Про внесення змін до Бюджетного кодексу України” № 3035-IX від 11.04.2023 було визначено, що до власних надходжень державних наукових установ, державних університетів, інститутів мають зараховуватися *лише 30 відсотків дивідендів* (доходу).

Таким чином, в Україні *встановлено фактично податок у 70%* на доходи бюджетних установ науки та закладів вищої освіти у вигляді дивідендів від діяльності створених такими установами стартапів, що призводить до незацікавленості інвесторів у створенні стартапів за участю ЗВО та наукових установ державної форми власності.

Податок 70% на діяльність стартапів *в Європейському Союзі не існує*, та саме, як *не існує такого розміру оподаткування дивідендів суб'єктів підприємницької діяльності в Україні*.

Так, при виплаті в Україні дивідендів фізичним особам, в залежності від системи оподаткування, на якій перебуває господарське товариство сплачується: 5% ПДФО і 1,5% військовий збір (загальна система); ПДФО 9% і військовий збір 1,5% (спрощена система). При виплаті дивідендів юридичній особі, що є резидентом, якщо господарське товариство є платником єдиного податку, виплата дивідендів додатковим податком не оподатковується. При застосуванні загальної системи оподаткування дивіденди сплачують з чистого прибутку господарського товариства після утримання 18% податку на прибуток. Якщо сума дивідендів перевищує об'єкт оподаткування за звітний рік, з якого вже сплачено податок, то сплачується авансовий внесок з податку на прибуток 18%.

Відповідно до Закону України “Про управління об'єктами державної власності” стосовно господарських товариств, у статутному капіталі яких є корпоративні права держави, Кабінетом Міністрів України встановлюються нормативи відрахування частки прибутку, що спрямовується на виплату до державного бюджету дивідендів за результатами фінансово-господарської

діяльності за минулий рік. Так, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 9.02 2024 № 129 затверджені такі нормативи відрахування частки прибутку: “Державний ощадний банк України” – 30%; Приватне акціонерне товариство “Українська фінансова житлова компанія” – 30; Публічне акціонерне товариство “Укрнафта” – 30%; Приватне акціонерне товариство “Українське Дунайське пароплавство” – 30; АТ “Українська залізниця” – 50%; Приватне акціонерне товариство “Укргідроенерго” – 50%; АТ “Національна акціонерна компанія “Нафтогаз України” – 95% з рекомендацією, зокрема, виплати авансового перерахування до державного бюджету річних дивідендів у розмірі не менше ніж 3,9 млрд. грн; для інших господарських товариств норматив відрахування встановлений у розмірі 80%.

В свою чергу, відповідно до зазначеного Закону № 3035-ІХ для державних наукових установ, державних університетів, академій, інститутів - тільки 30% дивідендів можуть надходити до зазначених установ. Тобто 70% дивідендів мають сплачуватися до державного бюджету. Вказане відноситься також і до наукових парків, що створюються ЗВО та науковими установами у формі господарських товариств.

Як ми бачимо, за пропозицією МОН України та наведеним вище нормативам, – саме від ще не створених науковими установами, ЗВО майбутніх товариств планується, щоб до бюджету були перераховані кошти істотно більші ніж наведені вище 30%-50% прибутку, що встановлені для організацій, основні фонди яких переважно були набуті в результаті державних інвестицій ще за часів СРСР. Та у порівнянні з іншими господарськими товариствами: для них 80% дивідендів мають перераховуватися до бюджету та 20% - до товариства. У випадку наукових установ та ЗВО – 70% до бюджету та 30% до наукових установ та ЗВО.

Таким чином, встановлення в Україні зазначеного розподілу дивідендів господарських товариств, які утворено науковими установами, закладами вищої освіти (в частині частки прибутку, нарахованого згідно статутного внеску наукових установ та ЗВО до статутного капіталу товариств) **свідчить про несприйняття органами влади України реалій входження України в Європейський Союз та необхідності відповідних змін у розвитку інновацій в країні**, а також **про створення бар'єрів цьому процесу** із встановленням

відрахувань до бюджету дивідендів стартапів, що істотно перевищують як ставки податку для товариств, створених приватними суб'єктами господарювання, так і нормативи відрахувань до бюджету дивідендів для провідних в Україні акціонерних товариств, у статутному капіталі яких є корпоративні права держави.

Результат цього – неконкурентоспроможність стартапів наукових установ та ЗВО у порівнянні з приватними суб'єктами господарювання у залученні інвестицій в стартапи та, внаслідок обмежень, - фактичне нерозповсюдження в Україні цієї форми використання створених в державному секторі результатів досліджень. Відсутність аналогів таких відрахувань в ЄС, США та значні їх суми призводить до настороженості інвесторів та зацікавленості працювати з приватними товариствами, де відсутня державна частка.

МОН України, не зважаючи на визначені Законом його основні завдання – “визначення найбільш ефективних шляхів використання і трансферу технологій та їх складових, насамперед вітчизняного походження“, не здійснюється власне аналіз причин відсутності розвитку в Україні утворення стартапів науковими установами та ЗВО та не пропонуються Уряду рішення, які б знімали бар'єри з комерціалізації ОІВ та відбудовували в Україні механізми комерціалізації технологій, наявні в ЄС.

З врахуванням наведеного актуальним є визначення у відповідних проєктах стратегій (концепцій), що стосуються інноваційного розвитку, розвитку сфери інтелектуальної власності таке:

1. Визначити, *що органами виконавчої влади не були вчасно здійснені кроки щодо реалізації статті 60 Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність”* “Участь державних наукових установ, державних закладів вищої освіти у створенні господарських товариств з метою використання об'єктів права інтелектуальної власності“. Зміни до Бюджетного кодексу України, внесені Законом України № 3035-ІХ від 11.04.2023, містять по суті 70% податок на дивіденди від діяльності господарських товариств з перерахуванням бюджетним науковим установам та закладам вищої освіти лише 30% коштів, Вказане суперечить законодавству та практиці утворення стартапів в державах-членах ЄС та призводить до незацікавленості інвесторів у створенні стартапів.

2. Рекомендувати Кабінету Міністрів України внести до Верховної Ради України законопроект щодо внесення змін до Бюджетного кодексу України з встановленням зарахування на рахунки державних наукових установ, державних університетів, академій, інститутів ***ста відсотків дивідендів, нарахованих на акції (частки) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна власність.***

УДК: 347.78:658.8

СТРАТЕГІЇ РОЗПОРЯДЖЕННЯ ПРАВАМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ПРОЦЕС КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ

О. А. Пашченко

Кандидат технічних наук, доцент, директор Міжгалузевого інституту підвищення кваліфікації НТУ «Дніпровська політехніка» (м. Дніпро)
ORCID 0000-0003-3296-996X

В. Л. Хоменко

Кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри нафтогазової інженерії та буріння НТУ «Дніпровська політехніка» (м. Дніпро)
ORCID 0000-0002-3607-5106

Є. А. Коровяка

Кандидат технічних наук, доцент, завідувач кафедри нафтогазової інженерії та буріння НТУ «Дніпровська політехніка» (м. Дніпро)
ORCID 0000-0002-2675-6610

Т. П. Медведовська

Кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри туризму та економіки підприємства НТУ «Дніпровська політехніка» (м. Дніпро)
ORCID 0000-0002-0510-0196

STRATEGIES FOR INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS MANAGEMENT AND TECHNOLOGY TRANSFER COMMERCIALIZATION PROCESS

O. A. Pashchenko

Candidate of Technical Sciences, Docent, Director of the Interbranch Institute of Continuing Education of the Dnipro University of Technology (Dnipro)
ORCID 0000-0003-3296-996X

V. L. Khomenko

Candidate of Technical Sciences, Docent, Docent of the Oil and Gas Engineering and Drilling Department of the Dnipro University of Technology (Dnipro)
ORCID 0000-0002-3607-5106

Ye. A. Koroviaka

Candidate of Technical Sciences, Docent, Head of the Oil and Gas Engineering and Drilling Department of the Dnipro University of Technology (Dnipro)
ORCID 0000-0002-2675-6610

T. P. Medvedovska

Candidate of Pedagogical Sciences, Docent, Docent of the Tourism and enterprise
economy of the Dnipro University of Technology (Dnipro)
ORCID 0000-0002-0510-0196

Анотація: У статті розглядаються стратегії розпорядження правами інтелектуальної власності та процес комерціалізації технологій, включаючи ліцензування, продаж і франчайзинг. Виділяються ключові аспекти кожної стратегії та їх стратегічні аспекти, такі як вигода для власника та вибір оптимальної стратегії залежно від умов компанії та її цілей. Детально розглядається процес комерціалізації технологій, включаючи етапи від ідеї до ринкового впровадження, і наводяться рекомендації для ефективного управління цим процесом. Підкреслюються ключові фактори успіху, такі як якість інновації, ринкова потреба, фінансування та правовий захист, а також важливість стратегічного планування, ефективного управління ресурсами, інноваційної культури та постійного вдосконалення. Висновки підкреслюють важливість цих аспектів для успішного управління стратегіями розпорядження правами інтелектуальної власності та комерціалізацією технологій.

Ключові слова: управління правами інтелектуальної власності, комерціалізація технологій, ліцензування, стратегічні аспекти.

Annotation: This article explores strategies for managing intellectual property rights and the process of technology commercialization, including licensing, selling, and franchising. Key aspects of each strategy and their strategic aspects, such as benefits for the owner and choosing the optimal strategy depending on company conditions and goals, are highlighted. The process of technology commercialization, from idea to market implementation, is examined in detail, and recommendations are provided for effectively managing this process. Key success factors, such as innovation quality, market demand, funding, and legal protection, as well as the importance of strategic planning, efficient resource management, innovative culture, and continuous

improvement, are emphasized. The conclusions underscore the importance of these aspects for successful management of intellectual property rights strategies and technology commercialization.

Key words: intellectual property rights management, technology commercialization, licensing, strategic aspects.

Вступ. Інтелектуальна власність є ключовим ресурсом в сучасному глобальному економічному середовищі. Вона стимулює інновації, сприяє розвитку технологій та підтримує конкурентоспроможність компаній. Однак, ефективне розпорядження правами інтелектуальної власності та успішна комерціалізація технологій вимагають комплексного підходу та особливих стратегій[1, 2].

Правильно обрані стратегії розпорядження правами інтелектуальної власності дозволяють компаніям забезпечити оптимальне використання своїх технологічних розробок та інновацій, що може стати ключовим фактором успіху на ринку. Комерціалізація технологій відіграє важливу роль у перетворенні ідей у реальні продукти та послуги, що задовольняють потреби клієнтів і забезпечують прибуток.

Однак, існує низка складнощів та проблем, пов'язаних із розпорядженням правами інтелектуальної власності та комерціалізацією технологій. Ці проблеми включають у себе високі витрати на отримання та захист прав на інтелектуальну власність, складність управління інноваційними процесами, а також конкуренцію на ринку. Тому вирішення цих проблем та розробка ефективних стратегій стають актуальним завданням для підприємств та організацій у всіх галузях промисловості та науки [3, 4].

Щодо стратегій розпорядження правами інтелектуальної власності вони можуть включати різні підходи використання та максимізації вигоди від інтелектуальних активів. Розглянемо декілька стратегій та їх стратегічні аспекти:

Ліцензування, полягає в передачі прав на використання інтелектуальної власності третій стороні за умовами ліцензійної угоди. Ця стратегія може дозволити власникам інтелектуальної власності отримати прибуток від своїх активів без необхідності самостійного розвитку або виробництва продуктів. У випадку ліцензування важливо розробити вигідні умови ліцензійної угоди, яка забезпечить максимальну вигоду для власника інтелектуальної власності.

Продаж прав на інтелектуальну власність, передбачає перехід власності на третю сторону за визначеною ціною. Ця стратегія може бути вигідною, якщо власник інтелектуальної власності бажає отримати миттєвий прибуток або відмовитися від подальшого управління активом. Тут важливо оцінити потенційну вартість інтелектуальної власності і встановити відповідну ціну продажу.

Франчайзинг, передбачає передачу права на використання бренду, технологій та бізнес-моделі підприємства іншим підприємствам (франчайзі). Ця стратегія дозволяє розширити бізнес шляхом використання чужих ресурсів та зменшити ризики, пов'язані з розвитком нових ринків. При франчайзингу важливо обрати надійного та кваліфікованого франчайзі, який дотримуватиметься стандартів бренду та бізнес-процесів.

Кожна з цих стратегій має свої переваги та обмеження, і вибір конкретної залежить від цілей власника інтелектуальної власності та умов ринку. Однак ефективне використання цих стратегій може допомогти максимізувати вартість інтелектуальних активів та досягнути успіху на ринку [5].

Процес комерціалізації трансферу технологій є складним та містить кілька ключових етапів, що охоплюють весь шлях від ідеї до ринкового впровадження. Нижче приведемо огляд цього процесу та аналіз його ключових етапів: ідея та розробка, оцінка потенціалу, розробка прототипу, розробка стратегії маркетингу, розвиток бізнес-моделі, фінансування, виробництво, маркетинг та продаж [6].

Цей процес є ітеративним та може включати додаткові етапи в залежності від конкретних умов та потреб проекту. Виконання всіх етапів систематично та з урахуванням стратегічних аспектів дозволить ефективно комерціалізувати

Успішна реалізація стратегій розпорядження правами інтелектуальної власності та комерціалізації технологій залежить від ряду факторів, які впливають на результат. Наведемо огляд цих факторів та рекомендації для ефективного управління цими процесами [7, 8]:

Якість інновації: Важливим фактором є якість самої інновації чи технології. Чим більша унікальність та корисність інновації, тим більше шансів на успіх.

Ринкова потреба: Успішна інновація повинна відповідати потребам ринку. Ретельне дослідження ринку та виявлення реальних потреб споживачів може забезпечити успішну комерціалізацію.

Ефективне управління: Компанії, що ефективно управляють процесом комерціалізації та вміють швидко реагувати на зміни на ринку, мають більше шансів на успіх.

Фінансування: Наявність достатніх фінансових ресурсів для реалізації стратегій та процесу комерціалізації є ключовим фактором успіху.

Правовий захист: Забезпечення належного правового захисту для інтелектуальної власності є важливим чинником для запобігання порушення прав та збереження конкурентної переваги.

Стратегічне планування: Ретельне стратегічне планування є основою успішної реалізації стратегій та процесу комерціалізації. Це включає аналіз ринку, визначення конкурентних переваг та розробку плану дій.

Ефективне управління ресурсами: Оптимальне використання фінансових, людських та матеріальних ресурсів є важливим для успіху. Важливо ефективно розподіляти ресурси для максимізації результатів.

Інноваційна культура: Створення інноваційної культури в організації сприяє стимулюванню та підтримці інноваційних ідей та проектів.

Постійне вдосконалення: Процес комерціалізації та стратегії розпорядження правами інтелектуальної власності є динамічними і вимагають постійного вдосконалення та адаптації до змін в середовищі.

Зазначені рекомендації та управлінські практики можуть допомогти підприємствам ефективно управляти стратегіями розпорядження правами інтелектуальної власності та процесом комерціалізації технологій, щоб досягти успішних результатів.

Висновки. На основі аналізу розглянутих стратегій розпорядження правами інтелектуальної власності та процесу комерціалізації технологій можна зробити наступні висновки.

Стратегії розпорядження правами інтелектуальної власності: ліцензування, продаж, франчайзинг - це лише деякі з можливих стратегій розпорядження правами інтелектуальної власності. Вибір оптимальної стратегії повинен враховувати конкретні умови компанії та її цілі. Процес комерціалізації технологій включає ряд кроків, включаючи розробку прототипу, маркетинг та продаж. Ефективне управління цим процесом є ключем до успіху. Якість інновації, ринкова потреба, фінансування та правовий захист - це лише деякі з факторів, які впливають на успішну реалізацію стратегій розпорядження та комерціалізації. Стратегічне планування, ефективне управління ресурсами, інноваційна культура та постійне вдосконалення є важливими чинниками для успішного управління цими процесами.

Література:

1. Gans J. S., Stern S. The product market and the market for “ideas”: commercialization strategies for technology entrepreneurs. *Research Policy*. 2003. Vol. 32, no. 2. P. 333–350. URL: [https://doi.org/10.1016/s0048-7333\(02\)00103-8](https://doi.org/10.1016/s0048-7333(02)00103-8) (дата звернення of access: 10.04.2024).

2. Kirin R. S., Khomenko V. L., & Pashchenko O. A. Classification criteria for massive open online courses on intellectual property. *Information Technologies and Learning Tools*. 2020. Vol. 78, no. 4. P. 315–330. URL: <https://doi.org/10.33407/itlt.v78i4.3353> (дата звернення: 10.04.2024).
3. Krishnan, V., & Gupta, A. K. Appropriateness and Impact of Technology Licensing: Some Empirical Evidence. *Management Science*. 2001. Vol. 47, no. 1. P. 45-60.
4. Koroviaka Y., Pashchenko O., Khomenko V. Modern paradigm of learning with distance technologies: Abstracts of the III International Scientific and Practical Conference (Lisbon, February 2-5, 2021). Portugal 2021. P. 196–199. URL: <https://doi.org/10.46299/ISG.2021.I.III> (дата звернення: 10.04.2024).
5. Teece D. J. Profiting from technological innovation: Implications for integration, collaboration, licensing and public policy. *Research Policy*. 1986. Vol. 15, no. 6. P. 285–305. URL: [https://doi.org/10.1016/0048-7333\(86\)90027-2](https://doi.org/10.1016/0048-7333(86)90027-2) (дата звернення: 10.04.2024).
6. Open innovation in SMEs: Trends, motives and management challenges / V. van de Vrande et al. *Technovation*. 2009. Vol. 29, no. 6-7. P. 423–437. URL: <https://doi.org/10.1016/j.technovation.2008.10.001> (дата звернення: 10.04.2024).
7. Ziedonis R. H. Don't Fence Me In: Fragmented Markets for Technology and the Patent Acquisition Strategies of Firms. *Management Science*. 2004. Vol. 50, no. 6. P. 804–820. URL: <https://doi.org/10.1287/mnsc.1040.0208> (дата звернення: 10.04.2024).
8. West J., Gallagher S. Challenges of open innovation: the paradox of firm investment in open-source software. *R and D Management*. 2006. Vol. 36, no. 3. P. 319–331. URL: <https://doi.org/10.1111/j.1467-9310.2006.00436.x> (дата звернення: 10.04.2024).

УДК 347.7

ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІННОВАЦІЇ У СФЕРІ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

О.М. Боярчук

кандидат юридичних наук, заслужений юрист України,
ст. викладач кафедри інтелектуальної власності та приватного права
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».
ORCID: 0009-0006-4190-2897

TECHNOLOGIES AND INNOVATIONS IN THE FIELD OF INTELLECTUAL LAW PROPERTIES

O.M. Boiarchuk

PhD in Law, honored lawyer of Ukraine,
senior lecturer of the department of intellectual property and private law
National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute".
ORCID: 0009-0006-4190-2897

***Анотація:** Метою роботи є дослідження та аналіз таких визначень як «інновація», «технологія», місця інновацій та технологій у системі права інтелектуальної власності, їх ознаки та особливості, взаємопов'язаність в умовах сьогодення та глобального економічного розвитку*

Ключові слова: *право інтелектуальної власності, інновації, технології, трансфер технологій, процес виробництва*

Annotation: *The purpose of the work is the research and analysis of such definitions as "innovation", "technology", the place of innovations and technologies in the system of intellectual property law, their features and peculiarities, interconnection in the conditions of today and global economic development*

Keywords: *intellectual property law, innovation, technology, technology transfer, production process*

В умовах сучасних глобалізаційних процесів, розвитку інноваційних технологій та трансферу технологій відбувається не лише економічне зростання, але й підвищення конкурентоспроможності продукції та виробництва в цілому. Вказане відбувається шляхом модернізації та позитивних змін до характеристик об'єктів права інтелектуальної власності.

Інновації, інноваційний розвиток, включно з технологіями є запорукою ефективного розвитку всіх сфер суспільного життя, правовідносин які при цьому виникають, в тому числі правовідносин в сфері права інтелектуальної власності, його захисту та механізму реалізації.

Поряд з цим, важливо все-таки визначити, чи є технології та інновації власне об'єктами права інтелектуальної власності. Адже, процес та результат створення саме цих продуктів має наслідком застосування інтелектуальної діяльності до створення нового продукту, що характерне для створення і об'єктів інтелектуальної власності. Але, відомо, що у переліку об'єктів різних інститутів права інтелектуальної власності, в першу чергу законодавчо визначених, ми не знайдемо таких об'єктів за назвами – технологія чи/та інновація.

Відомо, що поняття «інновації» на сьогодні закріплено в ст. 1 Закону України «Про інноваційну діяльність», як новостворені (застосовані) та (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, послуги або продукція, органі-

заційно-технічні рішення адміністративного, виробничого характеру, які значно поліпшують структуру та якість виробництва, в тому числі й соціальної сфери [1].

Вказаним визначенням, як ми бачимо, законодавець не прив'язує дане поняття до наукових або науково-дослідних завдань, до права інтелектуальної власності або до їх об'єктів, а мова йде саме про кінцевий результат реалізації або впровадження новітніх розробок. Крім того, законодавче визначення інновацією зазначає, так звану новостворену та удосконалену технологію.

Поряд з цим, сутність інновацій необхідно відрізнити від:

1) неістотних змін у технологічних процесах (зміна кольору або форми продукту) або видах конкретних продуктів;

2) незначних зовнішніх або технічних змін продукту, як конструктивно залишаються незмінними та помітного впливу на параметри не завдають;

3) від розширення номенклатури продукції, за рахунок того виду продукту, який раніше не випускався [2, с. 111].

Інновації важливо відокремлювати від новацій та нововведення... Новація» - це продукт інтелектуальної діяльності людини, результат її досліджень (базові, прикладні, експериментальні) в будь якій сфері життєдіяльності (наука, винаходи, пропозиції раціоналізаторського характеру). «Нововведення» - це практичне освоєння новації, технологічні або технічні процеси, які можуть впливати на результат матеріального виробництва. Так, як зазначається, лише після того, як «нововведення» отримало значне розповсюдження, воно стає «інновацією» [3, с. 616].

Розглядаючи далі зазначимо, що інновації прямо пропорційно спрямовують нас до технологій та технологічного прогресу, оскільки саме вони визначають основні тренди всіх сфер правового регулювання суспільних відносин.

Відповідно до Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», «технології» - є результатом інтелектуальної дія-

льності, який пов'язаний з виробництвом, це комплекс системи наукових знань, організаційних та технічних рішень, про порядок та строк, перелік, послідовність реалізації процесу виробництва, надання послуг та зберігання продукції [4].

За допомогою технології, вважаємо може виникати остаточний результат проведених досліджень та розробок у вигляді винаходу, промислового зразка, корисної моделі, ноу-хау, технічної інформації або селекційного досягнення, який був застосований під час створення нових або поліпшення вже існуючого продукту, для задоволення потреб ринку. Але, технологія як і наведені поняття не є об'єктами права інтелектуальної власності відповідно до норм чинного законодавства. Можна тут аналізувати про природну властивість об'єктів права інтелектуальної власності, не нормативно визначену. В суто теоретичному аспекті, як зазначалось вище, багато спільного і властивого у технологій та інновацій з визнаними об'єктами права інтелектуальної власності.

В той же час, наприклад вироби, що були отримані в результаті застосування технологій та інновації, вважаємо можуть бути визнані як об'єкти права інтелектуальної власності при виконання певних обов'язкових умов.

Поряд з цим, швидкими темпами розвивається сфера передових технологій. Ці технології можна охарактеризувати як новітні технології, які можуть сприяти вирішенню глобальних проблем. До передових технологій відносять: цифрові технології, такі як Інтернет речей (IoT), блокчейн, метавсесвіт, штучний інтелект (II), включаючи генеративний II (GenAI), великі дані та хмарні обчислення; фізичні технології, такі як автономне водіння, 3D-друк та апаратні інновації; і біологічні технології, такі як генна інженерія, аугментація людини та комп'ютерно-мозковий інтерфейс [5].

Отримання в процесі виробництва інновації за змістом характеризує трансфер технологій, поняття якого визначається як передача науково-технічних

знань, досвіду щодо надання технічних та наукових послуг, випуску продукції або застосування технологічних процесів.

Висновки. Таким чином, підсумовуючи вищевказане, можна вважати про те, що технології, інновації та право інтелектуальної власності тісно взаємопов'язані між собою, а саме результатом інтелектуальної діяльності.

Причому, претендувати на визнання об'єктом права інтелектуальної власності, вважаємо, може результат втілений у певний продукт (виріб, тощо), що створений в результаті застосування технологій та /або інновацій. Якщо, створений технологічний продукт (пристрій) буде визнаним одним із об'єктів права промислової власності, наприклад винаходом або корисною моделлю, то лише після виконання офіційних вимог щодо реєстрації, «технологія», «інновація» набудуть права як об'єкт права інтелектуальної власності, але уже як винахід чи корисна модель.

Разом з тим, втілення технології, інновації у певний об'єкт права інтелектуальної власності залежить від того, до якого із інститутів даного права віднесено цей об'єкт. Поява технологічного продукту (пристрою, тощо) у авторському праві не вимагає виконання обов'язкових формальностей на відміну від об'єктів права промислової власності. Так, застосування технологічних процесів, повністю чи частково, при створенні певного програмного забезпечення, посприяє створенню об'єкта авторського права, як, наприклад, комп'ютерна програма або створенню неоригінального об'єкта права особливого роду (*sui generis*), згенерованого комп'ютерною програмою - штучний інтелект.

Звичайно, поява та розвиток нових технологічних, інноваційних процесів та продуктів зумовлює правову науку, у тому числі, оперативно реагувати, надавати оцінку та регулювати ці процеси. Питання є доволі дискусійними та вимагають подальшого дослідження та винайдення нових способів правового регулювання.

Проведеним аналізом, можна сформулювати наступний підхід до визначення інновації та технології в інтелектуальній власності. За своїм змістом відображені характеристики проявляються у створенні нового або вдосконаленні вже існуючого продукту, який за виключенням мистецтва та літератури є результатом інтелектуальної діяльності, сприяють у створенні об'єктів права інтелектуальної власності, надають продукту нового факту конкурентоспроможності, формують комерційний ефект, спрямовані на поліпшення загальної структури виробництва.

Література

1. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04 липня 2002 року № 40-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text> (дата звернення 09.04.2024).
2. Єпіфанова І.Ю., Литвинюк В.І. Сутність інноваційного розвитку підприємства. Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні : мат. VI Міжн. наук.-практ. конф. : збірн. наук. праць. 2023. Вінниця. С. 110 – 113. URL:[zbirn2023.pdf](#) (дата звернення 09.04.2024).
3. Дубова К.О. Щодо визначення поняття «інновація». Інновації в суднобудуванні та океанотехніці : матеріали XIV Міжн. наук. техн. конф. Миколаїв.2023. С. 615-617.
4. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій: Закон України від 14 вересня 2006 року № 143-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16#Text> (дата звернення 12.04.2024).
5. Intellectual Property and Frontier Technologies. URL: https://www.wipo.int/about-ip/en/frontier_technologies/index.html.

УДК 347.7

РОЗПОРЯДЖАННЯ ПРАВАМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У ПРАВОЧИНАХ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ

В.С. Дмитришин

кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник
Державної наукової установи «Науково-практичний центр профілактичної
та клінічної медицини» Державного управління справами (м. Київ)

ORCID-0000-0002-6913-0538

DISPOSAL OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS IN TECHNOLOGY TRANSFER LAWS

V.S. Dmytryshyn

PhD., associate professor, senior researcher, state scientific institution
«Scientific-Practical Center of Preventive and Clinical Medicine» State administration of
affairs (Kyiv).

ORCID-0000-0002-6913-0538

***Анотація:** У роботі досліджено процес договірної, цивільно-правового розпорядження правами на результат науково-технічної діяльності під узагальненою назвою «технологія». Встановлено, що договір про розпорядження правами на технологію є комплексним цивільно-правовим договором про передання (надання прав на використання) об'єктів інтелектуальної власності, який, хоча і містить у собі специфічні умови, проте за своєю правовою природою загалом є договором про розпорядження правами інтелектуальної власності. Внесені пропозиції, щодо удосконалення чинного законодавства, шляхом формалізації віднесення технологій до об'єктів права інтелектуальної власності, їх державної реєстрації та державної реєстрації правочинів трансферу технологій*

Ключові слова: розпорядження правами інтелектуальної власності; трансфер технологій; договір трансферу технологій; ліцензійний договір; договір про передання прав на об'єкти інтелектуальної власності

***Abstract:** The work examines the process of contractual, civil law disposal of rights to the result of scientific and technical activity under the general name "technology". It has been established that the contract on the disposal of rights to technology is a complex civil law contract on the transfer (grant of rights to use) of intellectual property objects, which, although it contains specific conditions, but by its legal nature is generally a contract on the disposal of rights intellectual property. Proposals have been made to improve the current legislation by formalizing the classification of technologies as objects of intellectual property rights, their state registration and state registration of technology transfer transactions*

Keywords: disposal of intellectual property rights; technology transfer; technology transfer agreement; license agreement; agreement on the transfer of rights to intellectual property objects

В практичній діяльності суб'єктів господарювання в Україні досить часто постає питання, щодо розпорядження правами на об'єкти, які є комплексними, такими, що об'єднують у собі значну кількість знань, патентоспроможних та не патентоспроможних об'єктів, авторських прав, документації, інформації, та які досить важко вкласти у «прокрустове ложе» формалізованих у законодавстві об'єктів інтелектуальної власності. Дуже дієвим і універсальним механізмом в таких ситуаціях, могло би бути застосування такого об'єкту, як «технологія» і використання положень законодавства, щодо їх трансферу.

Проте, значна кількість проблем постає на шляху практичного застосування такого механізму. Це пов'язане з відсутністю формального механізму віднесення «технології» до об'єктів інтелектуальної власності та

пов'язаної з цим відсутності механізмів постановки на бухгалтерський облік таких об'єктів, здійснення документування операцій з ними.

Розглядаючи зазначену проблематику, найпершим постає питання про співвідношення прав на технологію та прав інтелектуальної власності. Усталеного єдиного погляду, щодо віднесення технології до об'єктів права інтелектуальної власності, між фахівцями немає. Є думки, що технології не можна відносити до об'єктів права інтелектуальної власності, оскільки вони не передбачені законодавством у якості такого об'єкту, на неї не поширюється режим виключних прав, не є об'єктом правового регулювання цивільних або господарських правовідносин, оскільки жодного згадування про технологію як об'єкт права інтелектуальної власності ні Цивільний ні Господарський Кодекси України не містять. Первинним суб'єктом права інтелектуальної власності є фізична особа, а технологія формується у суб'єкта господарювання під час здійснення ним господарської діяльності [1].

Інші автори зазначають, що технологія є складним об'єктом, яка поєднуючи у своєму складі об'єкти інтелектуальної власності, створює новий результат, який не можливо досягнути у разі використання кожного з об'єктів інтелектуальної власності окремо [2].

Пункт (viii) статті 2 Конвенції, що засновує Всесвітню організацію інтелектуальної власності, визначає узагальнений перелік об'єктів права інтелектуальної власності, до яких відносить: «...права, які стосуються: літературних, художніх і наукових творів, виконавської діяльності артистів, звукозапису, радіо-і телевізійних передач, винаходів у всіх областях людської діяльності, наукових відкриттів, промислових зразків, товарних знаків, знаків обслуговування, фірмових найменувань та комерційних позначень, захист від недобросовісної конкуренції, а також всі інші права, що стосуються інтелектуальної діяльності у виробничій, науковій, літературній і художній областях». Перелік є відкритим та передбачає, як можливість виникнення у процесі суспільного розвитку нових об'єктів інтелектуальної власності, так і

можливість розширеного тлумачення вже існуючих явищ та надання їм захисту інструментами права інтелектуальної власності.

Враховуючи, що і стаття 420 Цивільного кодексу України наводить відкритий перелік об'єктів права інтелектуальної власності, і стаття 155 Господарського кодексу України, перелічуючи такі об'єкти також каже: «інші об'єкти, передбачені законом», можна зробити висновок, що технологію, загалом, як правове явище, можна віднести до об'єктів інтелектуальної власності.

Надане Законом України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» визначення, згідно якого, технологія - результат науково-технічної діяльності, сукупність систематизованих наукових знань, технічних, організаційних та інших рішень про перелік, строк, порядок та послідовність виконання операцій, процесу виробництва та/або реалізації і зберігання продукції, надання послуг, можна сказати, що «технологія» є комплексним об'єктом інтелектуальної власності, яка включає в себе знання, які можуть бути формалізовані у комерційні таємниці, об'єкти авторського права, ноу-хау, патенти, корисні моделі, помислові зразки. Цілісність технології, як об'єкту інтелектуальної власності може бути обумовлена єдиним результатом, який досягається комплексним застосуванням охороноздатних та неохороноздатних об'єктів інтелектуальної діяльності, що, загалом, призводить до виникнення нового інтегрованого об'єкту, який складаючись із окремих частин, у сукупності являючи собою новий вид об'єкту інтелектуальної власності.

Зважаючи на таке, виглядає доцільним внести зміни до чинного законодавства України, якими, зокрема, передбачити віднесення «технології» до об'єктів права інтелектуальної власності, визначення переліку майнових та немайнових прав на технологію, суб'єктів прав, умови припинення чинності прав, тощо. Враховуючи існуючу процедуру державної реєстрації технологій,

можливо, пов'язати момент виникнення прав та можливості розпорядження правами на технології, з фактом такої реєстрації.

Питання розпорядження правами на технології також регламентовано спеціальним законом, яким визначено, що і передання прав на технології і надання дозволу на використання (ліцензування) технології здійснюються шляхом укладання договору трансферу технологій. Пункт 5 частини 1 статті 1107 ЦК також залишає перелік правочинів, щодо розпорядження правами інтелектуальної власності – відкритим. Це залишає формальну можливість віднести договір трансферу технологій до правочинів з розпорядження правами інтелектуальної власності. Стаття 20 Закону «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» каже, що під час передачі (трансферу) технологій укладаються договори, визначені Цивільним кодексом України, щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності з урахуванням вимог статті 19 зазначеного Закону. Під визначеними ЦК договорами, маються на увазі правочини, зазначені у статті 1107.

Є думка, що трансфер технологій на комерційній основі практично завжди супроводжується оформленням ліцензійної угоди, у якій крім запатентованої інформації, можуть міститись інші положення і вимоги, обов'язкові до виконання сторонами. Такі договори оформлюються у вигляді договору (ліцензійного, про науково-технічне співробітництво, про спільне виробництво або договору купівлі-продажу) [3]. На думку Ляшенко О.М., трансфер технологій – це система взаємовідносин між агентами суспільного обміну з приводу передавання економічно вигідних, валоризованих нових знань, захищених правом інтелектуальної власності, що використовують реципієнти з метою отримання вигоди [4]. Загрішева Н.В. вважає, що договір трансферу технологій споріднений договору комерційної концесії, з усіма впливаючи ми з нього обмеженнями, пов'язаними із специфічної природи предмета договору – прав на використання об'єктів інтелектуальної власності[5]. Іванова К.Ю., вважає що трансфер технологій може відбуватися

за допомогою договорів, щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, але з урахуванням вимог, передбачених Законом про трансфер технологій. На його думку, особливістю договорів трансферу технологій є те, що вони будуються за моделлю договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності [6]. Хоча, на нашу думку, це не так особливість, як закономірність, пов'язана з ідентичністю об'єкту та предмету таких договорів, що дає усі підстави віднести увесь договір трансферу технологій до правочинів з розпорядження правами інтелектуальної власності і використовувати до нього у цілому, положення глави 75 ЦК України.

Враховуючи вищезазначене, на нашу думку, необхідно внести зміни до законодавства, якими передбачити віднесення технологій до об'єктів права інтелектуальної власності, договір трансферу технологій – до договорів, щодо розпорядження правами інтелектуальної власності, забезпечити процедуру державної реєстрації технологій та правочинів, щодо розпорядження технологіями і покласти здійснення цих функцій на центральний орган виконавчої влади, який є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері трансферу (передачі) технологій, і який наразі забезпечує державну реєстрацію технологій.

Література:

1. Загрішева Н. В. Господарський договір у сфері трансферу технологій: Дис. канд. юрид. наук: 12.00.04. К, 2018. 249 с. С. 131.
2. Загрішева Н.В. Щодо сучасних підходів використання прав інтелектуальної власності // Законодавство України: проблеми та перспективи розвитку: матеріали XII Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 31 березня 2011 р.). Київ: Вид-во Європейського університету, 2011. С. 41–45.

3. Трансфер технологій : підручник / А.А.Мазаракі, Г.О.Андрощук, С.І.Бай та ін. ; за заг. ред. А.А.Мазаракі.–К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – 556 с
4. Ляшенко О.М. Методи та моделі комерціалізації трансферу технологій : дис. докт. екон. наук : спец. 08.00.11 / О.М. Ляшенко. – К., 2009. – 504 с.
5. Н. В. Загрішева, Обмеження щодо укладання договорів трансферу технологій. Юридичний вісник 1 (46) 2018 ст.134
6. Іванова К.Ю. Договори про трансфер технологій: спірні питання / Порівняльно-аналітичне право / № 3-2 2013стор. 126-129.

УДК 340

ОЦІНКА ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ТРАНСФЕРІ З АКАДЕМІЧНИХ ІНСТИТУТІВ В ПРОМИСЛОВІСТЬ

Аралова Н.І.

д.т.н., ст.н.с., старший науковий співробітник ЦДІВТТ НАН України (Київ)

ORCID 0000-0002-7246-2736

TECHNOLOGY VALUATION DURING TRANSFER FROM ACADEMIC INSTITUTIONS TO INDUSTRY

Aralova N.I.

DSc (Engineering), Senior Researcher, SR of CIPTT NAS of Ukraine (Kiev)

ORCID 0000-0002-7246-2736

***Анотація.** Розглядаються питання оцінки технологій, розроблених університетами та академічними інститутами при їх трансфері. При передачі прав зазвичай застосовуються такі форми угод, як передача та ліцензування. І в залежності від форми передачі вибирається методологія оцінки. В роботі викладено маловідомий метод оцінки –метод Піта, який застосовується для оцінки при передачі. Його перевагами є простота, а, значить, швидкість процесу оцінки і можливість визначення економічного впливу активу за різними змінними та сценаріями*

***Ключові слова.** Трансфер технологій, оцінка технологій при передачі, методи оцінки*

***Abstract.** A thorough valuation of technologies developed by universities and academic institutions during their transfer is considered. When transferring rights, please consider such forms of benefits as transfer and licensing. And depending on the form of transmission, the evaluation methodology is selected. The work contains a low-risk assessment method - the Pita method, which is used for valuation during*

transfer. Its advantages are the simplicity, and, therefore, the flexibility of the valuation process and the ability to determine an economical investment in an asset for various changing scenarios

Key words. *Transfer of technologies, valuation of technologies during transfer, valuation methods*

Академічні інститути та університети в Україні є основними постачальниками нових знань та розробниками технологій, які забезпечують інновації на ринку. Одним із завдань, з якими стикається наукові та навчальні установи в процесі впровадження нової технології є оцінка об'єктів права інтелектуальної власності, які входять в технологію. Розвиток співробітництва між промисловістю та академічними установами і університетами, передача технологій університетських та академічних досліджень для корпорацій сприяють підвищенню важливості оцінки вартості прав інтелектуальної власності у процесі передачі технологій [1,2].

Зазначимо, що процес отримання справедливої вартості пов'язаний з рядом труднощів, з якими стикаються університети та академічні установи в діяльності щодо оцінки своїх майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності, в першу чергу, пов'язані з відсутністю точної інформації щодо ступеня розвитку технологій, ринку, розвитку, витрат і маркетингу, а також відсутність інформації, необхідної для адекватної оцінки майнових прав[3,4], встановлення вартості майнових прав на технології є складним завданням через труднощі у визначенні віднесення вартості до нематеріальних активів, створених технологічними інноваціями [5].

В [3] проаналізовано великий обсяг звітів про оцінку и виявлено проблемні питання, які виникають при оцінці технологій. Їх можна згрупувати за такими ознаками [6]: труднощі, пов'язані з отриманням інформації для здійснення належної оцінки; недостатня кваліфікація оцінювачів; труднощі,

пов'язані зі ступенем розвитку технології; труднощі пов'язані з вибором підприємства для впровадження технології.

Оцінка майнових прав інтелектуальної власності відбувається через зацікавленість у передачі технології на ринок. Вибір способу передачі технології впливає на те, як розробник може отримати доходи [7,8]. Існує дві основні форми угод, пов'язаних із передачею технологій: передача та ліцензування. При ліцензуванні генерується отримання роялті, як правило, на основі розподілу прибутку або доходів. При продажі, в залежності від угоди, відбувається оплата одним або кількома частинами, що взагалі є менш ризикованою стратегією для університету або академічного інституту.

Тому при виборі методології оцінки суттєвим є вид угоди, за якою здійснюється трансфер технології. При ліцензуванні зазвичай використовуються наступні методи [9,10], насамперед пов'язані з вибором ставок роялті: галузеві стандарти, правило 25 %, надприбутку, фінансових внесків, тощо. Інколи застосовуються дані судової практики.

При продажі застосовуються стандартні підходи до оцінки, які включають три підхода [11-13], крім того різними авторами розробляються методи для конкретного застосування, наприклад в [14], викладено витратний метод для оцінки продукції подвійного призначення, метод адаптації кривої Гомпертца, викладений в [15]. Цей метод оцінки передбачає дослідження потенційних прибутків, які компанія може отримати після придбання технології, припускаючи, що технічний успіх є обов'язковим.

До недавно створених методів оцінки технологій можна віднести також метод Піта [16]. Розрахунок вартості технології здійснюється за наступним рівнянням:

$$V_{i,t} = C_{total} \cdot (P_{margin} + P_{volume} + P_{investment} + P_{legal}) \cdot (1 - d \cdot t)$$

де: $V_{i,t}$ = вартість патенту i за рік t ;

C_{total} = загальна вартість підтримки патентів у всіх країнах (витрати, понесені на подачу та продовження патентів) ;

P_{margin} = винагорода за критерій маржі внеску ;

P_{volume} = нагорода за критерій обсягу ;

$P_{investment}$ = премія за критерієм інвестування у виробничі активи ;

P_{legal} = додаткова нагорода для грантів у країнах;

d = норма амортизації (автор встановив її на рівні 5% річних);

t = час використання технології.

Що стосується розрахунку винагороди (P), автор створив механізм, який дозволяє вимірювати економічний вплив активу на основі рівня технологічної готовності патенту [17]. Для додаткової винагороди за видачу в країнах значення +5 балів додається для кожної країни, де видано патент. Для інших нагород автором розроблено таблицю з балами, які слід визначати відповідно до впливу на рівень технологічної готовності патенту. Також розрізняється економічний вплив нової технології на три різні сценарії: низький, помірний і високий. Автор пропонує порівняти вплив патенту з впливом найближчої заміни, щоб вибрати сценарій, у який вставляється актив. Цей критерій можна застосовувати як для впливу на маржу внеску, так і для впливу на інвестиції. Що стосується впливу на обсяг, то критерій є більш об'єктивним, оскільки він базується на обсязі продукції, що отримує користь від нового активу. До переваг такого методу оцінки можна віднести простоту застосування; швидкість процесу оцінки; можливість визначення економічного впливу активу за різними змінними та сценаріями. Суттєвим недоліком цього методу є те, що можуть виникнути перешкоди в оцінці значення змінних, необхідних для застосування методу, коли компанія, якій буде передана технологія, невідома.

Зазначимо, що існує значна кількість методів оцінки технологій, від легко застосовних, але надто спрощених, таких як метод відтворювальної вартості; до високоточних, але потребують складного збору даних, як-от метод ринкових

порівнянь; і, нарешті, широко прийнятий серед вчених, але зі значною складністю у застосуванні, такий як метод теорії реальних опціонів. Тому очевидним є той факт, що для практичного застосування вибирається метод, найбільш прийнятний для конкретної ситуації. Що стосується теоретичних досліджень, то було б дуже цікаво порівняти результати оцінки отриманих різними методами.

Література

1. Tukoff-Guimarães Y. B., Kniess C. T., Penha R., Ruiz, M. S. Patents valuation in core innovation: case study of a Brazilian public university. *Innovation & Management Review*. 2021. <https://doi.org/10.1108/INMR-03-2019-0027>
2. Silva T. S., Russo S. L. Management practices of academic patent appraisal. *International Journal of Innovation -IJI*,. São Paulo. 2022. 10(2). 339-358. <https://doi.org/10.5585/iji.v10i2.21590>
3. Cabrera E. A. M., Arellano A. Technology valuation at universities: Difficulties and proposals. *Contaduría y administración*. 2019. 64. <https://doi.org/10.22201/fca.24488410e.2019.1811>
4. Buenstorf G., Geissler M. Not invented here: technology licensing, knowledge transfer and innovation based on public research. In *The Two Sides of Innovation*. P. 77-107. 2013. Springer, Cham. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-01496-8>
5. Boer F. P. The valuation of technology: Business and financial issues in R&D (Vol. 1). Wiley. 1999. 423 p.
6. Аралова Н.І. Щодо оцінки технологій в академічному та університетському середовищі. 2023: *Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності: матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності (м. Київ, КПІ ім. Ігоря Сікорського, 26 квітня 2023 р.)*. С. 225-231.

7. Tissot F. C. Contratos de transferência de tecnologia, desenvolvimento tecnológico do Brasil e o papel do INPI. 2019. *Tese de Doutorado, Universidade Tecnológica Federal do Paraná*. <http://repositorio.utfpr.edu.br/jspui/handle/1/4195>
8. Zhang G., Xiong L., Duan H., Huang, D. (). Obtaining certainty vs. creating uncertainty: Does firms' patent filing strategy work as expected? *Technological Forecasting and Social Change*, 2020. 160. 120234. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2020.120234>
9. Капіца Ю.М., Аралова Н.І. Визначення ставок роялті у міжнародних договорах про передачу технологій. *Наука та інновації*. 2015. 2. С.55-74.
10. Кухарская О.Б., Подлипская А.А., Чиркин А.Н. Оценка прав на объекты интеллектуальной собственности. Метод освобождения от роялти. К.: Арт Экономика, 2015. 243 с.
11. Капіца Ю., Мальчевський І., Аралова Н., Федченко Л. Оцінка вартості інтелектуальної власності в наукових організаціях. *Вісник НАН України*. 2002. 7.
12. Аралова Н.І. Керування інноваційним проєктом. Досвід університетів США. *International Scientific Technical Journal" Problems of Control and Informatics"* 2023. 68. Випуск 2. С. 93-105.
13. Бутнік-Сіверський О. Б. Методологія оцінки вартості майнових прав інтелектуальної власності та практичні аспекти її застосування: монографія; НДІ ІВ НАПрН України. К.: Інтерсервіс, 2020. 344 с.
14. Аралова Н. І. Вдосконалена методологія витратного підходу для оцінки технологій подвійного призначення. *Питання інтелектуальної власності у сфері трансферу технологій. Збірник наукових праць IV всеукраїнської науково-практичної конференції – семінару з проблем економіки інтелектуальної власності. 21 травня 2021 року.* Київ, 2021. С.31- 38.

15. Azevedo P. B. M., Guimarães Y. B. T. Adaptação da curva de Gompertz para novo método de valoraçãode tecnologias. *In Proceedings from XV Congresso Latino-Iberoamericano de Gestão Tecnológica*, ALTEC, Porto.Barbosa, 2013.
16. Pita, A. C. . Análise do valor e valoração de patentes: método e aplicação no setor petroquímico brasileiro. *Undergraduate thesis*.Escola Politécnica da Universidade de São Paulo, São Paulo. 2010. 90 c.
17. Moraes E. A. P., Rodrigues F. C. R., Oliveira J. G., Costa K. C. B., Duque L. P., Faria P. B. C. D., Mello R. F. A. Valoração de ativos intelectuais: aplicação de metodologias para uma tecnologia de uma Instituição de Ciência e Tecnologia.*Revista Vianna Sapiens*. 2021.12(1), 27.

UDC 004.8

**ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ:
МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ**

Н. Є. Скоробогатова

к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки КПІ ім. Ігоря

Сікорського (м. Київ)

ORCID-0000-0002-2741-7629

**ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND INTELLECTUAL PROPERTY:
OPPORTUNITIES AND CHALLENGES**

N. Ye. Skorobogatova

Ph.D., Associated Professor, Department of International Economics, National
Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute" (Kyiv)

ORCID-0000-0002-2741-7629

***Анотація.** У статті досліджено сутність та особливості технології Штучного інтелекту. Визначено, що основними складовими даної технології є наступні елементи: навчання, міркування, вирішення проблем, мова обробки, сприйняття. Окреслено особливості та ключові відмінності сильного (загального) та слабого (вузького) штучного інтелекту, проаналізовано їх відмінності на реальних прикладах. Встановлено, що найближчим часом очікується стрімке поширення застосування даної технології як у сфері бізнесу, так і у соціальній сфері, державному управлінні, тощо. Визначено основні переваги від застосування ШІ для всіх учасників бізнес-екосистеми та ідентифіковано потенційні загрози.*

***Ключові слова:** штучний інтелект, інтелектуальна власність, можливості, загрози, екосистемний підхід.*

Annotation. *The article examines the essence and features of Artificial Intelligence technology. It was determined that the main components of this technology are the following elements: learning, reasoning, problem solving, language processing, perception. Features and key differences of strong (general) and weak (narrow) artificial intelligence are outlined, their differences are analyzed using real examples. It has been established that in the near future the rapid spread of the application of this technology is expected both in the business sphere and in the social sphere, public administration, etc. The main advantages of the application of AI for all participants of the business ecosystem were determined and potential threats were identified.*

Key words: *artificial intelligence, intellectual property, opportunities, threats, ecosystem approach.*

The era of Industry 4.0 is marked by the rapid spread of the introduction of digital technologies, including Artificial Intelligence [1]. According to ISO/IEC 22989:2022, Artificial intelligence (AI) is “a technical and scientific field devoted to the engineered system that generates outputs such as content, forecasts, recommendations or decisions for a given set of human-defined objectives” [2]. As noted by WIPO, AI is generally considered to be a discipline of computer science that is aimed at developing machines and systems that can carry out tasks considered to require human intelligence [3]. Examples of AI technologies include robotics, autonomous vehicles, computer vision, language, virtual agents, and machine learning.

AI is a tool used to solve practical problems. The quality of its use depends on the algorithms and machine learning methods that guide its actions. The main requirement is to obtain a large array of data necessary for its training. Thus, by analyzing large volumes of data using a neural network, certain patterns are identified and predictions or solutions are developed. A neural network is an array of

interconnected nodes that pass information between different layers to find connections and derive results from data. The quality of the data and the applied algorithms for their processing affects the quality of the solution (forecast) offered by the AI.

The main components of AI technologies are following:

Learning - AI's machine learning feature allows machines to learn from data, identify patterns, and make decisions without explicit programming.

Reasoning - The ability to reason is critical to AI because it allows computers to mimic the human brain. AI can make inferences based on commands given to it or other available information to form hypotheses or develop strategies to solve a problem.

Problem Solving - AI's ability to solve problems is based on manipulating data through trial and error. It involves the use of algorithms to explore different possible paths to find the most optimal solution to complex problems.

Language Processing – AI uses natural language processing – or NLP – to analyze human language data in a way that is meaningful to computers, i.e. the ability of computers to understand, interpret and produce human language through text analysis, sentiment analysis and machine translation.

Perception – AI scans the environment using sensors such as temperature sensors and cameras, called computer vision, which allows machines to interpret and understand visual data. It is used for image recognition, face recognition and object detection [3].

There are two categories of AI. Weak (narrow) AI represents systems that are designed to solve specific tasks with clearly defined parameters. As a rule, such systems work within a limited range of knowledge and have no possibility for general intelligence. For example, Apple's Siri, customer service chatbots, virtual personal assistants, etc. Strong (general) AI aims to develop a system that can solve a wide range of tasks with different skill levels. Such AI systems are able to adapt, learn and

apply knowledge in various fields. For example, autonomous cars, robotics, text understanding and generation like GPT, art, etc.

Analytical data indicate the rapid spread of the use of AI in the world. According to experts, rapid growth of the market of digital technologies with the use of AI is expected (Fig. 1). The global AI-market size was valued at USD 95,60 billion in 2021 and is predicted to reach USD 1847,58 billion by 2030 [4].

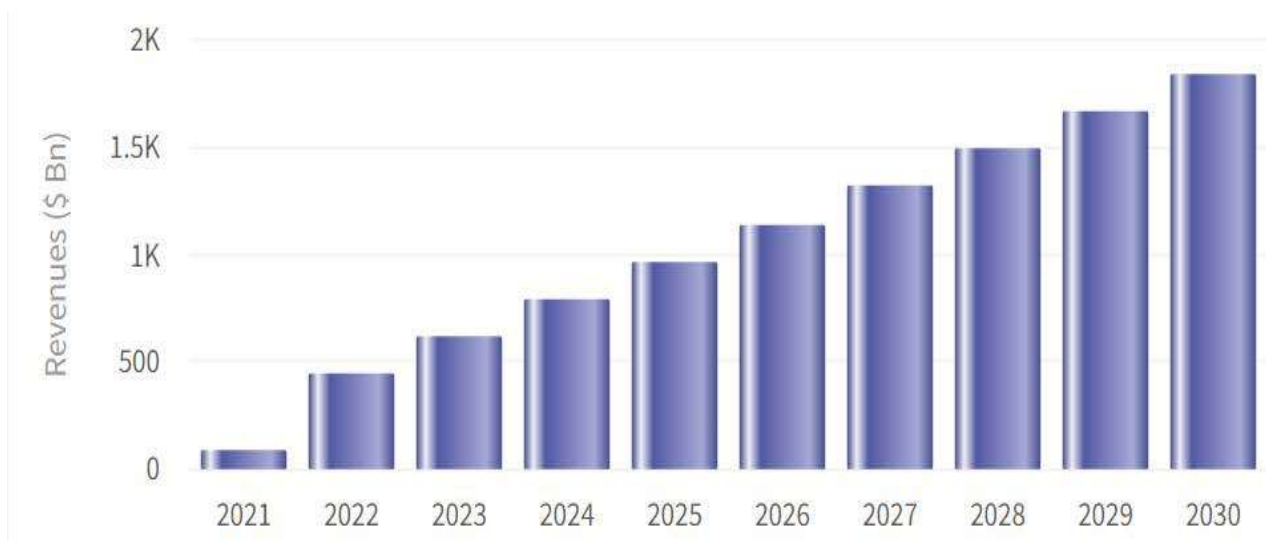

Figure 1. Artificial Intelligence Market Revenue, 2021 – 2030 (USD Bn) [4]

At the same time, Ukraine ranks third among the countries of Eastern Europe in terms of the share of the world AI market [4], which indicates the significant potential of our country in this sector. In general, the most common areas of application of AI in Ukraine are medicine, energy, education, business, public administration, and the military sector. The spread of AI technologies has a number of positive moments and challenges for society. Among the main advantages obtained by the business thanks to the application of this technology should be noted the possibility of forecasting sales markets and forming competitive advantages, automation of business processes, control of the condition of equipment and prompt implementation of preventive measures, minimization of costs, improvement of the quality of products (services), provision of service and support remotely, in any

country in the world, etc. Accordingly, governments and the population of countries receive additional benefits.

Also significant risks and threats associated with the use of AI should be taken into account. The greatest risks include the potential increase in the level of unemployment due to the replacement of human labor by machines when using the latest technologies; growing threats to cyber security, confidentiality and privacy; reliability of solutions proposed by AI; loss of control, etc. From the point of view of innovative enterprises and providers, we note the presence of such problems as the quality of data for training neural networks, the quality of human resources, the availability of financial resources and the appropriate material and technical base; lack of marketing skills to promote innovative solutions on the market. These issues are especially relevant for SMEs.

In addition, the use of AI contributes to the improvement of the management system of administrative processes in the field of intellectual property. In particular, AI makes it possible to facilitate the design of patent documents using image search technology to establish similar and identical designations. Also, the use of AI contributes to the formation of a database of government documents in the field of intellectual property. Thus, we believe that AI technologies have significant potential for further development and require a systematic approach, in particular, taking into account the potential risks and threats they may pose.

To solve these problems and increase the competitiveness of the domestic sector of digital technologies, it is appropriate to pay more attention to local Digital Innovation Hubs. At the same time, it will contribute to the formation of a national innovation ecosystem with the participation of all potential stakeholders.

References

1. Skorobogatova N., Desna A. Features of the formation of investment attractiveness of Ukraine in the conditions of Industry 4.0. Економічний вісник НТУУ «КПІ»

- :збірник наукових праць. 2022. № 21. С. 34-41. URL:
<https://ela.kpi.ua/handle/123456789/50629>
2. ISO/IEC 22989:2022. Information technology. Artificial intelligence. Artificial intelligence concepts and terminology. URL:
<https://www.iso.org/standard/74296.html>
3. Frequently Asked Questions: AI and IP Policy. WIPO. URL:
https://www.wipo.int/about-ip/en/artificial_intelligence/faq.html
4. AI Market. URL: <https://www.nextmsc.com/report/artificial-intelligence-market>
5. Artificial Intelligence Industry of Eastern Europe Uncovered. Deep Knowledge analytics. URL: <https://analytics.dkv.global/data/pdf/AI-in-EE/AI-in-Eastern-Europe-Press-Release.pdf>

УДК 347.78

ЗДІЙСНЕННЯ МАЙНОВИХ АВТОРСЬКИХ ПРАВ

Л.Л. Тарасенко

к.ю.н., доцент, доцент кафедри інтелектуальної власності,
інформаційного та корпоративного права юридичного факультету Львівського
національного університету імені Івана Франка (м. Львів)

ORCID 0000-0003-4359-8965

REALIZATION OF PROPERTY COPYRIGHTS

L.L. Tarasenko

Ph.D., associate professor of the department of intellectual property,
information and corporate law, law faculty, Ivan Franko National University of Lviv
(Lviv)

ORCID 0000-0003-4359-8965

***Анотація:** Стаття присвячена правовому аналізу здійснення майнових авторських прав. Проаналізовано новації правового регулювання щодо розпорядження авторськими правами, передбачені Законом України «Про авторське право і суміжні права» (2022). Встановлено, що закон про авторське право (2022) суттєво оновив можливості суб'єктів авторського права щодо здійснення та розпорядження майновими авторськими правами. Доведено, що було удосконалено законодавчі підходи щодо способів використання твору. Обґрунтовано, що норма про недопустимість зловживання майновими правами на об'єкти авторського права не конкретизується. Доведено, що норма закону, яка встановлює винятки з правила про просту письмову форму правочину щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, є дуже*

дискусійною і потребує деталізації та конкретизації щодо механізму її застосування.

Ключові слова: авторське право, використання твору, договір, розпорядження авторськими правами.

Annotation: The article is devoted to the legal analysis of the exercise of property copyrights. The innovations of legal regulation regarding the disposal of copyrights, provided for by the Law of Ukraine "On Copyright and Related Rights" (2022), were analyzed. It was established that the law on copyright (2022) significantly updated the possibilities of copyright subjects regarding the exercise and disposal of property copyrights. It has been proven that legislative approaches to ways of using the work have been improved. It is substantiated that the norm on the inadmissibility of abuse of property rights to copyright objects is not specified. It has been proven that the provision of the law, which establishes exceptions to the rule on the simple written form of the deed regarding the disposal of property rights of intellectual property, is highly debatable and needs to be detailed and specified regarding the mechanism of its application.

Keywords: copyright, use of the work, contract, disposition of copyright.

Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 1 грудня 2022 року [1] (далі – закон про авторське право) суттєво оновив можливості суб'єктів авторського права щодо здійснення та розпорядження майновими авторськими правами.

Змін зазнали численні законодавчі положення щодо використання об'єктів авторських прав, щодо розпорядження ними. Традиційна тріада можливостей автора та інших суб'єктів авторських прав не змінилася, оскільки це класичні можливості (права), якими наділяються володільці майнових авторських прав (право використовувати твір, дозволяти та забороняти використання твору іншими особами).

Було удосконалено законодавчі підходи щодо способів використання твору (ст. 12 закону про авторське право).

Також заслуговує на увагу Розділ IV цього закону, у якому багато уваги приділено саме здійсненню майнових прав на об'єкти авторського права і об'єкти суміжних прав.

Так, ст. 47 закону про авторське право унормовує форми здійснення майнових прав на об'єкти авторського права і об'єкти суміжних прав. Ця стаття відображає загальні засади здійснення будь-яких прав, але конкретизує їх з урахуванням специфіки відносин інтелектуальної власності. Зокрема, крім особистого здійснення авторських прав, їх володілець може традиційно обрати представника або ж у випадках, встановлених законом, може звернутися до організації колективного управління.

Межею здійснення майнових авторських прав класично є права інших осіб, тому і законодавець наголошує, що суб'єкт авторського права здійснює майнові авторські права на власний розсуд, але при цьому не слід порушувати права та охоронювані законом інтересів інших осіб.

Також закон передбачає недопустимість зловживання майновими правами на об'єкти авторського права, однак традиційно ця норма не конкретизується. Відтак і надалі зловживання правами слід тлумачити в межах добросовісності, розумності здійснення авторських прав (вірніше йдеться про вихід за межі цих засад), з урахуванням положень ст. 13 ЦК України (не можна здійснювати свої права, у тому числі авторські права, з наміром завдати шкоди іншій особі, або ж зловживання правом в інших формах). Судова практика у цій категорії справ (щодо зловживання саме авторськими правами) – відсутня, але це той випадок, коли відповідна норма повинна бути, а її застосування можливе один раз на кілька років, або навіть на кілька десятків років.

Стаття 48 закону про авторське право передбачає перелік підстав щодо розпоряджання майновими авторськими правами. Серед них має місце

удосконалений перелік договорів (правочинів), зокрема: трудовий договір (щодо розподілу майнових прав на службовий твір), договір про створення за замовленням і використання об'єкта авторського права; договір про передання (відчуження) майнових прав на об'єкт авторського права або об'єкт суміжних прав; ліцензійний договір; публічна ліцензія; інші правочини.

Звертаємо увагу, що законодавець чітко визначає, що право автору на справедливу винагороду є невідчужуваним і це право не можна передати іншим особам за договором. Навіть якщо такий договір укладено, то в цій частині він буде нікчемним. Право на справедливу винагороду належить лише автору, переходить лише до спадкоємців автора і не може бути передано (відчужено) іншим особам (ст. 12 закону про авторське право).

Закон встановлює вимоги щодо форми правочину щодо розпорядження майновими авторськими правами. Так, обов'язковою у даному випадку є проста письмова форма правочину (договору). Водночас законодавець у законі про авторське право не визначає наслідків недотримання вимоги закону про просту письмову форму таких договорів, відтак застосуванню підлягає норма ЦК України (аб. 2 ч. 2 ст. 1107), відповідно до якої у разі недодержання письмової (електронної) форми договору щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності такий договір є нікчемним.

Одразу слід звернути увагу на кілька аспектів. Перше, закон прямо встановлює винятки щодо можливості укладення договорів щодо розпорядження, зокрема, авторськими правами в усній формі – зокрема, договори про використання твору в періодичних виданнях (газетах, журналах, електронних засобах масової інформації тощо) можуть укладатися в усній формі. Але, на нашу думку, в подальшому у разі виникнення спору ліцензіату буде вкрай складно довести правомірність використання твору (фотографічний твір, письмовий твір тощо) у ЗМІ, чи іншим способом, передбаченим законом, якщо не було укладено письмового договору. У разі наявності спору щодо

порушення авторських прав (використання без дозволу правовласника певного об'єкту авторського права), наприклад, у ЗМІ, чи іншому інтернет – джерелі (Інтернет-ЗМІ), покликання ліцензіата на те, що автор усно погодив можливість використання цього твору відповідним чином, не сприйматиметься судом. Відповідач у такому разі однозначно повинен надати належні та допустимі письмові докази отримання дозволу від правовласника (зокрема, переписка по електронній пошті, переписка в інших месенджерах тощо, але, за умови, що можна чітко ідентифікувати сторони цієї переписки). Можуть бути надані і інші докази. Водночас голослівні твердження відповідача про укладення договору в усній формі судом сприйматися не будуть. Відтак норма закону, яка встановлює винятки з правила про просту письмову форму правочину щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, є дуже дискусійною і потребує деталізації та конкретизації щодо механізму її застосування, оскільки на практиці її застосування є доволі сумнівне та поодиноке.

По-друге, різновидом письмової форми договору про розпорядження майновими авторськими правами є електронна форма правочину. Класично електронна форма передбачає наявність електронного документу (договору), який сторони підписують з використанням електронних цифрових підписів (КЕП).

По-третє, можливим є пропонування автором чи іншим суб'єктом майнових авторських прав невизначеному колу осіб можливості використання твору на засадах публічної ліцензії. Закон про авторське право вперше на законодавчому рівні закріпив цей механізм розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, водночас він застосовується лише до об'єктів авторського права та суміжних прав. Умови публічної ліцензії визначаються правовласником самостійно та оприлюднюються ним «з наданням можливості дистанційного ознайомлення з відповідним об'єктом авторського права

необмеженому колу осіб з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем», тобто зазвичай йдеться про мережу Інтернет.

У будь-якому договорі щодо розпорядження майновими авторськими правами вказується об'єкт авторського права (певні відомості, які дають змогу його ідентифікувати), обсяг майнових прав на відповідний об'єкт та відомості про винагороду (або вказівка про безоплатний характер договору).

Виникає питання щодо зазначення в договорі відомостей, що дозволяють ідентифікувати відповідний об'єкт (назва та/або інші характерні ознаки). Наприклад, поширеним у сфері ІТ (та в інших сферах) є укладення договору між замовником (ІТ компанією) та виконавцем (наприклад, ІТ фахівцем), відповідно до якого ІТ фахівець надає замовнику різні послуги, в процесі надання яких може створити певні об'єкти авторських прав (переважно йдеться про комп'ютерну програму). Такий договір класично передбачає передання всіх майнових авторських прав замовнику (або ж навіть одразу виникнення таких прав одразу у замовника). Але на момент укладення такого договору нерідко сторони не можуть передбачити всі характерні ознаки майбутнього об'єкту авторських прав (назва, інші ознаки), тому сторони у таких договорах обмежуються загальними словосполученнями про те, що всі майнові авторські права належать замовнику. Виникає питання, чи дотримано у такому разі положення закону про авторське право щодо істотних умов договору про розпорядження майновими авторськими правами. На нашу думку, у такому разі слід комплексно тлумачити положення договору і на підставі цього робити відповідні висновки.

Також законодавець передбачив, що умови договорів щодо розпорядження майновими авторськими правами, що обмежують право творця такого об'єкта на створення (здійснення, вироблення) інших об'єктів авторського права, є нікчемними. Це положення є цілком справедливим і слушним, оскільки воно спрямоване на реалізацію права на свободу, права на

свободу творчості. Ці права є природними та не можуть бути обмежені договором.

Література

1. "Про авторське право і суміжні права": Закон України від 01.12.2022 р. № 2811-IX : станом на 15 квіт. 2023 р.
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20/ed20230415#Text>(дата звернення: 14.04.2024).

УДК 347.775

**ПИТАННЯ ДОГОВІРНОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ЗАХИСТУ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ**

Н.О.Білоусова

к.ю.н., доцентка кафедри приватного права КНЕУ імені Вадима Гетьмана,
старша наукова співробітниця НДІ ІВ НАПрН України

ORCID-0000-0003-4134-0856

**ISSUES OF CONTRACTUAL REGULATION
PROTECTION OF TRADE SECRETS**

N.O.Bilousova

Ph.D, Associate Professor of the Department of Private Law of Vadym Hetman
National University,

senior research associate of the Intellectual Property Scientific Research Institute of
the National Academy of Sciences of Ukraine

ORCID-0000-0003-4134-0856

Анотація: у доповіді викладено аналіз судової практики застосування договору про нерозголошення та договору про неконкуренцію як засобів цивільно-правового договірного регулювання захисту комерційної таємниці між роботодавцем та працівником, обґрунтовано необхідність врегулювання цих договірних зобов'язань у ЦК України.

Ключові слова: комерційна таємниця, захист прав, договір про нерозголошення, договір про неконкуренцію.

Annotation: the report presents an analysis of the judicial practice of the application of the non-disclosure agreement and the non-compete agreement as means of civil-law contractual regulation of the trade secrets protection between the employer and the employee, the need to regulate these contractual obligations in the Civil Code of Ukraine is substantiated.

Keywords: trade secrets, protection of rights, non-disclosure agreement, non-compete agreement.

По мірі зростання інноваційної складової економічного розвитку гостроти та актуальності в Україні набувають питання правового забезпечення охорони комерційної таємниці (далі – КТ). Одним із питань, що перебуває у фокусі уваги вітчизняних науковців і практиків, є захист КТ від порушень з боку працівника. Враховуючи той факт, що сьогодні в Україні відсутній спеціальний закон, який би комплексно регулював відносини щодо КТ, а існуюче регулювання, що здійснюється цілою низкою нормативно-правових актів, характеризується фрагментарністю, вітчизняні науковці та юристи-практики наголошували на доцільності укладання цивільно-правових договорів із працівником щодо захисту КТ[1-6], зважаючи на те, що трудове законодавство не забезпечує захист інтересів роботодавця-власника КТ.

На практиці господарюючими суб'єктами поряд із трудовим договором укладаються в основному два види цивільно-правових договорів, спрямованих на захист КТ від неправомірних дій з боку працівника: договір про нерозголошення (у зарубіжній практиці - non-disclosure agreement – скорочено NDA) та договір про неконкуренцію (у зарубіжній практиці - non-compete agreement – скорочено NCA). Іноді договори укладають за змішаним типом, включаючи як умови про захист КТ роботодавця, так і зобов'язання про неконкуренцію. Зазначені договірні моделі на сьогоднішній день активно застосовуються у зарубіжній практиці, зокрема, учасниками на ринку наукових розробок та інновацій. В українському законодавстві названі договірні конструкції унормовані у рамках спеціального правового режиму Дія Сіті Законом України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» від 15.07.2021 № 1667-IX (далі – Закон №1667) Розділ VI. Проте виходячи із особливостей правового режиму, в рамках якого врегульовані названі договірні

конструкції, їх не можна визнати універсальними - такими, що можуть бути застосовані у різних сферах господарської діяльності.

Користуючись принципом свободи договору, учасники намагаються на власний розсуд врегулювати відносини щодо захисту КТ, у зв'язку із чим, аналізуючи судову практику, можна побачити різні проблемні ситуації, які виникають при застосуванні положень таких договорів. Зокрема, існує проблема невизначеності правової природи таких договірних відносин. Так, у справі № 675/1297/23 позивач намагався стягнути штраф, який був встановлений договором про нерозголошення конфіденційної інформації та неконкуренцію, який було укладено із відповідачем одночасно із трудовим договором. Суд погодився, що позивач у разі розголошення працівником КТ має право ініціювати стягнення з винного працівника відшкодування шкоди, відповідно до встановленого законом порядку. Проте суд, відмовляючи у задоволенні позову, серед іншого посилався на положення статті 130 КЗпП України, розглядаючи відповідальність працівника (відповідача) за вказаним вище договором в контексті трудової матеріальної відповідальності працівника, не дивлячись на існування вказаного договору [7]. Такий підхід відповідає позиції, висловленій Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ, за якою стосовно шкоди, завданої роботодавцю працівником внаслідок недотримання трудової дисципліни, норми цивільного законодавства не застосовуються(п. 3)[8].

У справі № 588/34/21 суд, аналізуючи спірну угоду про припинення трудового договору, яка містила умови про неконкуренцію, прийшов до висновку про змішану природу цієї угоди: містить трудові та цивільно-правові елементи. Спірна угода містила положення, за якими протягом 12 місяців з дати її укладення працівник не мав права здійснювати як за винагороду, так і безкоштовно, будь-яку діяльність, яка конкурує з комерційною діяльністю роботодавця (Конкурентну діяльність), зокрема: «укладати трудові договори,

договори підряду, надання послуг та інші з іншими підприємствами та особами, які здійснюють Конкурентну діяльність; вчиняти будь-які дії від імені або в інтересах підприємства та осіб, які здійснюють конкурентну діяльність; займатись конкурентною діяльністю самостійно у власних інтересах; бути власником часток або акцій підприємств, які здійснюють Конкурентну діяльність». Суд відхилив доводи позивача (колишнього працівника) стосовно недійсності вказаних положень угоди через обмеження його конституційного права на працю і невідповідність їх таким чином вимогам законодавства. В обґрунтуваннях свого рішення суд зазначив, що спірний пункт угоди є тимчасовим і «поширюється на правовідносини сторін після припинення трудового договору, які є цивільно-правовими, а тому в силу принципу свободи договору, передбаченого статтею 6, 627 ЦК України, такі відносини можуть самостійно врегульовуватись сторонами.» [9].

У справі № 752/10754/20 судом була підтверджена чинність відплатного цивільно-правового договору, укладеного між роботодавцем, який виступав замовником, та працівником, який виступав виконавцем «послуг щодо відданості, нерозкриття, інтелектуальної власності, неконкуренції та непереманювання», який передбачав щорічні виплати на користь виконавця за надані послуги [10]. В рамках апеляційного провадження по цій справі було затверджено мирову угоду між сторонами, яка регулювала виплати не лише заборгованості по зарплаті, але і виплати з боку «замовника» (колишнього роботодавця) на користь виконавця «послуг з відданості...» (колишнього працівника)[11].

У справі 761/15245/18 колишній працівник компанії, з яким власники цієї компанії уклали угоду про неконкуренцію, звернувся із позовом до її власників про стягнення коштів за виконання цієї угоди. У відповідь відповідачі намагалися оспорити угоду як таку, що порушує конституційні права позивача на вибір професії та на працю. Приймаючи рішення на користь чинності спірної

угоди та відсутність у ній обмежень права позивача вільного вибору професії та трудової діяльності, суд узяв до уваги наступні фактори: зі змісту спірної угоди не впливає прямий обов'язок позивача утриматися від перелічених в ній дій, а вказуються умови за яких у відповідачів виникне обов'язок із здійснення виплати на користь позивача обумовленої суми грошових коштів. Спірною угодою не передбачається жодного забезпечення зобов'язань або відповідальності позивача у разі, коли він допустив вчинення ним дій, від яких він зобов'язався утримуватися. Проте невиконання вказаних умов є підставою для невиплати працівнику обумовленої суми. За таких обставин суд не вважав, що угода обмежує право позивача на працю, а також на будь-який інший вид чи рід занять, оскільки при невиконанні умов угоди для позивача не передбачається настання будь-які негативних наслідків, що погіршували би його майновий чи інший стан порівняно з тим, який існував на момент укладення угоди чи під час її дії[12]. Тобто суд розглядав обов'язок утримуватися від конкурентних дій як відкладальну умову для виконання обов'язку зі здійснення грошової виплати.

Наведена судова практика свідчить про зростання актуальності договірною регулювання захисту КТ, що обумовлює потребу врегулювати договірні зобов'язання про нерозголошення та про неконкуренцію на рівні ЦК України, передбачивши істотні та звичайні умови, (без)відплатність, відповідальність, обмеження. Закріплення на рівні ЦК України договірних моделей про нерозголошення та про неконкуренцію дозволило б встановити збалансоване правове регулювання вказаних відносин, який би забезпечував охорону не лише економічних інтересів власника КТ, але і дотримання таких прав працівника як права на працю, на вибір професії, на свободу творчої діяльності, на свободу наукової діяльності, на свободу пересування (трудової мобільності), на інформацію та вираз думок тощо.

Слід додати, що відсутність нормативного регулювання цих договірних зобов'язань створює невизначеність у правовому регулюванні та ускладнює їхнє застосування на практиці.

Література

1. Капіца Ю.М. Захист прав на комерційну таємницю та ноу-хау в Україні у світлі імплементації Директиви (ЄС) 2016/943 та практики застосування. *Інформація і право*. № 4(39)/2021. С. 71-72. URL: <http://248788-Текст статті-571046-1-10-20211223-1.pdf>
2. Митник А., Мороз І. Комерційна таємниця як об'єкт права інтелектуальної власності. *Підприємство, господарство і право*. 2019. № 12. С. 45. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/index.php/archive-12-2019>
3. К. Ю. Редько, З. Е. Куніцька. Комерційна таємниця: особливості та проблеми нормативно-правового забезпечення в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 5. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/5_2021/36.pdf
4. Одовічена Я.А., Орловський О.Я. Комерційна таємниця. Як роботодавцю захистити свої секрети? *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. № 80. Том 1. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/297082/290020>
5. Ірина Стародуб. Угода про конфіденційність: хто підписує? *Юридична газета*. № 22. 24 листопада 2020. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/ugoda-pro-konfidenciynist-hto-pidpisue.html>
6. Юлія Габрук. Охорона конфіденційної інформації та комерційної таємниці: як? що? навіщо? *Юридична газета*. 02 лютого 2022. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/informaciyne-pravo-telekomunikaciyi/ohorona-konfidenciynoyi-informaciyi-ta-komerciynoyi-taemnici-yak-shcho-navishcho.html>
7. Рішення Ізяславського районного суду від 21.02.2024, справа № 675/1297/23. URL:

8. Узагальнення судової практики «Про практику застосування судами законодавства, що регулює матеріальну відповідальність працівників за шкоду, заподіяну роботодавцю» : Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 27.01.2016.
URL:iplex://ukr/doc?code=na001740-16.
9. Рішення Тростянецького районного судувід02.08.2021, справа № 588/34/21.
URL:iplex://sud/doc?regnum=98950924
10. Рішення Голосіївського районного суду від 21.09.2020, справа № 752/10754/20.URL:iplex://sud/doc?regnum=91691841
11. Ухвала Київського апеляційного суду від 10.03.2021, справа № 752/10754/20.URL:iplex://sud/doc?regnum=95561141
12. Постанова Київського апеляційного суду від 17 серпня 2022 року, справа № 761/15245/18. URL:iplex://sud/doc?regnum=105806313

Секція 5. Недобросовісна конкуренція у сфері інтелектуальної власності

УДК 346.546.1 ФАКТОРИ, ЩО МОЖУТЬ ОБУМОВЛЮВАТИ НЕДОБРОСОВІСНУ КОНКУРЕНЦІЮ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

О.Б. Бутнік-Сіверський

д.е.н., проф., завідувач кафедри економіки, обліку та фінансів Інституту післядипломної освіти Національного університету харчових технологій, головний науковий співробітник відділу промислової власності та комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності Національної академії правових наук України (м. Київ)

ORCID:0000-0003-2492-231X

FACTORS THAT MAY CAUSE UNFAIR COMPETITION IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION

O. B. Butnik-Siverskyi

Doctor of Economics, professor, head of the department of economics, accounting and finance of the Institute of Postgraduate Education of the National University of Food Technologies, chief researcher of the department of industrial property and commercialization of intellectual property objects of the Scientific and Research Institute of Intellectual Property of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine (Kyiv)

ORCID:0000-0003-2492-231X

***Анотація:** Розглянуто недобросовісну конкуренцію, причини її прояву, чинники, що зумовлюють її поширення, статистику видів справ у спорах щодо об'єктів інтелектуальної власності. Наведено фактори та їх види, що обумовлюють можливе зростання проявів недобросовісної конкуренції в умовах цифровізації та наведено приклад ринку е-комерції, який стає все більш і більш перенасиченим, що впливатиме на рівень контролю проявів недобросовісної конкуренції.*

Ключові слова: недобросовісна конкуренція, інтелектуальна власність, ринок e-комерції, фактори проявів.

***Abstract:** The author considers unfair competition, reasons for its manifestation, factors causing its spread, statistics of the types of cases in disputes regarding intellectual property objects. It is given factors and their types that determine the possible growth of manifestations of unfair competition in conditions of digitalization, and it is given an example of the e-commerce market, which is becoming more and more saturated, which will affect the level of control of manifestations of unfair competition.*

Keywords: unfair competition, intellectual property, e-commerce market, manifestation factors.

В ст1. Закону України «Про недобросовісну конкуренцію» зазначено, що «недобросовісною конкуренцією є будь-які дії у конкуренції, що суперечать торговим та іншим чесним звичаям у господарській діяльності» [1].

Дане поняття знаходить своє відображення і в п.1 ст. 32 ГК України [2], а в п.2 цієї статті зазначено, що віднесено до недобросовісної конкуренції – «неправомірне використання ділової репутації суб'єкта господарювання, створення перешкод суб'єктам господарювання у процесі конкуренції та досягнення неправомірних переваг у конкуренції, неправомірне збирання, розголошення та використання комерційної таємниці, а також інші дії, що кваліфікуються відповідно до частини першої цієї статті».

Як зазначають Богущька А. А. та Шевчук А. В., недобросовісна конкуренція, є антиподом конкуренції. Основною причиною появи недобросовісної конкуренції є саме прагнення підприємців досягти певних переваг у підприємницькій діяльності зі значно меншими витратами, ніж за умов добросовісної конкуренції. Це прагнення збагачення через людський фактор є рушійною силою для підприємців, тому вони вчиняють неправомірні дії. Проте, прагнення до перемоги в конкурентній боротьбі призводить до застосування нечесних та недобросовісних

методів конкурентної боротьби, або до формально правомірних, але недобросовісних дій, тобто, до зловживання правом [3]. Одночасно, Кулішенко В.С. виділяє чинники, що зумовлюють поширення недобросовісної конкуренції через те, що: не всі суб'єкти господарювання планують своє існування протягом тривалого часу, а тому не піклуються про створення чесної репутації і після вчинення недобросовісних дій припиняють свою діяльність; споживачі не отримують достатньої інформації про товари навіть після їхньої купівлі і використання; недостатність представлення корисної інформації про характеристику товарів на ринку; споживачі іноді не мають можливість довідатись про ціну і якість, запропоновані різними конкурентами [4, с. 650-651].

Зокрема, недобросовісна конкуренція на ринку об'єктів інтелектуальної власності має таку ж економічну і комерційну природу та має широке розповсюдження у вигляді піратської продукції, неліцензійних товарів, маркування логотипами інших виробників, використання без дозволу розпізнавальних знаків компанії та інше.

Спори за видами справ щодо захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності за 2019-2023 рр. можна бачити з наведеної табл.1 [5]

Таблиця 1.

Види справ у спорах щодо захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності за 2019-2023 рр.

Справи у спорах щодо захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності		2019	2020	2021	2022	2023	
		662	762	753	235	321	
у тому числі:	про права на винахід, корисну модель, промисловий зразок	140	57	48	26	39	
	про торговельну марку (знака для товарів і послуг)	40	100	113	50	78	
	з них:	щодо визнання торговельної марки добре відомою	10	24	33	10	6
		щодо комерційного найменування	24	31	59	22	25
		про права попереднього користування	1	9	4	6	10
		про авторські та суміжні права	299	505	523	133	164
з них:	щодо колективного управління майновими правами автора та суміжними правами	33	126	214	48	31	

Зазначене свідчить про різноманітність порушень майнових прав інтелектуальної власності та їх збільшення (незважаючи на їх зменшення у 2022 р. з початком широкомасштабної війни Росії проти незалежної України). Спори, пов'язані із захистом прав на об'єкти інтелектуальної власності, становлять приблизно 1 % від загальної кількості справ, розглянутих господарськими судами. Упродовж 2022 року на розгляд Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду надійшло 75 процесуальних звернень, які стосуються ІР-спорів (це на 63,4 % менше, ніж у 2021 році), апеляційні господарські суди розглянули 118 апеляційних скарг у цих спорах (на 63 % менше, ніж у 2021 році) [6].

В умовах сьогодення, загострюється потреба у дослідженні проблеми недобросовісної конкуренції в умовах трансформації економіки в цифрову економіку, цифровізація якої розглядається як насичення електронних і цифрових пристроїв, засобів, систем у фізичному світі та встановлення електронного комунікаційного обміну між ними, що фактично робить віртуальна та цілісна взаємодія фізичного, тобто створення кібер-фізичного простору. Для переважної більшості практиків і бізнесменів цифровізація – це механізм, який використовується для зміни загальної бізнес-моделі ведення бізнесу з метою отримання нових і покращених характеристик робочих місць, щоб отримати конкурентні переваги, створити додану вартість і підвищити ефективність існуючих бізнес-процесів [7, с.388].

З цифровізацією *інтелектуальної економіки* створюються нові, на наш погляд, придатні та невизначені умови для потайних дій, пов'язаних з недобросовісною конкуренцією, що потребує удосконалення захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності в людино-цифровому середовищі. Тому примушує науковців зосередитися на перспективних дослідженнях щодо компенсації недоліків та заходів для мінімізації загроз цифровізації економіки на

цьому напрямку. Це також вимагає якісного та своєчасного реагування, у тому числі і в питаннях адаптації законодавчого та регуляторного полів.

На наш погляд, до факторів, що обумовлюють можливе зростання проявів недобросовісної конкуренції в умовах цифровізації відноситься недосконалість та нерозвиненість бізнес-процесів у цифрових умовах господарювання, перехід до е-комерції та е-ділових відносин з використанням цифрових платформ та інше. До можливості зростання проявів недобросовісної конкуренції в умовах цифровізації, можна віднести інформацію про слабкі й сильні сторони розвитку інфраструктури цифрової економіки, основні можливості та загрози її подальшого розвитку, які виявлені за результатами SWOT-аналіз стану функціонування інфраструктури цифрової економіки в Україні. До слабких сторін (Weaknesses) віднесено: недостатній розвиток е-урядування; низька якість інституту законодавства; вартість інтернет-зв'язку; якість роботи державних інститутів: рівень підтримки державою розвитку ІТ сфери, особливо у сфері підприємницької діяльності; рівень розвитку телекомунікаційної інфраструктури; захист прав споживачів електронних послуг, інтернет-користувачів; сформована система оподаткування ІТ сфери; низький рівень збереження прав інтелектуальної власності: недостатній рівень доступності фінансових ресурсів для розвитку; значні диспропорції в розвитку цифрової інфраструктури в різних регіонах країни [8, с.28].

Одночасно, слід враховувати динаміку цифровізації економіки в Україні, незважаючи на недосконалість е-бізнесу та е-комерції, пошуку їх нових можливостей з врахуванням спроб і помилок на цьому напрямку діяльності.

Відомо, наприклад, щоб досягти успіху у сфері продажів в Інтернеті, потребує знаходити якнайкращі товари та навчитися продавати онлайн. В цілому, можна досягати успіху в кожній із цих цілей за допомогою правильно підібраних стратегій і інструментів. А щоб ефективно продавати продукти в Інтернеті, важливо розуміти поточний стан галузі е-комерції, включаючи нові тенденції та

рівень конкуренції. Зазначають, що останніми роками е-комерція пройшла період вибухового зростання. До того ж можна очікувати, що до 2024 року глобальні продажі е-комерції сягнуть 6,38 трлн доларів США. Декілька основних факторів, включаючи зростання популярності онлайн-покупок, розвиток технологій і вплив COVID-19, стимулюють це зростання [9].

Оскільки все більше компаній звертаються до е-комерції, ринок стає все більш і більш перенасиченим, що може впливати на рівень контролю до проявів недобросовісної конкуренції, а саме: до неправомірного використання ділової репутації суб'єктів господарювання (неправомірне (тобто без дозволу) використання чужих позначень, рекламних матеріалів, упаковки; неправомірне використання товару іншого виробника; копіювання зовнішнього вигляду виробу; порівняльна реклама); до неправомірного збирання, розголошення та використання відомостей, що є комерційною таємницею (добування протиправним способом зазначених відомостей, якщо це завдало чи могло завдати шкоди суб'єкту господарювання; до ознайомлення іншої особи без згоди особи, уповноваженої на те, з відомостями, що відповідно до закону становлять комерційну таємницю) та інше.

Підсумовуючи, зазначимо, що з цифровізацією інтелектуальної економіки створюються придатні та невизначені умови для протидії недобросовісній конкуренції, що потребує удосконалення захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності в людині цифровому середовищі.

Література

1. Про захист від недобросовісної конкуренції. Закон України № 236/96-ВР від 7 червня 1996 року. – редакція від 16.10.2020. – URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80#Text>

2. Господарський кодекс України Закон України № 436-IV від 16 січня 2003 року. – Редакція від 08.03.202. – URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.

3. Богуцька А. А. Шевчук А. В. Сутність недобросовісної конкуренції. Наукове мислення, 2024. - URL:<http://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/45-pyatnadtsyata-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-internet-konferentsiya/300-sutnist-nedobrosovisnoji-konkurentsiji>

4. Кулішенко В.С. Недобросовісна конкуренція як зловживання правом на конкуренцію/ В.С. Кулішенко // Актуальні проблеми держави і права. – 2004, №22. – С.650-555.

5. Державна судова адміністрація України. Веб-порталі судової влади України. Розділ «Судова статистика». – URL: www.court.gov.ua.

6. Розвиток української судової практики в IP-спорах проаналізувала суддя Верховного Суду Ірина Колос. – URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/presentation/news/1406403/>

7. Міняйленко І.В. Подкопова Д.Є. Цифровізація економіки як головний драйвер відновлення України. – URL:<https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PoltNTU/12391/1/75%20%D0%A2.1-389-390.pdf>

8. Котелевець Д.О. Аналіз перешкод розвитку інфраструктури цифрової економіки в Україні на основі SWOT-аналізу/Економіка та управління національним господарством. Випуск 79. 2023. С.25-29. – URL:http://bses.in.ua/journals/2023/79_2023/5.pdf

9. Електронна комерція та її основні виклики: як вашому бізнесу впоратися з кожним із них? -URL:<https://evergreens.com.ua/ua/articles/ecommerce-challenges.html>

УДК 519.8

ПОВЕДІНКА ОЛІГОПОЛІЙ ЦИФРОВИХ ПЛАТФОРМ

В.М.Горбачук

д.ф.-м.н., завідувач відділу інтелектуальних інформаційних технологій

Інституту кібернетики імені В.М.Глушкова НАН України (м. Київ)

ORCID-0000-0001-5619-6979

С.П.Осипенко

магістр, інженер-програміст відділу інтелектуальних інформаційних технологій

Інституту кібернетики імені В.М.Глушкова НАН України (м. Київ)

ORCID-0009-0001-4409-0541

Д.О.Рибачок

магістр, аспірант відділу інтелектуальних інформаційних технологій

Інституту кібернетики імені В.М.Глушкова НАН України (м. Київ)

ORCID 0009-0004-6244-6232

BEHAVIOR OF DIGITAL PLATFORM OLIGOPOLIES

V.V.Gorbachuk

DSc, Head of Intelligent Information Technology Department at
the V.M.Glushkov Institute of Cybernetics of the NAS of Ukraine (Kyiv)

ORCID-0000-0001-5619-6979

S.P.Osypenko

MSc, Software Engineer of the Intelligent Information Technology Department at
the V.M.Glushkov Institute of Cybernetics of the NAS of Ukraine (Kyiv)

ORCID-0009-0001-4409-0541

D.O.Rybachok

MSc, PhD Student of Intelligent Information Technology Department at
the V.M.Glushkov Institute of Cybernetics of the NAS of Ukraine (Kyiv)

ORCID 0009-0004-6244-6232

Анотація: *Замість великих очікувань від поточної технологічної революції з'являються побоювання надмірного впливу глобальних ТНК (techlash).*

Ключові слова: *ринкова влада, мережеві ефекти, фіксовані витрати.*

Annotation: *Instead of great expectations from the current technological revolution, there are fears of excessive influence of global TNCs (techlash).*

Keywords: *market power, network effects, fixed costs.*

Домінування технічних гігантів на ринках не означає потребу вибирати цілковите невтручання (laissez-faire) чи тотальне (популістське, охлократичне) втручання в ці ринки [1]. Застосовуючи наявні знання, достатньо розробляти бажані адаптації регулювань в цифрову еру (digital age) та передбачати їх наслідки за реальних змін (керованих реформ) [2].

Багато дослідників і політиків закликають приборкувати великі технологічні платформи, регулюючи їх як комунальні підприємства, розбиваючи їх на менші підприємства, використовуючи жорсткіший антимонопольний контроль, залучаючи їх до програм промислової політики з великих даних і ШІ [3, 4]. Згадані побоювання мають широке походження, бо громадяни стурбовані майбутнім робочих місць в еру ШІ та робототехніки, податковою оптимізацією глобальними платформами, загрозами для приватного життя, політичною владою великих платформ. Хоча традиційно регулювання розроблялися для Європи й Америки, сьогодні 45% з топ-20 провідних технологічних компаній світу розташовані у Китаї, що має інші інституції (виражену промислову політику, власність через суб'єкти господарювання зі змінними інтересами, політичні зв'язки державних підприємств, які можуть користатися втручанням міністерства під час розслідування чи вигравати за рахунок м'яких бюджетних обмежень) і потребує окремого дослідження.

Для всього світу характерні проблеми вимог ексклюзивності, фаворитизму власного бренду, даних як бар'єру для входу в ринок, превентивних злиттів.

Що стосується конфіденційності, то вона безпосередньо не суперечить політиці конкуренції. Платформи можуть свідомо чи несвідомо обмінюватися даними з політичними організаціями, кожна з яких прагне краще доносити інформацію до своїх цільових аудиторій. Оскільки такі платформи, як Google, Facebook, TikTok, є великими медіа-групами, то політиків може турбувати потенційна зміна їх висвітлення, коли вони торкатимуться інтересів певної платформи, особливо платформи з унікальними учасниками, які можуть швидше формувати погляди.

Відомі публікації з еволюції регулювання цифрової економіки – звіт Європейської комісії для ЄС [5], звіт Фурмана і подальший проміжний звіт Управління з питань конкуренції на ринку (Competition Market Authority) для Великобританії [6], звіт Стіглера для США [7]. Незважаючи на деякі відмінності, ці звіти об'єднані підходами індустріальної організації. Спільний підхід до спостережень за олігополією цифрових платформ полягає в тому, що зараз численні галузі зазнають суттєвої економії масштабу чи сфери, яка веде до сценаріїв монополізації та поширення ринкової влади. Постійні оператори користуються прямими мережевими зовнішніми ефектами (наприклад, одночасне приєднання до Facebook або Twitter дозволяє взаємодіяти через ці платформи) чи непрямими такими ефектами, подібними до міських зручностей (наприклад, учасник виграє, якщо більше інших учасників використовують пошукову систему, застосунок GPS-навігації (скажімо, Waze), службу доставки, підвищуючи якість загального споживання). Водночас конкуренція на ринку може обмежуватися існуванням великих фіксованих витрат для нового провайдера цифрових послуг. Наприклад, здійснювати подібні витрати на проектування якісного алгоритму веб-сканування (web crawling) та

індексування (необхідних для ефективної пошукової системи, придатної для отримання задовільних відповідей на різноманітні запити) в англomовному сегменті фактично можуть лише Google та Bing. Інші гравці можуть використовувати Google чи Bing згідно з домовленістю про синдикацію (syndication arrangement), причому Google виявляється занадто домінуючим.

Обмежена конкуренція, спричинена мережевими зовнішніми ефектами та фіксованими витратами, породжує великі націнки (markups) для домінантних гравців і відповідну готовність втрачати гроші протягом тривалого часу, щоб набути деякої перспективи майбутнього монопольного становища [8]. Тому платформам потрібні надійні джерела як безпосереднього фінансування (Amazon втрачала гроші протягом тривалого періоду часу, а Uber займалася дорогим рекрутингом водіїв через бонуси), так і опосередкованого фінансування (колись збиткові фірми сягають надзвичайно високих рівнів ринкової капіталізації). Будь-яка монополія завжди викликає занепокоєння високими цінами, низькими показниками інновацій, можливими зловживаннями домінуючим становищем проти потенційних конкурентів.

21 червня 2023 р. Офіс громадських справ (Office of Public Affairs) Федеральної торгової комісії (Federal Trade Commission, FTC) США повідомив про те, що FTC вживає заходів проти компанії Amazon.com, Inc. за її багаторічні зусилля реєстрування споживачів на свій (неявний) контракт Prime без їхньої згоди та саботування їхніх спроб скасувати цей контракт. Скарга викладає деталі умисної поведінки Amazon щодо неузгоджених реєстрацій такого контракту, а також фактичного обману споживачів шляхом свідомого ускладнення їхніх спроб скасувати цей контракт. Подана скарга звинувачує Amazon у свідомому введенні в оману мільйонів своїх споживачів, мимовільно реєструючи (підписуючи) їх на зазначений контракт. Наприклад, Amazon використовувала маніпулятивні, примусові чи оманливі конструкції інтерфейсу користувача, відомі як «темні шаблони» («dark patterns»), щоб обманом

змушувати користувачів реєструватися на контракт Prime з автоматичним оновленням.

Основна мета процесу Amazon скасування Prime полягала не в тому, щоб дозволяти абонентам скасовувати їхні контракти, а в тому, щоб зупиняти подібний процес. Керівництво Amazon сповільнювало чи відхиляло зміни, які могли сприяти цьому процесу, бо такі зміни були не вигідними для Amazon. Голова FTC Ліна Хан (доктор права Єльського університету) заявила, що Amazon обманювала і заманювала людей на (автоматично) повторювані підписки без їхньої згоди, не лише вводячи в оману користувачів, але й стягуючи з них значні гроші. Голова FTC зазначила, що ця маніпулятивна тактика шкодить як споживачам, так і законотворчим компаніям. FTC заявила, що продовжуватиме енергійно захищати співвітчизників від «темних шаблонів» та інших недобросовісних чи оманливих практик на цифрових ринках. Незважаючи на істотні редагування оприлюдненої скарги FTC, FTC повідомила судовим інстанціям, що не вважає потребу постійної секретності переконливою. Ця скарга містить низку звинувачень, пов'язаних з рішенням Amazon не вносити зміни, які запобігають неузгодженому реєструванню на Prime, та з труднощами, з якими зіштовхуються споживачі при їхніх спробах скасувати підписку на послугу Prime.

Серед іншого, скарга звинувачує Amazon у використанні так званих «темних шаблонів», щоб змушувати споживачів реєструватися на Prime без їхньої згоди, порушуючи Закон про FTC (FTC Act) від 1914 р. та Закон про відновлення довіри онлайн-користувачів (Restore Online Shoppers' Confidence Act) від 2010 р. Під час процесу онлайн-розрахунків на Amazon споживачі стикалися з численними можливостями підписатися на Amazon Prime за 14.99 дол. на місяць. У багатьох випадках споживачам було важче знаходити опцію купувати товари на Amazon без підписки на Prime. У деяких випадках клавіша, яка надається споживачеві для завершення його транзакції, не вказувала чітко,

що при виборі відповідної опції цей споживач також погоджується приєднатися до Prime на умовах повторюваної підписки. FTC звинувачує Amazon у встановленні процесу скасування підписки, спроектованому так, щоб стримувати споживачів від успішного завершення цього процесу. Попередні звіти про цей процес у засобах масової інформації зазначали, що компанія Amazon використовувала термін «Іліада» для опису процесу, а цей термін вказує на однойменну епічну поему Гомера. Згідно зі скаргою, споживачі, які намагалися скасувати контракт Prime, стикалися з багатьма кроками, щоб фактично виконати завдання скасування контракту. Споживачі мали спочатку відшукати потік скасування, причому Amazon ускладнив відповідний процес пошуку. Після того, як споживач відшукав потік скасування, споживача перенаправляли на багато сторінок, які представляли кілька пропозицій продовжувати підписку за зниженою ціною, просто вимикати функцію автоматичного поновлення, приймати рішення про не скасування контракту. Лише після перегляду цих сторінок споживач міг остаточно скасувати послугу.

Серед зловживань домінуючим становищем присутні питання власності, зокрема власності на інформацію та інтелектуальної власності. Оскільки технологічні ТНК працюють зі спільними для різних держав ресурсами (дані, сервери, об'єкти інтелектуальної власності, ланцюги постачання, логістика тощо), то за відсутності наднаціонального регулятора постають питання про контроль належної норми прибутку, розподіл внесків до неї серед самостійних юрисдикцій (у деяких юрисдикціях комунальні сервіси належать дочірнім підприємствам ТНК), взаємодію регуляторів від різних юрисдикцій.

Література

1. Горбачук В.М. Постіндустріальна організація державних замовлень у розвитку AUTODIN, ARPANET, PRNET, NSFNET та Інтернету. *Вісник Одеського національного університету. Економіка*. 2016. Т. 21. Вип. 8. С. 116–

122.

2. Gorbachuk V., Gavrilenko S., Golotsukov G., Nikolenko D. To digital technologies of patent processing for development of critical products. *Information and Digital Technologies 2021* (June 22–24, 2021, Zilina, Slovakia), 2021. P. 137–147.

3. Philippon T. *The Great Reversal: How America Gave Up on Free Markets*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2019. 368 p.

4. Posner E., Weyl G. *Radical Markets: Uprooting Capitalism and Democracy for a Just Society*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 2018. 368 p.

5. Crémer J., de Montjoye Y.A., Schweitzer H. *Competition policy for the digital era*. Brussels, Belgium: Directorate-General for Competition; European Commission 2019. 127 p.

6. Coyle D., Fletcher A., Furman J., Marsden P., McAuley D. *Unlocking digital competition. Report*. London, UK: Digital Competition Expert Panel, 2019. 140 p.

7. Morton S.F., Bouvier P., Ezrachi A., Jullien B., Katz R., Kimmelman G., Melamed A.D., Morgenstern J. *Committee for the Study of Digital Platforms. Market Structure and Antitrust Subcommittee. Report*. Chicago, IL: George J. Stigler Center for the Study of the Economy and the State; The University of Chicago Booth School of Business, 2019. 99 p.

8. Горбачук В.М. *Фінансові методи*. Київ: Альтерпрес, 2002. 175 с.

УДК 330.47:004

ТОРГОВЕЛЬНА МАРКА І ДЕРЖАВНИЙ ГЕРБ УКРАЇНИ: ЩО ДОЗВОЛЕНО – ЗОБРАЖЕННЯ ЧИ ІМІТАЦІЯ?

Г.О.Андрощук

канд. екон. наук, доцент, головний науковий співробітник НДІ
інтелектуальної власності НАПрН України, ORCID: 0000-0003-0781-9740

***Анотація.** Проаналізовано міжнародну та національну нормативно-правову базу щодо охорони державної символіки, зокрема їх використання у складі торговельної марки, показані приклади неправомірного використання. Критикується новий підхід відомства інтелектуальної власності щодо включення до торговельних марок зображення, що імітує малий Державний герб України. Робиться висновок, що Ст. 6ter Паризької конвенції, як абсолютна підстава для відмови, прямо зобов'язує визнавати недійсною реєстрацію та забороняти шляхом відповідних заходів використання без дозволу компетентних органів як товарних знаків чи як елементів цих знаків гербів. Ст. 65 Конституції встановлює, що шанування державних символів є обов'язком громадян України*

***Ключові слова:** торговельна марка, недобросовісна конкуренція, державна символіка, державний герб України, правова охорона*

TRADEMARK AND STATE COAT OF UKRAINE: WHAT IS ALLOWED – IMAGE OR IMITATION?

H. O. Androshchuk

PhD of Economic Sciences, Associate Professor, Chief Researcher, Scientific Research Institute of Intellectual Property of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, ORCID: 0000-0003-0781-9740

***Abstract.** The international and national normative-legal framework for the protection of state symbols, in particular their use as part of a trademark, is analyzed, and examples of illegal use are shown. The new approach of the Department of Intellectual Property regarding the inclusion in trademarks of an image imitating the small State Coat of Arms of Ukraine is being criticized. It is concluded that Art. 6ter of the Paris Convention, as an absolute ground for refusal, expressly obliges to invalidate the registration and prohibit, through appropriate measures, the use without the permission of the competent authorities as trademarks*

or as elements of these emblems. Art. 65 of the Constitution establishes that honoring state symbols is the duty of Ukrainian citizens

Keywords: *trademark, unfair competition, state symbols, state coat of arms of Ukraine, legal protection*

Відповідно до Ст. 20 Конституції України Державними символами України є: Державний Прапор України, **Державний Герб України** і Державний Гімн України. Державна символіка відображує традиційну українську символіку, що формувалася протягом тисячоліть і належить до найбагатших та найзмістовніших символічних систем людства. Ключем до її розуміння є чільний її символ, відомий як «Тризуб». Характерними ознаками державних символів є те, що вони: виражають національний менталітет, національні ідеї політичного чи історичного змісту та **мають загальнообов'язковий характер**. До державних символів, як до офіційних знаків держави, символів її суверенітету громадяни та й державні установи і правоохоронні органи часто ставляться недбало й неповажно, оскільки не знають порядок їх використання та захисту. Водночас, **міжнародне право** [1,с.57-58]. та **національний законодавець встановили захисні норми, що передбачають порядок використання та відповідальність за неправомірне використання державних символів**. Державна символіка має на меті формувати громадянську гідність, повагу до державних символів, патріотичні почуття та впевненість у майбутньому своєї держави.

Останнім часом збільшилася кількість випадків неправомірного застосування державної символіки, імітації або спотворення зображень Державного герба України у побуті та в комерційних цілях. Спокуса використовувати у складі торговельної марки символ національного характеру або його імітацію приваблює, оскільки такий знак може ефективно «заманювати» потенційних споживачів і, паразитуючи на чужій репутації, збільшувати доходи правовласника. Такі дії підпадають під ознаки недобросовісної конкуренції відповідно до статті. 4 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції». Розглянемо існуючу нормативно-

правову базу у цій сфері. Верховна Рада України 19 лютого 1992 р. своєю Постановою Про Державний герб України N 2137-XII затвердила тризуб як малий герб України, вважаючи його головним елементом великого герба України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, N 40, ст.592). Ним став золотий Тризуб на синьому щиті – національний символ українців часів визвольних змагань ХХ ст. У згаданій постанові визначено, що зображення Державного герба України поміщується на печатках органів державної влади і державного управління, грошових знаках та знаках поштової оплати, службових посвідченнях, штампах, бланках державних установ з обов'язковим додержанням пропорцій зображення герба, затвердженого пунктом 1 цієї Постанови.. Документ має додаток (2137а-12), в якому міститься кольорове, чорно-біле та схематичне зображення герба із вказаними пропорціями щита і тризуба. Конституція України, прийнята 28 червня 1996 р., у Ст. 20 проголосила Тризуб головним елементом Великого Державного Герб України. Тризуб визначено як знак княжої держави Володимира Великого і малий Державний Герб України. Питання використання малого Державного герба (як елемента, що не охороняється) в торговельній марці законодавчо врегульовано. Згідно п. 1 ст. 6 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» **не можуть одержати правову охорону позначення, які зображують або імітують: державні герби.**

Такі позначення можуть бути включені до ознаки як елементи, що не охороняються, якщо на це є згода відповідного компетентного органу. Зауважимо, що дозвіл дається на використання зображення малого Державного герба України, як елемента, що не охороняється, а не на його імітацію. Імітація заборонена. Адже існує ризик того, що державну символіку буде дискредитовано внаслідок її неетичного використання. Таких випадків у моїй практиці було чимало. Ця вимога, як абсолютна підстава для відмови, впливає із норм міжнародного права – Ст. 6 тер Паризької конвенції з охорони промислової власності, членом якої з 1991 року є Україна. Наведемо зміст цієї норми: **Стаття 6тер [Знаки: заборони, що**

стосуються державних гербів, офіційних клейм контролю та емблем міжурядових організацій]

(1) (a) Країни Союзу домовляються відхилити чи визнавати недійсною реєстрацію та забороняти шляхом відповідних заходів використання без дозволу компетентних органів як товарних знаків чи як елементів цих знаків гербів, прапорів та інших державних емблем країн Союзу, впроваджених ними офіційних знаків і клейм контролю й гарантії, а також будь-яке наслідування цьому з точки зору геральдики.

Автор коментаря до Паризької конвенції з охорони промислової власності Г. Боденгаузен, коментуючи зміст Ст. 6ter, роз'яснює: «д) Зазначена стаття скерована на те, щоб не допустити реєстрацію та використання товарних знаків, дещо подібних до *державних гербів*. Оскільки у статті є слово «інші», вираз «державні емблеми» включає *герби і прапори* даної держави. Зміст цієї статті в тому, що така реєстрація або використання порушує право кожної держави контролювати використання символів її суверенітету і, до того, може ввести в оману споживача щодо питання *походження продукції, що має такі знаки*» [2]. Такої ж думки дотримуються науковці - експерти Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Мініюсту України: «Причиною такої заборони є те, що недозволене використання державної символіки є посяганням на суверенні права відповідної держави. Крім того, таке використання державного символу особою, яка не має до нього відношення, може ввести споживача в оману щодо походження товарів, для яких він використовується. При цьому слід звернути увагу, що згідно зі згаданою ст. 6ter(1)(a) Паризької конвенції, **заборона реєстрації розповсюджується також на будь-яку імітацію державних символів «з точки зору геральдики»** [3,с.37].

Попри відсутність в Україні спеціальних законів про державні символи, окремі положення щодо порядку їх використання та захисту закріплені в інших нормативно-правових актах. Так, у п. 2 ч.1 ст.434 Цивільного кодексу зазначено, що державні символи України не є об'єктами

авторського права. Згідно з абз. 6 ч.1 ст.8 Закону «Про рекламу» **забороняється використовувати або імітувати зображення Державного Герба, Державного Прапора, звучання Державного Гімну, крім випадків, передбачених законами у сфері інтелектуальної власності.** Одним з елементів порядку використання державних символів є нова редакція ст.18 Закону України «Про громадські об'єднання», у частині 2 якої **встановлюються заборони відтворювати державні символи України, а також державні герби, прапори або офіційні назви інших держав в символіці громадського об'єднання.** Водночас використання зображення малого Державного герба України широко поширено в емблематиці громадських формувань, перш за все, козацьких організацій. Його поміщують на транспортних засобах, одязі та аксесуарах, харчових продуктах, ювелірних виробах тощо. Хоча у част. 2 ст. 18 Закону України «Про громадські об'єднання» чітко сказано, що **символіка громадського об'єднання не повинна відтворювати: 1) державні символи України, їх імітацію можна побачити у Реєстрі символік громадських формувань.**

Працюючи в Комісії Верховної Ради України з питань науки та народної освіти, мною було підготовлено Постанову Президії Верховної Ради України "Про визначення компетентного органу для погодження питань правової охорони знаків для товарів і послуг" від 22 травня 1995 р. N 296/95-ПВ. Згідно Постанови було запропоновано Кабінету Міністрів України, відповідно до статті 6 Закону України "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг" ([3689-12](#)) визначити компетентний орган. **Постановою Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 1995 р. N 846 (846-95-п) була утворена Міжвідомча комісія щодо погодження питань правової охорони знаків для товарів і послуг, затверджено Положення про комісію та її склад. Основним завданням Комісії був розгляд клопотань заявників про внесення до знаків для товарів і послуг позначень, що зображують елементи державних символів України, офіційну назву держави.** Автор цієї статті декілька років був заступником голови міжвідомчої Комісії. Довелось розглядати багато звернень, навіть роз'яснювати Укрпатенту про необхідність надання дозволу на використання

малого Державного Герба України в торговельній марці Національного олімпійського комітету. Згодом Постановою Кабінету Міністрів України від 29 січня 2003 р. N 142 Про ліквідацію деяких консультативних, дорадчих та інших органів, утворених Кабінетом Міністрів України, і визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України вищезгадана Комісія була ліквідована. До внесення 20 липня 2020 р. змін до частини першої ст. 6 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», в якій було унормовано повноваження НОІВ щодо «... надання дозволу на використання в торговельній марці офіційної назви та міжнародного літерного коду держави Україна», у чинному законодавстві існувала прогалина щодо визначення суб'єктності органу, який мав право надавати відповідні дозволи, або ж «компетентного органу». Тому дещо несподіваним і дивним для мене стало нове трактування положень **щодо використання імітації малого Державного герба**, викладене нещодавно заступниками керівників двох відомств, подане у ЗМІ [4]: Ухвалений законопроект №6464 усуває прогалину в законодавстві, що стосується **включення до торговельних марок імітації малого державного герба України**. Про одну з новацій проголосованого парламентом документу розповів Владислав Білоцький, заступник директора ІР офісу. За його словами, законопроект, крім іншого, визначає: компетентним органом, який **надає дозвіл про включення до торговельних марок зображення, що імітує малий Державний герб України**, буде колегіальний орган, утворений НОІВ. «Оскільки законопроект №6464 усунув відповідну прогалину у законодавстві, що існувала багато років (не було прогалини, Ст. 6 *ter* Паризької конвенція діє і Україна повинна виконувати її норми!Г.А.), ІР офіс починає напрацьовувати внутрішні документи, які врегулюють процедуру надання дозволів на **використання імітації зображення малого Державного герба України в торговельних марках**. Наданням відповідних дозволів буде займатись відповідна Комісія ІР офісу, так само як і питаннями включення назви держави Україна, Ukraine та скорочених аббревіатур UA.

Плануємо, запустити її протягом 2-3-х місяців», — пояснює Владислав Білоцький. Читаємо інформацію Укрінформу та прес-служби Мінекономіки. «Відповідний наказ №19944, який урегульовує процес отримання відповідних дозволів, Міністерство економіки України ухвалило 27 лютого 2024 р. Цей наказ створює правові умови для діяльності Комісії з надання дозволу на використання в торговельній марці офіційної назви та міжнародного літерного коду держави Україна або на включення до зображення торговельної марки **імітації малого Державного Герба України**. Діяльність Комісії сприятиме захисту національної символіки та забезпеченню відповідності використання офіційних символів держави в комерційних цілях». **Про яке сприяння захисту національної символіки може іти мова коли комісія буде дозволяти використовувати з комерційною метою імітацію малого Державного Герба України?** Читаємо далі: «Міністерство продовжує роботу з удосконалення нормативно-правового регулювання функціонування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні. Новелою наказу стало те, що не тільки громадяни, але і юридичні особи, створені в установленому законодавством України порядку, зможуть тепер реалізувати своє право на використання в торговельних марках офіційної назви та міжнародного літерного коду держави Україна та/або на включення до зображення торговельної марки імітації малого Державного Герба України», - зазначив заступник міністра економіки України Віталій Кіндратів. Він наголосив, що **вперше заявники мають можливість отримати дозвіл на включення до зображення торговельної марки імітації малого Державного Герба України**, звернувшись до цієї Комісії. [5]. Отже, тепер вимога норми міжнародного права - Ст. 6 ter Паризької конвенції *відхиляти чи визнавати недійсною реєстрацію та забороняти шляхом відповідних заходів використання без дозволу компетентних органів як товарних знаків чи як елементів цих знаків гербів* нам не указ? Її можна не виконувати? В новому Положенні зазначено, що дозвіл на включення до зображення торговельної марки імітації малого Державного Герба України надається за умови, що це не

суперечитиме публічному порядку і загальноновизнаним принципам моралі, та за наявності відповідних факторів. Знаки, як відомо, бувають зареєстровані та не зареєстровані. Так, Указом Президента України Про символіку Державного бюро розслідувань від 19 травня 2019 р. №292/2019 затверджено його символіку. В документі зазначено: Місія Державного бюро розслідувань розкривається у символіці. **Знак являє собою переосмислення Державного Герба України – тризуба – у поєднанні з щитом та мечем.** Щит символізує захист прав і свобод людини. Меч – символ невідворотності покарання та одночасно знаряддя для встановлення справедливості. **Якщо кожний державний орган почне переосмислювати Державний герб України, то можна далеко зайти.** Саме імітацією малого Державного Герба України є також символіка Вищого антикорупційного суду України, Української академії наук, Української асоціації футболу, Державного космічного агентства України, Національної асоціації адвокатів України.

Досить цікавим і несподіваним є судове рішення у справі щодо реєстрації знаків для товарів і послуг Національної асоціації адвокатів Україна (НААУ). У 2013 році НААУ подала на реєстрацію такі позначення за заявками:

№ м 2013 17445 , № м 2013 17457

№ м 2013 17447 , № м 2013 17446 .

На стадії реєстрації з'ясувалося, що згода «компетентного органу» відсутня. Відповідно, Укрпатентом були прийняті рішення про відмову у реєстрації по всіх заявкам. У запереченнях НААУ, як додатковий аргумент на користь реєстрації знака, було вказано, що **діяльність НААУ спрямована на захист та представництво прав та свобод адвокатів, громадян України, тобто діяльність чітко пов'язана з Україною.** Справа пройшла всі інстанції: Окружний адміністративний суд м. Києва (27 липня 2016 р.), Київський

апеляцій суд (29 вересня 2016 р.). Крапку у спорі 10 січня 2019 р. поставив Верховний Суд, зазначивши що «неприйняття Кабінетом Міністрів України тимчасового порядку використання Державного герба України, не створення відповідного компетентного органу з покладенням на нього відповідних функцій **унеможлиблює виникнення у заявника обов'язку дотримання правових положень щодо отримання згоди у такого компетентного органу на використання науково-практичних позначень, які зображують або імітують державні герби**».[6-8]. Питається, а що норми міжнародного права - Статті 6 ter Паризької конвенції, як абсолютної підстави для відмови, що прямо зобов'язує *визнавати недійсною реєстрацію та забороняти шляхом відповідних заходів використання без дозволу компетентних органів як товарних знаків чи як елементів цих знаків гербів недостатньо?* Крім того Ст. 65 Конституції встановлює, що захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, **шанування її державних символів є обов'язком громадян України**. Не всі з порушників подавали заявки на реєстрацію своєї символіки як знаків для товарів і послуг. Тому продовжують і далі їх використовувати. Протидіяти таким порушенням має Антимонопольний комітет України, але він, на жаль, цього не робить.

Висновки. Державні символи виражають національний менталітет, національні ідеї політичного чи історичного змісту та мають загальнообов'язковий характер. Міжнародне право та національний законодавець встановили захисні норми, котрі передбачають порядок використання та відповідальність за неправомірне використання державних символів. Ст. 6ter Паризької конвенції, як абсолютна підстава для відмови, прямо зобов'язує *визнавати недійсною реєстрацію та забороняти шляхом відповідних заходів використання без дозволу компетентних органів як товарних знаків чи як елементів цих знаків гербів*. Вона має застосовуватись до всіх держав – учасниць Паризької конвенції, а також членів СОТ, незалежно від того, чи є вони учасниками Паризької конвенції чи ні, в силу ст. 2.1 Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності. До того ж Ст.

65 Конституції встановлює, що захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, шанування її державних символів є обов'язком громадян України.

Література

1. Андрощук Г.О. Міжнародна система охорони інтелектуальної власності: організаційно-правові засади: монографія / Г. О. Андрощук, Л. І. Работягова. К.: Інтерсервіс, 2017. 125 с.
2. Боденгаузен Г. Паризька конвенція з охорони промислової власності :коментар / пер. з англ., передм. та наук. ред. Г. О. Андрощука. Київ :Парламентське видавництво, 2018. 264 с.
3. Федоренко В.Л., Фоя О.А., Чабанець Т.М. Зображення чи імітація торговельною маркою Державного Герба України та інших гербів: поняття, об'єкти і їх ознаки, питання, стадії експертного дослідження та їх зміст. Експерт: Парадигми юридичних наук і державного управління. № 4 (16) – серпень 2021.- С.25-46. URL: https://intellect.org.ua/wp-content/uploads/2021/09/ekspert_4_16_2021_final.pdf
4. Тризуб і торговельні марки: використання імітації малого Державного герба України. URL: <https://nipo.gov.ua/tryzub-i-torhovelni-marky/>
5. Українські підприємці зможуть офіційно використовувати у своїх торговельних марках назву держави та герб. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3834428-ukrainski-pidpriemci-zmozut-vikoristovuvati-u-svoih-torgovelnih-markah-nazvu-derzavi-ta-gerb.html>
6. Національна асоціація адвокатів України виграла суд у Укрпатенту по реєстрації свого знака. URL: <https://craneip.com/uk/natsionalna-asotsiatsiya-advokativ-ukrayini-vigrala-sud-u-ukrpatentu-po-reyestratsiyi-svogo-znaka/>
7. Сергій Барбашин Торговельна марка з «державною символікою»: можна чи ні. URL: <https://unba.org.ua/publications/print/4543-torgovel-na-marka-z-derzhavnoyu-simvolikoyu-mozhna-chi-ni.html>

8. Верховний суд дозволив реєстрацію знаку

НААУ.URL:<https://unba.org.ua/news/4068-verhovnij-sud-dozvoliv-reestraciju-znaku-naau.html>

УДК 339.5

МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОТИДІЇ КОНТРАФАКТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

В. С. Дяченко

к.е.н., доцент кафедри кібербезпеки, ІТ та економіки
Київського університету інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія» (м. Київ).

ORCID-0000-0002-0055-9256

Н. П. Дяченко

к.н.держ.упр., доцент кафедри кібербезпеки, ІТ та економіки
Київського університету інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія» (м. Київ).

ORCID-0000-0002-4306-7665

MECHANISMS ENSURING OF THE EFFICIENCY OF THE COMBATING OF THE COUNTERFEITING ACTIVITIES

V. S. Diachenko

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Cybersecurity,
IT and Economics, Kyiv University of Intellectual Property and Law, National
University "Odesa Law Academy" (Kyiv).

ORCID-0000-0002-0055-9256

N. P. Diachenko

Candidate of Sciences in Public Administration, Associate Professor of the
Department of Cybersecurity, IT and Economics, Kyiv University of Intellectual
Property and Law, National University "Odesa Law Academy" (Kyiv).

ORCID-0000-0002-4306-7665

Анотація: Досліджено, що контрафактна діяльність, маючи глобальний характер, присутня у всіх країнах та є загальносвітовою проблемою. Виявлено,

що частка торгівлі контрафактною продукцією складає близько 3,3 % загальних обсягів світової торгівлі. Ідентифіковано наслідки перебування в обігу контрафактної продукції, серед яких загроза формуванню засад сталого економічного державного розвитку, криміналізація товарного ринку та ін. Наголошено, що з метою комплексного захисту бізнес середовища від контрафактної продукції необхідно системно здійснювати моніторинг потенційної контрафактної діяльності, ретельно систематизувати докази для ініціювання процесуальних дій, здійснювати реєстрацію торговельних марок та інших об'єктів інтелектуальної власності в митних органах.

Ключові слова: об'єкти права інтелектуальної власності, контрафактна діяльність, контрафактна продукція.

Abstract: *It has been investigated that counterfeit activity, having a global character, is present in all countries and is a worldwide problem. It was found that the share of trade in counterfeit products is about 3.3% of the total volume of world trade. The consequences of counterfeit products being in circulation have been identified, including a threat to the formation of the foundations of sustainable economic state development, criminalization of the commodity market, etc. It was emphasized that in order to comprehensively protect the business environment from counterfeit products, it is necessary to systematically monitor potential counterfeit activity, carefully systematize evidence for initiating procedural actions, and register trademarks and other intellectual property objects with customs authorities.*

Keywords: objects of the intellectual property rights, counterfeit activity, counterfeit products.

Контрафактна діяльність, маючи глобальний характер, присутня у всіх країнах та є загальносвітовою проблемою, адже частка торгівлі контрафактною продукцією складає близько 3,3 % загальних обсягів світової торгівлі, зокрема, у 2019 році контрафактна продукція становила 6 % загального обсягу імпорту ЄС, спричинивши втрату 670 тис. робочих місць та 15 млрд євро податкових

надходжень [1]. Контрафактна діяльність є передумовою формування глобальних соціально-економічних ризиків, загрожуючи діяльності відповідального бізнесу (який сплачує податки), створюючи ризики економікам держав та добробуту громадян.

Серед наслідків перебування в обігу контрафактної продукції варто виокремити:

- загрозу формуванню засад сталого економічного державного розвитку;
- криміналізацію товарного ринку;
- нівелювання стимулів відповідального бізнесу до інноваційної діяльності;
- загрозу здоров'ю громадян, адже контрафактна продукція наявна й у сфері харчування та фармакології;
- загрозу безпеці споживачів, адже контрафактними товарами не проходять перевірку на відповідність якості, що, у свою чергу, обумовлює можливість негативних наслідків при їх використанні для здоров'я чи безпеки користувачів;
- завдання шкоди комерційній цінності певного бренду шляхом знецінення його оригінальних властивостей у споживачів;
- погіршення якості, оскільки контрафактні товари, як правило, не мають такої якості, як оригінальна продукція тощо.

Самевтрата прибутку правовласником від обігу на товарному ринку контрафактної продукції обумовлює потребу активізації зусиль правовласників щодо зміцнення правової охорони об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема шляхом виявлення та вилучення контрафактної продукції в роздрібних точках продажу; виявлення та знешкодження майстерень виготовлення контрафактної продукції чи її складників; ідентифікації логістичних маршрутів та вилучення контрафактної продукції під час її транспортування до точок збуту; здійснення моніторингу онлайн-пропозицій чи реклами контрафактної продукції тощо.

Серед напрямів інтенсифікації діяльності правовласників щодо зміцнення правової охорони об'єктів права інтелектуальної власності варто наголосити на:

- потребі системної співпраці з урядом[2], зокрема шляхом виявлення, розслідування, здійснення експертизи та вилучення контрафактної продукції;

- більш активному співробітництві з представниками сфери роздрібної торгівлі з метою вмотивування їх до реалізації виключно оригінальної продукції;

- активізації співпраці злогістичними фірмами (веб-сайтами, платформи, порталами, платіжними системами, перевізниками тощо) [3], адже взаємопов'язаність посередницьких каналів роблять їх привабливими для транспортування контрафактної продукції;

- необхідності активізації інвестування в розробку технічних рішень, які б могли зробити оригінальну продукцію економічно не вигідною для контрафактного виробництва та складнішою для копіювання.

Підсумовуючи викладене, стає зрозумілим, що позиція правовласника у контексті антиконтрафактної діяльності має бути провідною та проактивною. Адже саме від його дій чи бездіяльності, щодо охорони та захисту власних прав ІВ, залежить обсяг контрафактної продукції під його брендами на ринку.

Окрему нішу на ринку контрафактної продукції займають підроблені алкогольні напої, зокрема:

- системна заправка використаних пляшок та постачання їх у бари та ресторани;

- повторна заправка використаних пляшок елітних напоїв та постачання їх у роздрібну мережу;

- промислові та транснаціональні об'єднання злочинного характеру, для яких виготовлення контрафактних алкогольних напоїв є одним з напрямів, зокрема –

- відмивання грошей;

– постачальники пляшок, етикеток, ковпачків, ароматизаторів та товарів за зовнішнім виглядом схожих на оригінальну алкогольну продукцію.

Така діяльність має тенденцію до зростання, а відтак, зростають й негативні наслідки, серед яких:

– ризик для здоров'я споживачів, адже в підроблених алкогольних напоях зазвичай використовують замінники етанолу;

– фінансове зростання криміногенних угруповань, що сприяє посиленню їх руйнівного соціально-економічного впливу.

– нівелювання стимулів до інноваційної діяльності та інвестування, а відтак, виступає гальмуючим чинником довгострокового економічного зростання;

– недоотримання бюджетних коштів.

З метою комплексного захисту бізнес середовища від контрафактної продукції необхідно:

– системно здійснювати моніторинг потенційної контрафактної діяльності;

– ретельно систематизувати докази для ініціювання процесуальних дій;

– підтримувати дієві комунікаційні зв'язки з адміністраціями маркетплейсів, власниками веб-сайтів та іншими представниками з метою видалення контрафактної продукції та блокування механізмів її розповсюдження;

– з метою запобігання ввезення контрафактної продукції в Україну здійснювати реєстрацію торговельних марок та інших об'єктів інтелектуальної власності в митних органах тощо

Захист від розповсюдження контрафактної продукції є підґрунтям для формування довіри споживачів, зростання прибутковості підприємницької діяльності, а відтак, забезпечить сталий економічний розвиток держави.

Література

1. Дослідження щодо контрафакту. Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій. 01.04.2024.

URL: <https://nipo.gov.ua/opytuvannia-kontrafaktni-tovary/> (дата звернення: 17.04.2024).

2. Дяченко В. С., Дяченко Н. П. Публічний digital-маркетинг як елемент державної інформаційної політики. Наукові перспективи. 2024. № 2 (44).С.245-254. DOI:10.52058/2708-7530-2024-2(44)-245-254(дата звернення: 17.04.2024).

3. Дяченко В. С., Дяченко Н. П. Особливості державної політики щодо забезпечення права інтелектуальної власності у сфері цифрових технологій. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2024. №2. DOI: 10.32702/2307-2156.2024.2.17(дата звернення: 17.04.2024).

УДК 330.3:347.776

**ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ КОНЦЕПЦІЄЮ СТАЛОГО РОЗВИТКУ,
НЕДОБРОСОВІСНОЮ КОНКУРЕНЦІЄЮ ТА ЗАХИСТОМ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ**

І.П. Волинець

д-р філософії в галузі права, ст. наук. співробітник Науково-дослідного
інституту інтелектуальної власності Національної академії правових наук

України (м. Київ)

ORCID: 0000-0002-2029-2165

**INTERCONNECTION BETWEEN THE CONCEPT OF SUSTAINABLE
DEVELOPMENT, UNFAIR COMPETITION, AND INTELLECTUAL
PROPERTY PROTECTION: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES**

I.P. Volynets

Ph.D., Senior Researcher of the Intellectual Property Scientific Research Institute of
National Academy of Legal Sciences of Ukraine (Kyiv)

ORCID: 0000-0002-2029-2165

***Анотація:** Проаналізовано актуальні питання сталого розвитку в контексті захисту інтелектуальної власності, доступу до технологій та протидії недобросовісній конкуренції. Висвітлено вплив цих факторів на розвиток фармацевтичної галузі, зосереджуючись на патентних суперечках та недобросовісних механізмах, таких як патентна ув'язка, які перешкоджають конкуренції та обмежують доступ до генеричних лікарських засобів. Вказано про важливість збалансованого підходу до захисту патентних прав та доступу до лікарських засобів.*

Ключові слова: сталий розвиток, недобросовісна конкуренція, захист інтелектуальної власності, фармацевтична галузь, лікарські засоби

***Annotation:** Current issues of sustainable development in the context of intellectual property protection, access to technologies and countering unfair competition are analyzed. The impact of these factors on the development of the pharmaceutical industry is highlighted, focusing on patent disputes and unfair mechanisms, such as patent tying, which hinder competition and limit access to generic medicines. The importance of a balanced approach to the protection of patent rights and access to medicines is indicated.*

***Keywords:** sustainable development, unfair competition, intellectual property protection, pharmaceutical industry, medicines*

Останніми роками суспільство переживало пандемію COVID-19, а тепер – війну в Україні та безліч трагедій. Ці проблеми є частиною більш широкого виклику сталого розвитку, з яким стикається людство. Так, в 1987 році у Доповіді ООН, підготовленій Комісією Брундтланд, вперше сформовано поняття сталого розвитку як процесу, що відповідає «потребам поточного покоління, не ущемлюючи можливості майбутніх поколінь задовольняти свої потреби»[1]. Такий підхід вимагає усвідомлення наслідків дій сьогодні для майбутніх поколінь і прийняття відповідальних рішень в усіх сферах життя.

На слухне зауваження Й. Новага, що сталий розвиток був на порядку денному міжнародних організацій і країн протягом багатьох років, проте в межах інтелектуальної власності та антимонопольного законодавства означені питання лише набувають актуальності [2, с. 3].

Відтак обрана тема дозволяє дослідити, як недобросовісна конкуренція може перешкоджати сталому розвитку, зокрема шляхом обмеження доступу до інноваційних технологій, так само, як і право інтелектуальної власності може

бути ключовим фактором у стимулюванні інновацій, що сприяють сталому розвитку, а також розглянути аспекти захисту від недобросовісної конкуренції у фармацевтичній галузі через правові та регуляторні механізми на прикладі зарубіжних країн.

Зокрема у 2023 році Федеральна торгова комісія США (FTC) оскаржила понад 100 патентів, що належать виробникам фірмових інгаляторів для астми, автоін'єкторів з адреналіном та інших медичних препаратів (EpiPen від Viatris, Advair від GSK тощо), оскільки вони були неправильно або неточно включені до публікації Управління з контролю за продуктами та ліками (FDA), відомої як «Помаранчева книга». Так, недостовірні дані про патенти на лікарські засоби можуть негативно впливати на зріст цін на лікарські засоби, призупиняти розробку генериків через створення так званих «патентних чагарників» (patent thickets), тим самим сприяти недобросовісній конкуренції. До прикладу, фармацевтична компанія Amgen матиме патенту монополію на лікарський засіб Enbrel до 2029 року, а прибуток від його продажу з 2002 року вже перевищує 100 мільярдів доларів [3, 4].

Особливо важливо зазначити Закон про товарні знаки 1946 року, відомий як «Закон Ленгема» (далі – Закон Ленгема). Розділ 43(a) містить положення про недобросовісну конкуренцію та передбачає захист від певних її видів, таких як ведення комерційної діяльності під чужим ім'ям, надання неправдивої інформації, зокрема щодо походження товару та оманлива реклама [5, с. 49]. В свою чергу, Закон США «Про продукти харчування, лікарські та косметичні засоби» забороняє маркування харчових продуктів, лікарських та косметичних засобів товарним знаком, що вводить в оману. Крім вищезгаданих законів, існують закони США та положення загального права про захист від недобросовісної конкуренції, наприклад Уніфікований закон про оманливу торговельну практику (UDTPA). Цей закон забороняє підприємствам здійснювати оманливі практики, які можуть вводити споживачів в оману.

Наприклад, справа EliLilly&Co. проти RousselCorp. стосувалася подання неправдивої та оманливої інформації з метою отримання дозволу на виробництво лікарського засобу в FDA [5, с. 57].

У фармацевтичній галузі інтелектуальна власність, закони про конкуренцію, а також процеси отримання дозволів на виробництво та маркетинг відіграють ключову роль, будучи тісно пов'язаними між собою. Однак в деяких країнах практики застосування закону про конкуренцію щодо інтелектуальної власності, які б мали відношення до виробників оригінальних та генеричних лікарських засобів, наприклад, угоди про затримку випуску лікарських засобів. Так, в Японії подібні випадки пов'язані з тим, що на ринку відсутня активна конкуренція щодо роздрібною ціни, а механізми патентного захисту в Японії зовсім інші, ніж у США. Також важливо вказати на питання патентної ув'язки, яке сприймається країнами по-різному. У Патентному законі Японії або Законі «Про фармацевтичні та медичні засоби» не встановлено жодного законодавчого положення щодо патентної ув'язки. Проте, Міністерство охорони здоров'я, та Департамент з регулювання фармацевтичних та медичних виробів неофіційно враховують наявність патентів під час розгляду заявок на реєстрацію генеричних лікарських засобів. Згідно з відповідними адміністративними повідомленнями, опублікованими Міністерством охорони здоров'я, генеричні лікарські засоби не будуть затверджені, доки не закінчиться термін дії патенту на активну речовину або патенту на заявку на оригінальний лікарський засіб, і виробництво активної речовини не стане можливим. У випадку, якщо патентуванню підлягають лише дозування та способи застосування, заявка на генеричний лікарський засіб може бути затверджена [6, с. 96].

Дійсно, патентні суперечки відіграють ключову роль у фармацевтичній галузі, а також існують різні недобросовісні механізми, такі як патентна ув'язка або створення так званих «патентних чагарників», які активно

піддаються критиці, через відсутність законодавчого врегулювання. На влучний коментар О. Гугрули варто звернути увагу, що патентна ув'язка дійсно сприяє штучному подовженню патентної монополії фармацевтичних компаній, і це стосується не лише України, але й інших країн. Зрештою, «подання заяви на реєстрацію генерика в Україні є можливим лише на наступний день із дати закінчення строку чинності патентних прав на оригінальний (референтний) лікарський засіб. Це означає, що вихід генерика відкладається на строк, необхідний для здійснення реєстраційної процедури». Отже, патентна ув'язка унеможливорює конкуренцію для генеричних лікарських засобів та вважається зловживанням патентними правами виробників оригінальних лікарських засобів [7].

Таким чином, інноваційні лікарські засоби та процеси їх виробництва захищаються протягом багатьох років, але в той же час це також може перешкоджати швидшому глобальному поширенню таких інновацій. Хоча патентне законодавство створює позитивні стимули для інновацій у розробці нових лікарських засобів, воно також утруднює їх доступ. При цьому, фактично, взаємозв'язок між інтелектуальною власністю та сприянням сталому розвитку викликає дискусію. Хоча є деякі свідчення, які підтверджують, що суворіше застосування прав інтелектуальної власності може призвести до більшого технологічного прогресу, зокрема у фармацевтичній галузі, але наразі відсутні переконливі докази. З іншого боку, також немає підтвердження того, що лише збільшення доступу автоматично призведе до більшого соціального благополуччя [2, с. 267].

Державна політика, спрямована на сприяння сталого розвитку через інтелектуальну власність та конкурентне законодавство, повинна ретельно вирішувати цю напруженість між захистом, доступом до технологій та зменшення проявів недобросовісної конкуренції. Збалансувавши ці підходи, законодавці можуть максимізувати переваги інновацій, забезпечуючи при

цьому справедливий доступ до необхідних технологій. Встановлення метрик для оцінки результатів такої політики є важливим кроком для орієнтації на майбутнє в цій складній області.

Література

1. Sustainability. *United Nations*. URL: <https://www.un.org/en/academic-impact/sustainability> (date of access: 16.03.2024).
2. Sustainability Objectives in Competition and Intellectual Property Law / ed. by P. Këllezi, P. Kobel, B. Kilpatrick. Cham : Springer Nature Switzerland, 2024. URL: <https://doi.org/10.1007/978-3-031-44869-0> (date of access: 16.03.2024).
3. FTC Challenges More Than 100 Patents as Improperly Listed in the FDA's Orange Book. *Federal Trade Commission*. URL: <https://www.ftc.gov/news-events/news/press-releases/2023/11/ftc-challenges-more-100-patents-improperly-listed-fdas-orange-book#:~:text=Today,%20the%20Federal%20Trade%20Commission,Approved%20Drug%20Products%20with%20Therapeutic> (date of access: 16.03.2024).
4. Gardner J. A three-decade monopoly: how Amgen built a patent thicket around its top-selling drug. *BioPharma Dive*. URL: <https://www.biopharmadive.com/news/amgen-enbrel-patent-thicket-monopoly-biosimilar/609042/> (date of access: 16.03.2024).
5. Status Report on the Protection Against Unfair Competition in WIPO Member States. WIPO, 2022. 180 p. URL: <https://www.wipo.int/export/sites/www/sct/en/meetings/pdf/wipo-strad-inf-8-prov.pdf> (date of access: 16.03.2024).
6. Kracov D. Pharmaceutical Intellectual Property and Competition Law Review. Law Business Research Ltd, 2020. URL: <https://www.mhmjapan.com/content/files/00043302/The%20Pharmaceuti>

cal%20Intellectual%20Property%20and%20Competition%20Law%20Review%20-%20Japan%20Chapter.pdf(date of access: 16.03.2024).

7. Патентна ув'язка в Україні служить єдиній цілі – штучному продовженню патентної монополії фармкомпаній – PRAVO.UA. *PRAVO.UA*. URL: <https://pravo.ua/patentna-uv-iazka-v-ukraini-sluzhyt-iedynii-tsili-shtuchne-prodovzhennia-patentnoi-monopolii-farmkompanii/>(дата звернення: 16.03.2024).

**ІНШІ ЗАРЕЄСТРОВАНІ УЧАСНИКИ,
ГОСТІ КОНФЕРЕНЦІЇ ***

1. БОЖКО Інна ДНДЕКЦ МВС України
2. БАВРОВСЬКИЙ Ігор Студент КПП ім.І.Сікорського
3. БУГАЄНКО Софія аспірантка, НДІ Інтелектуальної власності
4. ВАСИЛЬЄВ Олексій к.т.н., директор, Асоціація «Інформатіо-Консорціум»
5. ВЕРБА Ірина к.т.н., доцент, доцент КПП ім. Ігоря Сікорського
6. ГАВРУШКЕВИЧ Наталія старший викладач, КПП ім. Ігоря Сікорського
7. ГОЛОВА Інна судовий експерт, ІСТЕ СБУ
8. ГОЛОВАЧ Наталія PhD, АТ "Фармак"
9. ГРИГОРЕНКО Олександр Начальник управління УКРНОІВІ
к.т.н., завідувач відділу патентно-ліцензійної, винахідницької
роботи та стандартизації, Інститут сцинтиляційних матеріалів
Національної академії наук України
10. ДАНИЛЕНКО Юлія
11. ДМИТРЕНКО Дмитро аспірант, Бердянський державний педагогічний університет
12. ДМИТРИШИН Андрій Бакалавр, КПП ім.І.Сікорського
представник у справах інтелектуальної власності,
ПАТЕНТНИЙ ТА ЮРИДИЧНИЙ СЕРВІС "ДРОЗДОВИЧ ТА
СИН" DSPATENT
13. ДРОЗДОВИЧ Ольга
14. ІЛЬЧУК Світлана Луцький національний технічний університет
магістрант кафедри "Автоматизації виробничих процесів"
Українського державного університету науки і технологій
15. КАСЬЯН Віталій к.е.н., доцент, завідувач кафедри маркетингу, НТУ
"Дніпровська політехніка"
16. КАСЯН Сергій магістрант кафедри "Інтелектуальної власності та управління
проектами" Українського державного університету науки і
технологій
17. КОБЕЦЬ Ігор
18. КОРОЛЬКОВА Олена провідний інженер, Інститут транспорту газу
19. КОСЕНОК Світлана Бакалавр права, КПП ім.І.Сікорського
магістрант кафедри "Інтелектуальної власності та управління
проектами" Українського державного університету науки і
технологій
20. КОСТРУБЦЬКИЙ Денис
21. КОСТЮК Тетяна професор, доктор медичних наук, НМУ імені О.О.Богомольця
22. КРАВЕЦЬ Артем Студент групи ОМ-31мн, ФМФ, КПП ім.І.Сікорського
магістрант кафедри "Інтелектуальної власності та управління
проектами" Українського державного університету науки і
технологій
23. КРАМАР Іван патентний повірений, ТОВ "Агентство патентних повірених
"Веполь"
24. ЛІСНА Тетяна
25. ЛЮБИМЦЕВА Оксана судовий експерт, ІСТЕ СБУ
26. МАРУСИЧ Інна Студентка КПП ім.І.Сікорського

27. МАХНОВСЬКИЙ Дмитро	старший науковий співробітник, Центр досліджень інтелектуальної власності та трансферу технологій НАН України
28. МЕДВЕДЕВА Наталія	професіонал з інтелектуальної власності, АТ "ФАРМАК"
29. МОЛЧАНОВА Ірина	с. н. с., УкрІНТЕІ
30. НАБУС Іванна	Директор, ТОВ НОВА ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНА КОРПОРАЦІЯ
31. НОВІКОВА Валентина	Інженер, ДП "Державне Київське конструкторське бюро "ЛУЧ"
32. ОСАДЧА Анастасія	с.н.с., УкрІНТЕІ зав. Сектору, Український інститут науково-технічної експертизи та інформації
33. ПАЛАДЧЕНКО Олена	Студент, КПІ ім.І.Сікорського
34. ПАНЧЕНКО Олена	самозайнята
35. ПОГІБА Вікторія	зав. відділу з питань ІВ, Львівський національний університет імені Івана Франка
36. ПРИЙМАК Алла	Студент, КПІ ім.І.Сікорського
37. РЄЗНІК Олександр	магістрант кафедри «Кафедра економіки та підприємництва ім. Т.Г. Беня» Українського державного університету науки і технологій
38. РОГОВСЬКА Катерина	магістрант кафедри "Автоматизація виробничих процесів" Українського державного університету науки і технологій
39. РУДЕНКО Дмитро	патентний повірений України, Укргазвидобування
40. САВЧЕНКО Галина	начальник відділу оцінки, УКРНОІВІ
41. СИДОРЕНКО Дмитрій	Студент, КПІ ім.І.Сікорського
42. СОБОЛЄВА Катерина	магістрант кафедри "Інтелектуальної власності та управління проектами" Українського державного університету науки і технологій
43. ТАРАСЕНКО Вадим	начальник відділу, УКРНОІВІ
44. ТКАЧУК Тетяна	інженер, Державне підприємство
45. ХОДОРОВСЬКА Анна	д.т.н., професор, пенсіонер (КПІ ім.Ігоря Сікорського)
46. ЦИБУЛЬОВ Павло	к.х.н. зав. сектору моніторингу наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, ДНУ «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» (УкрІНТЕІ)
47. ШВЕД Наталія	к.е.н., ДО "УКРНОІВІ"
48. ШТОГРИН Галина	

* Інформація про зареєстрованого учасника сформована на підставі заповненої ним реєстраційної форми